

**“WE MOGEN WEL SEKS BEDRIJVEN, MAAR WE MOGEN
NIET IN HUWELIJK STAPPEN MET DE NEDERLANDSE
SAMENLEVING”**

Een kwalitatieve studie naar de positie van de allochtone journalist binnen de geschreven media

Student: Ivana Barić -292459ib-
Begeleidend docent: Dr.S.J.Trienekens
Tweede lezer: Dr.Erik Hitters
Datum: 29 januari 2007

Met deze masterthesis beëindig ik mijn studie ‘Media en Journalistiek’ aan de Erasmus Universiteit te Rotterdam.

De laatste maanden heb ik hard gewerkt om mijn thesis af te ronden. De ‘masterfase’ in mijn leven laat zich het beste omschrijven als een leerzame en intensieve periode met zijn ups en downs. Tijdens deze periode heb ik veel steun gehad en in de eerste instantie ben ik dank verschuldigd aan Sandra Trienekens, die mij de hele periode heeft begeleid. Haar commentaar en literatuurtips hebben mij goed geholpen. Daarnaast wil ik Giovanni Massaro van de Mira Media bedanken voor het toesturen van de lijst met de namen van de allochtone journalisten. Op deze manier kon ik de journalisten makkelijker opsporen en benaderen.

De respondenten die enthousiast op mijn onderzoek reageerden en zich openstelden tijdens de interviews bedank ik heel erg, zonder hen was dit onderzoek niet mogelijk geweest.

Tenslotte, bedank ik mijn familie, vrienden en vriendje voor de lange gesprekken, brainstormsessies en niet te vergeten hun opbeurende woorden.

Ivana Barić

Rotterdam, januari 2007

1. INLEIDING

1.1	Aanleiding.....	6
1.2	Doel van het onderzoek	7
1.3	Relevantie.....	7
1.4	Onderzoek naar journalisten en redactiecultuur.....	9
1.5	Probleemstelling & deelvragen.....	12
1.6	Indeling masterthesis.....	13

2. THEORETISCH KADER

2.1	Terminologie.....	15
2.1.2	Term ‘multiculturalisering’.....	15
2.1.3	Term ‘allochtoon’.....	15
2.2	De structuur-agency theorie.....	17
2.3	De Nederlandse journalist & redactiecultuur.....	21
2.3.1	Wie is ‘de’ Nederlandse journalist?.....	21
2.3.2	De redactiecultuur.....	23
2.3.2.1	<i>Ethocentrisme en eurocentrisme en de keuze van nieuws</i>	24
2.3.2.2	<i>Extra kritisch op taalbeheersing</i>	26
2.3.2.3	<i>“Dikke Cultuur”: Bedrijfscultuur & Omgangsvormen</i>	27
2.3.2.4	<i>Het niet deel uitmaken van de ‘witte netwerken</i>	29
2.3.2.5	<i>Overdreven verwachtingen</i>	30
2.4.	Mediarepresentaties	30
2.5.	Beleid.....	34
2.6	Gekleurde media.....	37
2.7	Identiteit.....	39

3. ONDERZOEKSOPZET

3.1	Inleiding.....	42
3.2	Onderzoekskarakter.....	42
3.3	Onderzoekscontext en onderzoeksdoelgroep.....	42
3.4	Selectie criterium.....	43
3.5	Onderzoeksperiode & respondenten.....	44
3.6	Diepte interviews.....	45
3.7	Data-analyse.....	46

4.	ONDERZOEKSRESULTATEN	
4.1	Inleiding.....	48
4.2	Carrièreschets.....	48
4.2.1	<i>Netwerken</i>	49
4.2.2	<i>Veranderen van werkgever</i>	50
4.2.3	<i>Samenvatting</i>	51
4.3	Redactiecultuur.....	51
4.3.1	<i>Samenstelling redacties</i>	52
4.3.2	<i>Culturele achtergrond</i>	54
4.3.3	<i>Hoofdredacteuren versus werkvloer</i>	56
4.3.4	<i>Mentor</i>	56
4.3.5	<i>Samenvatting</i>	57
4.4	Mediarepresentatie.....	58
4.4.1	<i>Eenzijdige beeld media</i>	58
4.4.2	<i>Meer allochtonen in de media</i>	59
4.4.3	<i>Samenvatting</i>	60
4.5	Beleid.....	60
4.5.1	<i>Positieve actie</i>	60
4.5.2	<i>Initiatieven overheid</i>	61
4.5.3	<i>Samenvatting</i>	62
4.6	Gekleurde media.....	62
4.6.1	<i>Betekenis opkomst gekleurde media</i>	63
4.6.2	<i>Springplank of onderscheid</i>	64
4.6.3	<i>Samenvatting</i>	64
4.7	Identiteit.....	65
4.7.1	<i>Met andere 'bril' waarnemen</i>	65
4.7.2	<i>'Algemeen' versus 'multicultureel' journalist</i>	66
4.7.3	<i>Toegevoegde waarde</i>	67
4.7.4	<i>Rol redacties</i>	68
4.7.5	<i>Samenvatting</i>	69
4.8	Toekomstperspectief.....	69
4.8.1	<i>Samenvatting</i>	70
5.	CONCLUSIE & AANBEVELINGEN	72

BIBLIOGRAFIE	78
BIJLAGEN I OPZET INTERVIEW	81

1.1 AANLEIDING

Tijdens het vierde jaar van mijn studie Communicatie stuitte ik op een artikel over de redactiecultuur in Nederland en het gegeven dat er zo weinig allochtone journalisten binnen de gevestigde media rond liepen. Dit heeft toentertijd mijn interesse gewekt en vervolgens heb ik me tijdens een eindopdracht verder in dit onderwerp verdiept. In de daarop volgende twee jaar merkte ik dat mijn interesse in dit onderwerp steeds groter werd, om tot de conclusie te komen dat ik mijn masterthesis aan dit onderwerp wilde wijden. Het proefschrift van onderzoeker Mark Deuze, *Journalists in the Netherlands, an analysis of the people and the (inter-) national environment (2002)*, alsmede andere onderzoeken, rapporten, redes en debatten (zie §1.4.) hebben bij mij een aantal vragen opgeroepen. Ten eerste hoe het komt dat er zo weinig allochtone journalisten binnen de media werken (redactiecultuur)? Uit diverse onderzoeken is gebleken dat er in Nederland sprake is van een zogenaamde ‘witte’ redactiecultuur en dit komt het sterkst tot uiting binnen de redacties van de schrijvende pers. Om deze reden richt ik me tot de schrijvende pers en hiertoe reken ik de kranten en tijdschriften. Wel dient vermeld te worden dat deze onderzoeken vooral betrekking hebben op de redacties van de gevestigde kranten. In mijn empirische gedeelte zal ik trachten zowel journalisten in vast dienstverband als freelancers aan het woord te laten. Het voordeel van freelance journalisten is dat zij bij meer dan één werkgever gewerkt hebben en dus een goed beeld kunnen schetsen over hun positie en ervaringen als (allochtone) journalist bij meer en minder gevestigde media. Er wordt veel over de allochtone journalist geschreven en gedebatteerd, maar de visie van deze journalist zelf ontbreekt. Er is tot op heden weinig systematisch bekend over hoe de ervaringen van deze journalisten zijn en hoe zij manoeuvreren in het journalistieke veld. In mijn studie staat juist de visie van de allochtone journalist centraal. Dit uitgangspunt brengt me bij de tweede en tevens belangrijkste vraag: Hoe vergaat het de allochtone journalisten die wél een baan binnen de schrijvende pers gevonden hebben (carrièreschets)? Hierbij zal ik vooral naar de ervaringen (kansen en drempels) van de journalisten kijken. En in hoeverre speelt hun identiteit een rol bij de berichtgeving? Anderzijds, kunnen we niet ontkennen dat de afgelopen decennia ook positieve ontwikkelingen gaande zijn geweest in het medialand en dat de media geleidelijk aan het veranderen is. Om te beginnen is de audiovisuele media veel ‘opener’ geworden en biedt het meer kansen aan allochtone journalisten en presentatoren. Denk aan de, althans in de Randstad populaire show van ‘Raymann is Laat’ en ‘PremTime’. In de schrijvende pers zien we dat de colofon iets kleurrijker wordt. Daarnaast zijn er meer gekleurde bladen op de markt gekomen en deze bieden ook meer kansen voor de allochtone journalist. Hier valt te denken aan Sen-magazine. De vraag is of mijn respondenten dit als een springplank zien of werkt het onderscheid verder in de hand (toegevoegde waarde)? Kortom, de bovengenoemde elementen, die elkaar overigens vaak overlappen, wil ik aan de hand van diepte-interviews bediscussiëren met de allochtone professionals en hun visie over multiculturalisering achterhalen evenals welke kansen dan wel drempels zij in hun journalistieke carrière hebben ondervonden.

1.2 DOEL VAN HET ONDERZOEK

Het doel van dit onderzoek is om inzicht te verkrijgen in de positie (kansen en drempels) van de allochtone journalist binnen de schrijvende pers door middel van opvattingen en visies van de professionals zelf. Uitgangspunt voor zowel de theorie als empirie is de centrale vraagstelling en deze luidt:

Welke kansen en drempels ervaren allochtone journalisten bij het verwerven van een positie binnen de Nederlandse geschreven pers?

Om de onderzoeksvraag te beantwoorden zal de centrale vraag opgedeeld worden in deelvragen. De deelvragen zullen aan de hand van theoretische- en empirische verkenningen beantwoord worden en komen aan bod in §1.5. Alle relevante literatuur en onderzoeken zullen geraadpleegd worden. Voor het empirische gedeelte zullen diepte-interviews gehouden worden. Het streven is om in de beschikbare periode zoveel mogelijk respondenten te spreken om zo een conclusie te kunnen trekken over zowel de positieve als negatieve ervaringen van deze journalisten. Tot slot is het doel van dit onderzoek om de resultaten van het empirische gedeelte terug te koppelen naar het theoretisch kader om zo meer inzicht te verkrijgen in de ervaringen van de allochtone journalisten werkzaam binnen de schrijvende pers en een bijdrage te leveren aan het debat over de toekomst van de journalistiek in Nederland.

1.3 RELEVANTIE

Theoretische relevantie van dit onderzoek is dat het een aanvulling is op de eerder uitgevoerde onderzoeken over de allochtonen in Nederland en in het bijzonder op onderzoeken over de redactiecultuur en allochtone journalisten (zie §1.4.). Aan de hand van de diepte-interviews kan er een beter beeld verkregen worden van de positie van de allochtone journalisten, in dit geval binnen de schrijvende pers, in Nederland. De verkregen resultaten en conclusies kunnen vergeleken worden met de bestaande literatuur over dit onderwerp en dit kan tot interessante aanvullingen of conclusies leiden. Vaak blijkt uit rapporten en onderzoeken (in o.a. onderzoeken van Mixed Media, Mira Media e.d.) dat er zo weinig bekend is over het wel en wee binnen een redactiecultuur en zeker als het gaat om de rol van de allochtone journalisten. In 2004 is het onderzoek genaamd ‘Hoge Drempels’ door Stichting Mixed Media uitgevoerd naar ‘Nederlandse redacties en allochtone journalisten’¹. Al snel werd duidelijk dat dit onderzoek te weinig de allochtone journalist, de groep waar het in onderzoek tenslotte om gaat, aan het woord laat en het geheel meer vanuit de ‘witte’ redactionele hoek bekijkt. Op het rapport ‘Hoge Drempels’ kom ik in paragraaf 1.4 op terug.

¹ Ramdjan, F. Hoge Drempels, Stichting Mixed Media (Gefinancierd door Bedrijfsfonds voor de pers), Amsterdam december 2002

De multiculturele samenleving is een belangrijk maatschappelijk onderwerp dat keer op keer het nieuws domineert. Zo bewijst publicist Paul Scheffer, met zijn artikel 'Het multicultureel drama' (NRC-Handelsblad, 2000) dat het debat over de multiculturele samenleving nog steeds gevoerd wordt. Scheffer neemt de multiculturele samenleving kritisch onder de loep en is van mening dat de maatschappelijke vrede ernstig bedreigd wordt (Scheffer, 2000).

Anno 2006 speelt dit onderwerp, zeker in de Randstad, een nog steeds prominente rol in de maatschappij. Zo heeft deze studie raakvlakken met diverse discussies en onderwerpen. Een eerste raakvlak betreft de ontwikkelingen in het medialand. De discussie die gaande is zorgt voor vraagtekens bij het media-aanbod oftewel mediarepresentaties. Enerzijds wordt er gesteld dat de media erg eenzijdig berichten. Er wordt gepleit voor meer kleur in de media. Anderzijds zien we een lichte opkomst van de gekleurde media. Dit zijn de media (tijdschriften, magazines, radio, televisie) die zich op een specifieke etnische doelgroep richten. Aan deze twee ontwikkelingen wordt in het interview met de allochtone journalisten aandacht besteed. Eén van de vragen die aan bod komt is of er door de komst van meer allochtone journalisten in de media, het aanbod veranderd dan wel diverser wordt. Naast de media speelt het beleid in dit multiculturele 'veld' ook een rol. Binnen dit beleid heeft positieve actie² geleid tot de bevordering van de participatie van allochtonen in de media. Tot 2004 is De Wet Samen toegepast. In deze wet legt de overheid werkgevers verscheidene verplichtingen op met als doel hen ertoe aan te zetten meer allochtonen in dienst te nemen. Dit beleid heeft niet de gewenste uitwerking gehad. Hierover praat ik ook met de allochtone journalisten en hun visie met betrekking tot positieve actie. Kortom, deze studie heeft een brede maatschappelijke relevantie doordat het raakvlakken met diverse elementen heeft die elkaar weer beïnvloeden.

De resultaten van dit onderzoek kunnen enerzijds leerzaam zijn voor beginnende (allochtone) professionals en anderzijds kan het de redacties inzicht bieden in de denkwijze en ervaringen van de allochtone journalisten. Indien uit het onderzoek blijkt dat er binnen de redacties sprake is van mechanismen van uitsluiting kan het een 'wake-up call' zijn voor de overheid en het beleid dat zij ten aanzien van de allochtonen voert, voor de (allochtone) journalisten zelf en vooral voor de schrijvende pers in Nederland.

² Voorkeursbeleid ten aanzien van bijvoorbeeld vrouwen en allochtonen om zo participatie op de arbeidsmarkt te bevorderen met als doel om de scheve verhoudingen recht te trekken (Essed, 1994)

1.4 ONDERZOEK NAAR JOURNALISTEN EN REDACTIECULTUUR

In deze paragraaf geef ik een beknopt overzicht van de reeds uitgevoerde en relevante onderzoeken met betrekking tot de journalistieke cultuur in Nederland en vooral met betrekking tot de allochtone journalist. De paragraaf zal afgesloten worden met een samenvatting van de belangrijkste conclusies uit het onderzoek 'Hoge Drempels' van Farin Ramdjan.

'De stortvloed van rapporten, redes, notities en debatten over het wel en wee van de media aan het begin van de 21ste eeuw sluit nauw aan bij recente ontwikkelingen op wetenschappelijk terrein, waar een groeiend aantal communicatiewetenschappers, historici, politicologen en sociologen boekwerken produceren over het heden, verleden en de mogelijke toekomst van journalistiek in Nederland', schrijft Mark Deuze (2004) in zijn boek 'Wat is journalistiek'? Ook in zijn proefschrift *'Journalists in the Netherlands, an analysis of the people, the issues and the (inter-) national environment'* besteedt Deuze aandacht aan het multiculturele aspect van de journalistiek en de ontbrekende allochtone journalisten binnen de redacties. Deuze (2004) vindt het opvallend dat er weinig aandacht besteed wordt aan de binnenkant van de journalistiek, de cultuur op de redacties, de manier waarop de mannen en vrouwen in de journalistiek het dagelijkse werk doen, de besluitvormingsprocessen, hoe het bijvoorbeeld op de vergaderingen aan toegaat, hoe de nieuwsselectie tot stand komt e.d. Hij is van mening dat er begin 21ste eeuw veel wordt gesproken, geschreven en onderzocht over (en naar) de journalistiek maar dat gebeurt nauwelijks met en onder de journalisten, laat staan allochtone journalisten.

Desalniettemin ontbreken exacte cijfers over de deelname van de allochtone journalisten in de (geschreven) media en is er geen informatie over de allochtone journalisten werkzaam in de (schrijvende) media. Sterk, (2000), Brants, Crone & Leurdijk (1998) zijn het erover eens dat het een zorgwekkend punt is dat er geen cijfers bekend zijn over de deelname van de allochtonen in de mediasector. Enig lichtpunt is het onderzoek van Ellen de Vries 'De 300 multi culti journalisten van Nederland' waarin ze een schatting van het aantal allochtone journalisten werkzaam in Nederland heeft gemaakt (zie §2.3.2). Een onderzoek van Media en Migranten³ (Suudi en Burgemeestre 1991) zegt op een beperkte en kwantitatieve wijze iets over de werkgelegenheid onder de allochtone journalisten begin jaren negentig. Uit dit onderzoek, naar de positie van afgestudeerde allochtone journalisten (van vier journalistenopleidingen), komt een niet al te rooskleurig beeld naar voren. Enkele conclusies uit dit onderzoek zijn: dat er in de periode 1986-1990 slechts 17 afgestudeerde allochtonen tegenover 1033 autochtonen waren (minder dan 2%). Ten tweede was het percentage uitvallers onder de allochtone studenten hoger dan onder de autochtone studenten. Ten derde was het vinden van een werkplek een moeizaam proces. Kanttekening hierbij is dat uit het onderzoek niet

³ Media en Migranten. *Inventarisatie van onderzoek in Nederland* (1991)

duidelijk wordt of dit alleen geldt voor de allochtone journalisten. Het is goed mogelijk dat alle aankomende journalisten moeilijk een baan konden vinden. Wel gaven de allochtone respondenten aan dat je connecties dient te hebben en die hadden zij niet.⁴ Als het om connecties en netwerken gaat, blijkt uit een Amerikaans onderzoek naar het falen van het integratie beleid van etnische minderheden binnen de redacties dat de grootste hindernis voor een succesvolle integratie naar alle waarschijnlijkheid het niet deel uitmaken van het (autochtone) netwerk is. Dit onderzoek is eind 1999 gepubliceerd in *Journalism Quarterly*. In de praktijk worden de meeste vacatures in de mediawereld gevuld met mensen binnen het bedrijf of binnen de kennissenkring van bestaand personeel, suggereren de auteurs. Suggestie wordt gewekt dat er in het Nederlandse mediabedrijf hier ook sprake van kan zijn en het zou een verklaring kunnen zijn voor de bijna uitsluitend autochtone samenstelling van vooral de schrijvende pers maar in mindere mate ook van de audiovisuele sector.⁵ NOS en de STOA (nu Mira Media) bevestigen dat er inderdaad geen nieuwe gegevens over allochtone journalisten bekend zijn (Media & Migranten, 1998). Samen met Mixed Media zetten deze organisaties zich regelmatig in om de positie van de allochtonen en zo ook allochtone journalisten in kaart te brengen. Dat er zo weinig bekend is over het aantal allochtone journalisten binnen de media kan twee redenen hebben. Een eerste reden is dat de werkgevers weigeren te registreren naar etniciteit (Sterk, 2000). Een verklaring hiervoor kan zijn dat ze iedereen gelijk willen behandelen en dus geen onderscheid willen maken tussen de allochtonen en autochtone journalisten. Maar ook de allochtone journalisten willen om diverse redenen vaak niet als ‘allochtoon’ geregistreerd worden. Dit kan te maken hebben met de negatieve bijmaak van het woord allochtoon (zie §2.1.3). Er zijn diverse projecten die participatie van de allochtonen binnen de media willen vergroten. Organisaties die deelname willen bevorderen gaan uit van schattingen: ‘Tijdens een congres in 1995 veronderstelde Pascale Georgopoulou, destijds coördinator bij STOA (Mira Media), dat er ongeveer honderd allochtonen werkzaam zijn bij de commerciële en de publieke omroepen. Dat is nog geen procent van de gehele arbeidspopulatie in het grootste audiovisuele instituut van Nederland’ (Kees, Crone & Leurdijk, 1998, p.29) Hoewel deze schatting niet onderbouwd is geeft het wel een globale indruk van de werkzame allochtone journalisten binnen de media (M&M, 1998; Sterk, 2000).

In 2000 komt het boek *‘Media en Allochtonen’* uit van Gerjan Sterk met steun van o.a. Werkgroep Media en Migranten, NVJ en Bart Top. In dit boek geven verschillende auteurs hun visie omtrent de rol van de journalisten in de multi-etnische samenleving, de keuzes die ze maken en welke effecten die keuzes kunnen hebben. Dit boek is een vervolg op de brochure van Media en Migranten uit 1993 genaamd *‘Tussen Missie en Misser’*, waar aanbevelingen in stonden voor de berichtgeving over minderheden. Media en Migranten beschouwden dit als een handzaam boekje voor de collega-journalist. Het meest recente onderzoek naar de redactiecultuur en de positie van de allochtone

⁴ Ontleend aan Rapport Media en Migranten (1998) en Gerjan Sterk (2000)

⁵ Ontleend aan de Dossier Onderzoek naar de journalisten in Nederland, deel 6, 2001

journalist is afkomstig van de stichting Mixed Media en is uitgevoerd door onderzoekster Farin Ramdjan. Het onderzoek *'Hoge Drempels'* is tot stand gekomen met de steun van het Bedrijfsfonds voor de Pers en is in 2002 gepubliceerd. In dit onderzoek worden de Nederlandse redacties en allochtone journalisten onder de loep genomen. De doelstelling van het onderzoek was inzicht te krijgen in het functioneren van de Nederlandse redacties met betrekking tot de instroom en het functioneren van allochtone journalisten. Om dit te achterhalen is een kwalitatief onderzoek toegepast waarbij 50 gesprekken op totaal zestien redacties zijn gevoerd, bij zowel geschreven als audiovisuele media. Van de 50 geïnterviewde respondenten waren er 10 van allochtone herkomst. Te verwachten was dat er meer allochtone journalisten betrokken zouden worden bij een onderzoek naar de instroom en het functioneren van nota bene de allochtone journalist zelf. De topics die gemeten zijn (redactionele hiërarchie, instroom nieuwe redactiemedewerkers, redactionele werkzaamheden, specialismen en allochtone journalisten) zijn voorgelegd aan 50 respondenten (waarvan dus 10 allochtonen) uit diverse lagen van een redactie (hoofdredacteurs, verslaggevers, chefs e.d.). Het is opvallend dat er de laatste decennia veelvuldig wordt gesproken over de positie en de ontbrekende rol van de allochtone journalist op de redacties, maar dat de stem oftewel de ervaring van die allochtone journalist hierin ontbreekt of ten minste onderbelicht blijft (zie ook Deuze, 2004). Hoe kijken zij hier tegen aan, vinden zij ook dat er meer allochtonen binnen de redacties en media moeten komen? Vragen als hoe komen de allochtone journalisten een redactie binnen, hoe ervaren zij de redactiecultuur (omgang met collega's), wat voor verslaggever willen ze zijn (algemeen of multicultureel expert), welke kansen dan wel drempels ervaren ze, wat vinden ze van positieve discriminatie en is deze bij hen toegepast, waarom gaan ze freelancen e.d. ontbreken in de tot nu toe gedane onderzoeken. Ik hoop en verwacht dat mijn studie hier meer inzicht in gaat bieden. Ook mis ik in het onderzoek van Farin Ramdjan enigszins de ervaring van de allochtone journalist zelf.

Enkele, althans voor mijn onderzoek, belangrijke conclusies uit het onderzoek *'Hoge Drempels'* zijn:

- De eisen die aan allochtone journalisten worden gesteld lijken vaak hoger te liggen dan de eisen gesteld aan autochtone journalisten.
- De behoefte aan allochtone journalisten op redacties wordt binnen de redacties niet eenduidig gedeeld en concreet uitgesproken.
- Op de redacties bestaan er vooroordelen onder de autochtone journalisten over het journalistieke niveau en het functioneren van allochtone journalisten die niet gestaafd zijn aan de werkelijkheid.
- De bestaande en gesloten, voor allochtonen, moeilijk toegankelijke Nederlandse redactiecultuur wordt argeloos en stilzwijgend in stand gehouden door een zittende homogene redactiepopulatie.
- De behoefte aan allochtone journalisten gaat veelal gepaard met de wens tot het bereik en de uitbreiding van allochtone publieksgroepen.
- Het ontbreekt de Nederlandse media aan doelgerichte kweekvijvers voor jonge journalisten, die de gevestigde media ook zouden kunnen voorzien van (jonge) ervaren allochtone journalisten.

- De hoofdredacteuren en chefs, zeggen de problematiek te erkennen en over het algemeen lijken ze van mening dat het van groot belang is om allochtone journalisten in dienst te hebben op de redactie. De motivatie hiervoor is om op de redactie een zekere mate van afspiegeling van de hedendaagse samenleving te creëren, met het uiteindelijke doel om enerzijds op evenwichtige wijze het nieuws te kunnen vergaren en verslaan, en anderzijds om financieel-economische redenen die te maken hebben met het aantrekken van allochtone gemeenschappen als nieuwe doelgroepen voor het medium.

Niet geheel onbelangrijk is dat Ramdjan schrijft dat de motivatie om allochtone journalisten in media en zeker redactie aan te nemen gelieerd is aan de financieel-economische perspectieven met betrekking tot het voortbestaan van het medium op de korte en lange termijn. Ze is echter niet hoopvol gestemd: 'De ongunstige financieel-economische situatie voor, met name, de dagbladsector heeft grote gevolgen voor redacties; inkrimpend personeelsbestand, kleinere redacties, vacaturestops wat allemaal ten gevolge heeft dat de ruimte voor het aantrekken en begeleiden van nieuwe instromers kleiner wordt en zelfs verdwijnt' (Ramdjan, 2002, p.30-31).

Tot slot concludeert ze dat het opvallend is zodra het aankomt op instroom van journalisten als geormerkte groep – allochtonen -, er een ingesleten patroon van het 'witte denken' boven komt drijven. De allochtone journalisten worden niet gezien als een belangrijk onderdeel van de (multiculturele) samenleving, maar als 'kind van een mindere god' die kansen dient te krijgen, aldus de onderzoekster. Die kansen worden aangeboden indien ze bijvoorbeeld nieuwe doelgroepen kunnen aantrekken. Dit illustreert ze met het voorbeeld dat wanneer regionale bladen (media) geen of minder allochtone doelgroepen te bedienen hebben zij dit gegeven benutten om te legitimeren waarom zij geen allochtone journalist in dienst hebben of 'nodig zouden hebben'.

1.5 PROBLEEMSTELLING EN DEELVRAGEN

Uit het bovenstaande is gebleken dat er veel geschreven wordt over de Nederlandse journalistiek, maar dat de allochtone stem daarin niet altijd even sterk doordringt. Ook is gebleken dat de gedane onderzoeken zich vooral richten op de redactiecultuur en de beweegredenen om allochtone journalisten al dan niet aan te nemen. De uitkomsten van deze onderzoeken wijzen op mechanismen van uitsluiting zoals onderschatting van de allochtone journalist of vooroordelen met betrekking tot hun journalistieke prestaties. Tegelijkertijd is de mediawereld aan het veranderen: er komen meer gekleurde media bij in de geschreven journalistiek en het aantal multiculturele programma's is ook toegenomen. Op deze manier lijken er meer kansen te ontstaan voor de allochtone journalist. Reden te meer om de focus van de structuur (redacties) te verleggen naar agency (de allochtone journalist). Dat doe ik in dit onderzoek met de volgende centrale vraag:

Welke kansen en drempels ervaren allochtone journalisten bij het verwerven van een positie binnen de Nederlandse geschreven pers?

Om de centrale vraag zo goed mogelijk te beantwoorden zullen in zowel theoretische als empirische gedeelte de volgende (deel)vragen een rode draad vormen en aan de hand van deze vragen zal de discussie rondom de allochtone journalist neergezet worden:

1. *Wat verstaan we onder allochtone journalisten?*
2. *Wat verstaan we onder witte redactiecultuur?*
4. *Geven de media een representatief beeld van de allochtone Nederlanders?*
5. *Berichten allochtone journalisten anders dan hun autochtone collega's? (zowel theorie als praktijk)*
6. *Wanneer is er sprake van positieve discriminatie?*

Empirische gedeelte:

8. *Hebben allochtone journalisten binnen de schrijvende pers in Nederland (tijdschriften) te maken met enige vormen van uitsluiting?*
9. *Willen de allochtone journalisten de positie van de expert op de multiculturele samenleving binnen de redactie innemen of als algemeen journalist werkzaam zijn?*
10. *Hoe zien de allochtone journalisten het multiculturalisatieproces binnen de schrijvende pers?*
11. *Wordt er positieve actie toegepast bij allochtone journalisten binnen de schrijvende pers?*

1.6 INDELING MASTERTHESIS

In de inleiding zijn achtereenvolgens de aanleiding, doel van het onderzoek, relevantie, eerder onderzoek en tot slot de onderzoeksvraag met de deelvragen in het kort besproken.

In het theoretische kader (hoofdstuk 2) wordt allereerst de term multiculturalisering (§2.1.2.) en allochtoon (§2.1.3.) uiteengezet, §2.2 leidt de structuur-agency theorie in en in §2.3. wordt het eerste element besproken, namelijk de redactiecultuur. In §2.3.1 zal een schets gemaakt worden van de 'gemiddelde' Nederlandse journalist. Verder zal er stil worden gestaan bij de mechanismen van uitsluiting en hoe deze zich binnen een redactie kunnen manifesteren (§2.3.2). In §2.4 komt de invloed en impact van de media op minderheden en het belang van meer allochtonen binnen de (geschreven) media aan de orde. In §2.5 wordt het beleid ten aanzien van de allochtonen kritisch onder de loep genomen. Spelen de reguliere media te weinig in op de allochtone bevolkingsgroep en is de opkomst van de gekleurde media een teken van het volwassen worden van multicultureel Nederland? Deze discussie wordt uiteengezet in §2.6. De identiteitsvormen van een allochtone journalist binnen een redactie komen aan bod in §2.7. Wat betekent dit voor de journalist zelf en voor de redactiecultuur? De bovengenoemde elementen zullen ook met de respondenten besproken worden tijdens het

interview. In Onderzoeksopzet (hoofdstuk 3) zal ik uitleggen hoe ik mijn onderzoek opgezet en uitgevoerd heb. Hoofdstuk 4 bestaat uit de resultaten van het empirische gedeelte en in hoofdstuk 5 zullen in de conclusie de bevindingen uit het empirische gedeelte teruggekoppeld worden naar het theoretisch kader om tot slot enkele aanbevelingen te doen.

2.1 TERMINOLOGIE

Aan het einde van de 20ste eeuw kunnen drie maatschappelijke ontwikkelingen, die van invloed zijn geweest op de journalistiek in Nederland, genoemd worden: een veranderde technologische omgeving op de werkvloer (internet & digitalisering), de popularisering van informatie&entertainment in het nieuws (ook wel infotainment genoemd) en de multiculturalisering van de samenleving. Deze laatste genoemde ontwikkeling is het uitgangspunt voor dit theoretisch kader. Gevolg van de multiculturalisering van de samenleving is dat de samenstelling van het Nederlandse publiek en redactie verandert en dat dit invloed heeft op de nieuwsagenda die ook aan het veranderen is (Deuze, 2004). Alvorens ik met het theoretisch kader begin sta ik stil bij het begrip multiculturalisering en het gebruik van de term ‘allochtoon’.

2.1.2 ‘Multiculturalisering’

Zoals Deuze (2004) in zijn boek omschrijft is multiculturalisering een ingewikkelde term en wordt het als concept in verschillende landen en contexten op verschillende manieren gebruikt. Zo wordt de term in de Verenigde Staten vooral gekoppeld aan sociale diversiteit en ongelijkheid in brede zin. Naast etniciteit spelen ook sekse, leeftijd, lichamelijke en geestelijke handicap een rol. Voor veel voormalig gekoloniseerde gebieden in Midden- en Noord-Afrika en het Midden-Oosten is de term synoniem voor een lange en traumatische geschiedenis. Voor de meeste West-Europeanen betekent het vooral leven in een samenleving die zich kenmerkt door een toenemende etnische diversiteit als gevolg van (im-)migratie. In dit onderzoek en wat betreft de journalistiek en de manier waarop journalisten met multiculturalisering omgaan wordt het vooral gezien in de context van Nederland als immigratieland. Anno 2002 wonen er ongeveer drie miljoen (eerste en tweede generatie) allochtonen in Nederland - 18% van de totale bevolking – waarvan het grootste gedeelte in Randstad woont en werkt (Deuze, 2004, CBS, 2006). ‘Deze multiculturele verhoudingen –dynamisch als ze zijn – hebben gevolgen voor de journalistiek van ons land, daar waar het gaat om de berichtgeving over en de vertegenwoordiging van minderheden in de media’ (Deuze, 2004, p.30).

Volgens Gowricharn is het begrip cultuur het kernelement van de multiculturele samenleving. Cultuur kan het beste omschreven worden als: ‘een historisch gegroeid systeem van geloofsvoorstellingen en praktijken die groepen mensen in staat stelt om de omgeving te begrijpen en te reguleren en daarbij de individuele en collectieve levens te structureren’ (Gowricharn, 2000, p.9).

2.1.3 ‘Allochtoon’

In dit onderzoek wordt de term allochtoon gebruikt, of allochtone journalisten. Allochtoon is een aanduiding voor diegenen die niet autochtoon zijn. De volgende twee definities zullen in dit onderzoek gehanteerd worden: (Stern, 2000):

- Allochtonen zijn alle personen die in Nederland wonen die of niet in Nederland zijn geboren, of ten minste één ouder hebben die niet in Nederland is geboren. Dit is de ruime definitie.

- Allochtonen zijn alle personen die in Nederland wonen die of niet in Nederland zijn geboren of in Nederland zijn geboren maar niet de Nederlandse nationaliteit hebben.

De term allochtoon heeft de laatste jaren een negatieve betekenis of nare bijmaak gekregen en veel mensen willen om deze reden liever niet als allochtoon bestempeld worden. Ze voelen zich een Nederlander en willen ook op deze wijze aangesproken worden. Zo schrijft onderzoekster Sibel Bilgin in een artikel genaamd 'Weg met het woord allochtoon' dat het niet verbazingwekkend is dat de jongeren zich distantiëren van het woord allochtoon. 'Het is een onmogelijke opgave voor jongeren die in Nederland geboren en getogen zijn zich te identificeren met een dergelijk negatief geladen 'containerbegrip', dat hier vooral dienst doet als 'afvalcontainer'. Kan men überhaupt herkenning vinden in een term die niet naar de eigen identiteit verwijst maar uitsluitend aanduidt wat men niet is'⁶. Volgens Bilgin is het begrip allochtoon vooral gebaseerd op het afstammingsprincipe en heeft met name de betekenis 'geen echte Nederlander'. Daarmee impliceert deze term een lagere sociale status in de samenleving dan die van de autochtone bevolking. Volgens Essed betekent het woord allochtoon: 'je bent van buitenaf, je bent niet oorspronkelijk' (Essed, 1994, p.51.). De associatie dat je de oorspronkelijke rechten niet krijgt is snel gelegd en de allochtoon wordt een soort tweederangs burger, aldus Essed. Ook columniste en schrijfster Ebru Umar heeft felle kritiek op het woord allochtoon: 'Degene die het in zijn hoofd haalt mij een allochtoon te noemen, zal ik dagvaarden wegens discriminatie. De dag dat de rechter zou concluderen dat ik een allochtoon zou zijn, zal ik mijn Nederlandse paspoort met alle daaraan gekoppelde plichten niet alleen inleveren, maar verscheuren en in de open haard verbranden'⁷.

Om de groep waarop dit onderzoek zich richt te duiden ben ik genoodzaakt een aparte term te hanteren. Of ik dan etnische minderheden, migranten, buitenlanders, allochtonen of welke term dan ook gebruik lost het probleem, dat ze door de terminologie apart gezet worden van de dominante meerderheid, niet op. Dit is een onoverkomelijke paradox in het schrijven over multiculturaliteit. Ik wil de allochtone journalist dus niet buiten de Nederlandse samenleving plaatsen, integendeel ik zie hen als integraal onderdeel daarvan. Om toch aan te geven dat het om journalisten met een bredere culturele bagage gaat, gebruik ik naast de term allochtoon ook de term bicultureel. Dit wil zeggen dat een persoon naast de Nederlandse cultuur minstens tot nog een andere cultuur behoort. Op 10 oktober 2006 berichtten diverse kranten dat het opleidingscentrum van werkgeversorganisatie VNO-NCW de term 'bicultureel' wil gaan invoeren als de positieve tegenhanger van het woord allochtoon⁸. Ook de Amsterdamse afdeling van de PvdA pleit ervoor om

⁶ Bilgin, S. 'Weg met het woord allochtoon', Groene Amsterdammer 3 december 1997 (http://www.groene.nl/1997/49/sbi_allochtoon.html, bezocht op 19 december 2006)

⁷ Umar, E. 'Waarom ik geen allochtoon ben', Volkskrant 21 augustus 2005 (<http://www.ebrumar.nl/index.php?page=columns&action=show&id=5>, bezocht op 19 december 2006)

⁸ Volkskrant 10 oktober 2006

binnen de gemeente het woord allochtoon niet meer te gebruiken. Volgens fractieleider Manon van der Garde is het woord niet meer van deze tijd. De groepen moeten specifieker aangeduid worden, aldus van der Garde. 'Het schrappen van de benaming allochtoon moet bovendien het 'wij-zij-denken' tegengaan. 'We moeten de termen allochtoon tegenover autochtoon zien te vermijden', meent Van der Garde.⁹

Zoals al eerder in dit onderzoek vermeld is staan de allochtonen of journalisten met een biculturele achtergrond centraal in dit onderzoek en hun achtergrond is van wezenlijk belang. Dit met betrekking tot hun carrière met bijbehorende kansen en drempels in de journalistiek en met name de identiteit van deze journalisten. Overigens zegt de term allochtoon niets over de identiteit van deze journalisten en zal het onderzoek moeten uitwijzen in hoeverre zij nog verbonden zijn met hun etnische herkomst én nog belangrijker in hoeverre deze een rol in hun dagelijkse journalistieke carrière speelt.

2.2 DE STRUCTUUR-AGENCY THEORIE

Uitgangspunt voor mijn theoretisch kader zijn vijf elementen, die de positie van de allochtone journalisten binnen de geschreven media kunnen bepalen of beïnvloeden. Deze elementen zijn respectievelijk redactiecultuur, media representaties, beleid, identiteit en gekleurde media. Er zullen ongetwijfeld meer factoren zijn die van invloed zijn op de positie van de allochtone journalist. Er is voor deze vijf elementen gekozen omdat momenteel de meeste ontwikkelingen die van invloed zijn op de allochtone journalist zowel binnen de theorie als in de praktijk zich binnen deze vijf elementen afspelen. Vervolgens behoren de eerste drie elementen: redactiecultuur, media representaties en beleid tot de structuur (zie figuur 1). Tot het niveau van structuur worden ook de maatschappelijke instellingen als overheidsorganisaties gerekend, maar ook de media kunnen we hierbij indelen. In de moderne sociologie wordt de structuur of 'social structure' op vier manieren omschreven:

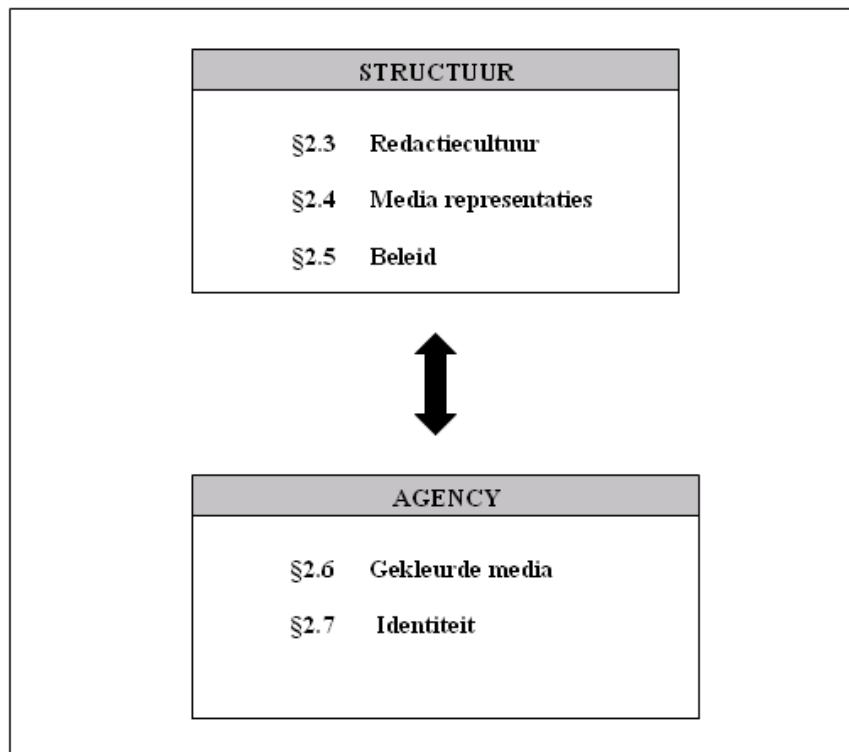
'first, that the phenomenon under inspection can be analysed as a series of component units of a specified type (e.g. roles, classes, value-commitments, genders, societies); second, that these units are related to each other in quite definite ways; third, that the relationships between units connect together to give the phenomenon under observation a characteristic pattern which need to be understood as a totality; and fourth, that the pattern of relationships is relatively stable and enduring over time' (Waters, 1994, p.92.). De vierde omschrijving is interessant omdat de redactiecultuur, media representaties en beleid relatief stabiel zijn en niet aan snelle veranderingen onderhevig zijn, waardoor het moeilijk kan zijn om bepaalde patronen te doorbreken.

⁹ <http://www.nu.nl/news.jsp?n=817676&c=11>, bezocht op 13 oktober 2006

Voor het vierde en vijfde element (gekleurde media en identiteit) wordt de agency-theorie toegepast. Waters omschrijft agency als: *‘The process of acting in relation to a set of meanings, reasons or intentions is known as agency. A stress on agency implies that individuals are not the products or even the victims of the social world but rather that they are thinking, feeling and acting subjects who create the world around them’* (Waters, 1994, p.15.). Agency richt zich op de bewustzijnwording van een individueel persoon op het moment dat hij of zij actie onderneemt in de sociale wereld. Uitgangspunt voor de allochtone journalist is dat hij of zij een rationeel handelend wezen is en bepaalde keuzes bewust maakt. Om deze redenen zijn de opkomst van de gekleurde media en identiteit van een allochtone journalist onder de agency-theorie ingedeeld.

Om het theoretisch kader te illustreren zijn de elementen in een model verwerkt. Het theoretisch model ziet er als volgt uit:

Figuur 1: Factoren van invloed op positie allochtone journalist

Een rode draad voor de eerste drie elementen (redactiecultuur, mediarepresentaties, beleid) zal onder andere de theorie van Philomena Essed vormen. Zo heeft Essed onderzoek verricht naar de mechanismen van uitsluiting binnen diverse (sociale) netwerken en in kaart gebracht welke vormen van uitsluiting op de werkvloer plaats kunnen vinden. De belangrijkste vormen van uitsluiting geef ik weer in het onderstaand schema. Vanzelfsprekend zijn de mechanismen van uitsluiting toegepast en vertaald naar de journalistieke cultuur in Nederland. Binnen de agency-theorie wordt aandacht besteed aan de betekenis van de recente ontwikkelingen in de gekleurde media en de identiteit wordt aan de hand van theorieën van Gowricharn ingekleed.

Figuur 2: Mechanismen van uitsluiting, (Ontleend aan Essed 1984 & 1994, Trienekens, 2004)

Vormen van uitsluiting	Voorbeelden uit de praktijk
<u>Werkvloer</u>	
A. Eurocentrisme	Witte norm geldt.
B. Etnisering van het werk	Het ontstaan van etnische clusters en dimensies op de arbeidsmarkt. Binnen de journalistiek uit dit zich in het verschijnsel dat de allochtone journalist vaak de ‘multiculturele verslaggeving’ voor zijn rekening neemt. Etnisering komt ook tot uiting in de taal: vaak wordt er gesproken over etnisch werk, etnische klanten, etnische studies, etnische afdelingen etc.
C. Overdreven verwachtingen	Vaak bestaan binnen redacties overdreven verwachtingen ten aanzien van allochtonen. Dit wordt alleen maar versterkt als de allochtone werknemer via positieve actie binnen wordt gehaald. Zo ben je supergoed of een superkluns. Je prestaties worden daaraan afgemeten. Al gauw wordt je ambassadeur voor alle etnische minderheden. In de praktijk gebeurt het dat allochtonen bang zijn om fouten te maken of erg kritisch zijn tegenover zichzelf, want elke fout kan de stereotypen over ongeschiktheid bevestigen: zie je wel. Dit maakt het nog moeilijker om het mechanisme van overdreven verwachtingen door te breken.
D. De grote beoordelingsfout	Dit mechanisme heeft te maken met het voorafgaande (overdreven verwachtingen) en dat autochtone leidinggevenden of collega’s vaak niet in staat zijn de prestaties van allochtonen te beoordelen zonder daarbij te vervallen in veroordelen over bijvoorbeeld Turken, Marokkanen e.d. Goede prestaties van allochtone werknemers blijken nauwelijks effect te hebben op het groepsoordeel of men interpreteert de kwaliteiten van die ene allochtone collega alsof zij de uitzondering op de groep is.

Vormen van uitsluiting	Voorbeelden uit de praktijk
E. ‘Glazen plafond’	Net zoals het voor vrouwen moeilijk is om binnen een organisatie hogerop te komen (glazen plafond) is er hier ook sprake van bij allochtonen. In de gevestigde krantenwereld zijn er weinig allochtone hoofdredacteurs, eindredacteurs of chefs.
F. Paternalisme of betutteling werkvloer	Betutteling is een manier om de dominante visie met ‘zachte’ dwang op te leggen aan minderheden. Zo haalt Essed een voorbeeld aan waarbij de professionaliteit en kennis van een Surinaamse hulpverleenster wordt overschaduwd door de dominante visie van een autochtone collega. In de journalistiek komt wel eens voor dat een allochtone journalist te betrokken en te emotioneel wordt bestempeld als hij het met een bepaalde visie of gang van zaken m.b.t. de multiculturele onderwerpen/zaken niet eens is.
G. Overdreven nadruk op cultureel verschil	Met dit mechanisme wordt bedoeld dat de verschillen i.p.v. de overeenkomsten erg benadrukt worden. Zo van: “ja bij jullie Turken is dat heel anders he”.
H. Ontkenning van kwalificaties, vaardigheden en competenties	We willen ze wel, maar ze zijn er niet. Dit is een vaak gehoorde uitspraak als het aankomt op het aanstellen van meer allochtone journalisten in de redacties. De schuld wordt op deze wijze indirect bij de allochtone journalist gelegd. Wij (autochtone hoofdredacteurs/chefs) willen meer allochtonen in onze redacties maar ze zijn er simpelweg niet. Als er vervolgens de vraag gesteld wordt wat ze eraan doen om dit te bereiken, blijkt dat er in de meeste gevallen niets aan wordt gedaan.
I. ‘Patronizing’	Praten <i>over</i> allochtone journalisten i.p.v. <i>met</i> allochtone journalisten.
J. Anders kijken naar het werk van allochtone journalisten	Kritischer en strenger kijken naar het werk van de allochtone journalist. Dit komt voort uit het idee dat de allochtone journalist eerder fouten zal maken dan zijn autochtone collega.

Beleid

K. Positieve actie

In de praktijk bestaat het vooroordeel dat wie via positieve actie binnenkomt, niet competent genoeg is. Essed schrijft: 'Waar ik mij nogal eens over kwaad maak, is de arrogantie waarmee vrouwen van diverse afkomsten in de voortuin het worstje van positieve actie wordt voorgehouden, terwijl in de achtertuin de negatieve actie als *business als usual* doorgaat'. Dit kan ook gelden voor de allochtone journalisten binnen de redactiewereld.

In de volgende paragrafen zal ik dieper ingaan op de vijf elementen uit figuur 1.

2.3 DE NEDERLANDSE JOURNALIST & REDACTIECULTUUR

Mark Deuze (2002, 2004) heeft een grootschalig onderzoek verricht naar de journalisten in Nederland.

De conclusies in zijn onderzoek zijn gebaseerd op telefonische, elektronische en face-to-face gesprekken met in totaal 1.039 journalisten in Nederland. Zo heeft Deuze een beroepsprofiel van de Nederlandse journalist geschetst. In deze paragraaf zal ik, aan de hand van diverse onderzoeken, ook een schets maken van de Nederlandse journalist en tevens de redactiecultuur bespreken. Het gaat hier om de grootste gemene deler waarbij verschillen en uitzonderingen buiten beschouwing worden gelaten.

Leidraad voor deze paragraaf is in eerste instantie de vraag: wat speelt er binnen de Nederlandse redacties, hoe is dit te verklaren en tot slot wat is de uitwerking hiervan op de positie van de allochtone journalist?

2.3.1 Wie is de Nederlandse journalist?

In deze paragraaf zal er een algemeen beeld geschetst worden van de gemiddelde Nederlandse journalist aan de hand van de literatuur, enquête onderzoeken van Deuze en het rapport Sociaal en Cultureel Planbureau 'Midden in de media, meer vrouwen in de journalistiek'.

Uit het onderzoek van onder andere Deuze (2004) blijkt dat in de journalistieke sector de mannen ruim in de meerderheid zijn. Maar liefst 66 procent. De gemiddelde leeftijd van de journalisten ligt in vergelijking met andere landen, redelijk hoog, 42 jaar. Zo is in China de gemiddelde leeftijd bijvoorbeeld 35 jaar, in Australië 32, Engeland 38, Finland 40, Duitsland 35 en in de Verenigde Staten 36 jaar. Zelfs éénderde van de internetjournalisten valt, qua leeftijd, in de categorie 36-45 jarigen.

Immers is 'internet-journalist' een relatief jonge functie en zou je veel jonge mensen op deze plek verwachten. Volgens Deuze zou dit een gevolg kunnen zijn van de in veel mediatakken gehandhaafde stop op het aannemen van nieuwe arbeidskrachten. In plaats van nieuwe jonge mensen stromen meer ervaren journalisten uit andere afdelingen door naar vrijgekomen arbeidsplaatsen (Deuze, 2002, 2004). De Nederlandse journalisten hebben geruime tijd als student doorgebracht en zijn over het algemeen hoog opgeleid: 31% bezocht een journalistieke Hbo-opleiding (83% heeft deze met succes afgerond) en 41% heeft een universitaire studie gevolgd (72% heeft daadwerkelijk ook het diploma gehaald). 'Politiek gezien beschouwen de journalisten zich bijna zonder uitzondering als links (32 procent) dan wel links van het midden (47 procent), hoewel veel journalisten opmerkten dat dergelijke classificaties toch 'niet meer van deze tijd' zijn'¹⁰. Een kleine 20% geeft zich een plek in het politieke midden en slechts 1% noemt zichzelf 'rechts'. Loyaliteit aan een bepaald bedrijf of werkgever is geen typische eigenschap van de Nederlandse journalist op één uitzondering na: namelijk de regionale dagbladverslaggever. Deze journalist (in de meeste gevallen man, want er werken weinig vrouwen bij regionale media) heeft het grootste gedeelte van zijn professionele leven bij één dezelfde werkgever doorgebracht, vaak in een voltijd functie.

Door de sterke toename van de technologisering van het vak en de economische ontwikkeling van de media tot een massamarkt (vanaf medio 20ste eeuw) wordt er in de journalistiek de meeste tijd op kantoor doorgebracht. Hoewel de journalist graag de straat op wil (oriëntatie wat betreft de nieuws waarde en selectie op het 'publiek') vindt dit in de praktijk niet veel plaats. Op deze wijze mist de journalist het contact met de 'maatschappij' en vooral wat er in die maatschappij leeft. Een gemiddelde Nederlandse journalist heeft op een werkdag weinig contact met de leden van het publiek en vooral met de etnische minderheden. Deuze schrijft dat het uitblijven van multiculturele interactie ook geldt voor de collega's, waar allochtone journalisten eerder uitzondering dan regel zijn. Doordat de journalisten nauwelijks met de leden van het publiek communiceren zijn ze over het algemeen niet precies bewust wat dit publiek nu eigenlijk van hem of haar verwacht. Volgens Deuze investeert de werkgever grote bedragen in nieuwe technologieën, te denken valt aan computersystemen en een website, maar blijft de journalist achter en wordt nauwelijks betrokken bij deze vernieuwingen. Daarnaast ziet de Nederlandse journalist zichzelf graag als iemand die kritisch en zelfs sceptisch omgaat met de overheid, ambtenarij, zakenleven en industrie.

Naast het laatste nieuws brengen ziet de journalist voor zichzelf ook een uitleggende en interpreterende taak. Om deze reden wordt de Nederlandse journalist omschreven als een 'ambitieuze duider'. Dit beeld wordt bevestigd als we kijken hoe ver de Nederlandse journalist wil gaan om een verhaal te krijgen. Zo worden publieke figuren flink op de huid aangezet, er wordt soms een valse identiteit aangenomen en in sommige gevallen wordt politieke of economische informatie zonder toestemming gebruikt. Maar de Nederlandse journalist heeft ook zo zijn grenzen. Over het algemeen

¹⁰ Deuze, M, 2001, Dossier: Journalisten in Nederland, deel 6

zal een journalist niet zo snel de persoonlijke levenssfeer van een persoon schenden en betalen voor informatie zullen ze snel weigeren, aldus Deuze.

Concluderend kan ik stellen dat uit de ‘schets’ van de Nederlandse journalist blijkt dat er binnen de Nederlandse redacties een homogene groep journalisten werkzaam is. De gemiddelde Nederlandse journalist is een witte man van rond de 40 die veel tijd op kantoor doorbrengt. Ook blijkt de doorstroom gering. Voor de positie van de allochtone journalist betekent dit dat het moeilijk is om binnen te komen en wanneer deze journalist erin slaagt een baan te vinden hij in een witte cultuur terecht komt.

2.3.2 Redactiecultuur

Het begrip redactiecultuur is een breed begrip en kan hierdoor op diverse manieren uitgelegd worden. Doordat het begrip dus moeilijk vatbaar is in één definitie, zal ik in deze paragraaf in eerste instantie het aantal allochtone journalisten (volgens de schattingen) in kaart brengen. Vervolgens zullen de belangrijkste mechanismen van uitsluiting die uit een (dikke of witte) redactiecultuur kunnen voortvloeien (zie tabel 2) nader toegelicht worden.

Slechts 2% (Deuze, 2002) van de journalisten bestaat uit de allochtone journalisten en volgens de meest recente schatting van Ellen de Vries (2001) komt dit neer op 300 journalisten (eerste en tweede generatie). ‘We belden redacties, maakten gebruik van eigen netwerken en van de ‘sneeuwbalmethode’ om deze aantallen te vergaren. Harde cijfers zijn het niet, wel redelijk betrouwbare schattingen’, aldus de Vries¹¹. De schattingen zijn gebaseerd op navraag bij ongeveer 150 allochtone journalisten. Hieronder een overzicht van het aantal journalisten per land van herkomst en per medium.

Tabel 1. Land van herkomst journalisten

Land van herkomst	Aantal inwoners	Journalisten in Nederland
Turkije	308.890	50
Suriname	302.515	no
Marokko	262.220	45
Antillen	107.200	15
Molukken	45.000	15
Diverse landen	onbekend	50
Totaal		175

¹¹ De Vries, E., m.m.v.Freijser, C. *De 300 multi culti journalisten van Nederland. De Journalist*, 2001,p.3.

Bron: de Vries, E., m.m.v.Freijser,C. De 300 multi culti journalisten van Nederland. De Journalist, 2001.

Opvallend is dat de Vries schrijft dat de groep journalisten van Surinaamse afkomst het grootst is in Nederland. In de tabel (1) staat bij Suriname ‘no’ oftewel onbekend. Dit wil dus niet zeggen dat er geen Surinaamse journalisten zijn, maar dat de informatie over deze groep ontbreekt. Onder ‘diverse landen’ vallen o.a. voormalig-Joegoslavië, Portugal, Italië, Spanje e.d. Allochtonen uit West-Europese landen en de Verenigde Naties zijn niet mee geteld. In dat geval zou het aantal minstens 100 hoger uitkomen, aldus de Vries. De ongeveer 300 allochtone journalisten komt overeen met de 2% uit het onderzoek van Deuze. Van deze 300 allochtone journalisten werken er volgens schattingen 100 journalisten bij de schrijvende media (De Vries, 2000).

Tabel 2. Schatting allochtone journalisten per medium (vast dienst/contract/freelance)

Medium	Aantal
Landelijke kranten en ANP	30
Regionale kranten en GPD	10
Nieuws- en huis-aan-huis -bladen	onbekend
Regionale omroep (publiek en commercieel)	30
Landelijke publieke omroep	85
Landelijke commerciële omroep	15
Tijdschriften	25
Productiebureau's incl. infotainment	10
Teletekst/internet	5
Diverse media (freelance)	90

Bron: de Vries, E., m.m.v.Freijser,C (2001). De 300 multi culti journalisten van Nederland. De Journalist, 2001.

Volgens tabel 2 werken er bij landelijke kranten meer allochtonen dan bij de regionale bladen. De meeste allochtonen werken bij de publieke omroep. Audiovisuele media lijken bij allochtonen de voorkeur te genieten. Daardoor- constateert Deuze- is het aantal freelancers onder de allochtonen relatief hoog.

2.3.2.1 Ethnocentrisme en eurocentrisme en de keuze van nieuws

De redactie cultuur is niet alleen wit vanwege het kleine aantal allochtonen journalisten maar vooral vanwege de dominante waarden en normen (codes&conventions) die daar gelden. Dit wordt in de literatuur vaak aangeduid met de termen ethnocentrisme en eurocentrisme. Ethnocentrisme is een

verschijnsel dat waarschijnlijk in alle culturen voorkomt schrijft Essed in haar boek *Diversiteit*. Het betekent dat de eigen gebruiken en de eigen visie op de werkelijkheid centraal staan (Essed, 1994). De neiging bestaat om de Europese cultuur als maatstaf te beschouwen. Dit wordt eurocentrisme genoemd. ‘Eurocentrisme is geworteld in de historische dominantie van het Europees model en de daaraan verbonden ideologie dat de huidige Europese beschaving misschien nog niet perfect is, maar desalniettemin het beste dat de mensheid vooralsnog heeft voortgebracht’ (Essed, 1994, p.87.) Volgend voorbeeld uit het onderzoek van Deuze geeft aan op welke manier eurocentrisme een rol kan spelen binnen het journalistieke veld. In het onderzoek van Deuze werd de journalisten gevraagd wat, volgens hen, de voornaamste interesses van het publiek zouden zijn. Opvallend is dat de allochtone journalist het nieuws rondom de multiculturele samenleving op een vierde plaats zet terwijl de autochtone journalist de multiculturele samenleving op de laatste plek plaatst. In onderstaande tabel zijn de percentages van diverse onderwerpen vermeld.

Tabel 3. Publieksinteresse

‘Het publiek is voornamelijk geïnteresseerd in’:	Percentage ‘mee eens’ met daarachter de rangorde:	
	ALGEMEEN	STOAM/M&M
Lokaal nieuws	68 [1]	68 [2]
Achtergronden en analyses	66 [2]	88 [1]
Gezondheid/welzijn/opvoeding/onderwijs	52 [4]	65 [3]
Sport	56 [3]	50 [6]
Nieuws ‘heet van de naald’	52 [4]	63 [4]
Showbiznieuws	40 [5]	28 [7]
Kunst en cultuur	38 [6]	50 [6]
Sociaal-economisch nieuws	37 [7]	23 [8]
Multiculturele samenleving	28 [8]	57 [4]

Bron: Deuze, M. Onderzoek naar journalisten in Nederland. Deel 6 Journalisten in de multiculturele samenleving. De Journalist, 2001.

Zo denkt 28% van de autochtone journalisten dat de multiculturele samenleving door het publiek belangrijk wordt gevonden tegenover 57% van de allochtone journalisten. Deuze (2001) is van mening dat het grote verschil tussen de scores voor onderwerpen, betreffende de multiculturele samenleving, niet te verklaren is uit het feit dat de meeste autochtone journalisten al lang bij de Nederlandse media werken en een relatief hoge leeftijd (42 jaar) hebben. Ook onder de geïnterviewde eerstejaars studenten journalistiek scoort de multiculturele samenleving laag. ‘Slechts 20% van de jongeren denkt dat het publiek veel belangstelling heeft voor de multiculturele thematiek (alleen kunst en cultuur

scoren nog lager) (De Journalist, 5-5-2000.) Dit betekent dat een allochtone journalist op een andere wijze naar het 'multicultureel nieuws' kijkt dan een autochtone collega. De allochtone journalist kent meer nieuwswaarde aan het multicultureel nieuws en binnen een redactie kan dit voor onbegrip van beiden kanten leiden.

Leurdijk schrijft dat 'de onderwerpskeuze en aanpak van redacties deels wordt beïnvloed door het beeld dat zij hebben van hun publiek. Veel journalisten zeggen dat ze zich in hun keuzes laten leiden door de belangstelling en het kennisniveau van de spreekwoordelijke buurman of schoonmoeder' (Sterk, 2000, geciteerd door Leurdijk, p.29). Dit kan een verklaring zijn voor het feit dat de onderwerpen met betrekking tot de multiculturele samenleving lager scoren bij autochtone journalisten dan bij hun allochtone collega's. Autochtone journalisten zullen in de meeste gevallen door een 'witte' omgeving omringd zijn waardoor zij vanuit dit 'wit' referentiekader berichten. Daarentegen zijn allochtone journalisten juist meer betrokken bij de multiculturele samenleving en de onderwerpen die hiermee te maken hebben. Ander punt volgens Leurdijk is dat veel nieuws en ontwikkelingen in de multiculturele samenleving niet aan bod komen, doordat journalisten deze alleen relevant achten voor een specifieke doelgroep en niet voor een 'algemeen' publiek. Leurdijk schrijft: 'Dat de burens zo langzamerhand niet meer alleen hun wortels in de Hollandse klei hebben en dat daarmee ook de belangstelling en het kennisniveau van het publiek verschuiven, dringt echter slechts langzaam door' (Leurdijk, 2000).

Deuze geeft ook aan dat het de vraag is of het de autochtone journalist kwalijk genomen mag worden, dat hij of zij vanuit een autochtoon perspectief bericht. Volgens de belangenorganisatie Mira Media (voorheen STOA: Stichting Omroep Allochtonen) en de werkgroep Migranten en Media kan dat wel. Zij zijn van mening dat een journalist sociaal en maatschappelijk verantwoord is en kennis dient te hebben van de samenleving waar hij of zij in leeft. Dus ook de multiculturele samenleving.

2.3.2.2 Extra kritisch op taalbeheersing

Als we naar de journalistieke opleidingen kijken valt op dat een grote meerderheid uit autochtone studenten bestaat. Dit kan diverse oorzaken hebben. Twee wil ik hier in het kort toelichten. Uit het onderzoek van de Vries is gebleken dat er in 2000 naar schattingen ongeveer 80 studenten van allochtone komaf een journalistieke studie volgden. Het grootste gedeelte (40-50 studenten) volgt de studie in Utrecht. Dat er zo weinig allochtone studenten een journalistieke opleiding volgen kan te maken hebben met de eisen die aan een dergelijke opleiding gesteld worden. Zo dient een student goed de Nederlandse taal zowel mondeling als schriftelijk te beheersen. Vlekkeloos Nederlands schrijven is een must zowel binnen de opleiding als later binnen een redactie. Zo verklaart de hoofdredacteur van een landelijk dagblad: *'(.....) Allochtonen die kunnen slagen moeten zeer, zeer goed ingeburgerd zijn. Moeten de Nederlandse omgangsnormen kennen, moet daar ook echt in thuis zijn. Er groeit nu een*

generatie op met een gezamenlijke cultuurgeschiedenis, zij kunnen de weg vrijmaken voor grotere groepen. Maar de pioniers van nu moeten zeer, zeer goed zijn, dat geef ik wel toe' (Ramdjan, 2002, p.16.). In dit opzicht lijkt het dus er extra eisen worden gesteld aan de allochtone aanmelders.

Andere factor die de geringe deelname van de allochtonen aan een journalistieke opleiding kan verklaren is de zogenaamde status van een journalistieke opleiding. Veel allochtonen kiezen voor beroepen met een duidelijk perspectief, zoals dokter, advocaat, econoom e.d. Beroepen, die in hun ogen, een goede toekomst bieden, aanzien hebben en niet het minst belangrijk goed betaald zijn, aldus Ramdjan.

Uit bovenstaande blijkt dat een allochtone journalist een hogere drempel heeft om zich bij een journalistieke school in te schrijven of te solliciteren bij een redactie. Daarnaast vinden ze dat de journalistiek geen goed betaalde baan met een status is.

2.3.2.3 “Dikke Cultuur”: Bedrijfscultuur & Omgangsvormen

Onder ‘dikke cultuur’ versta ik onuitgesproken sociale codes die de sfeer, de bedrijfscultuur en omgangsvormen bepalen. Deze twee uitsluitingmechanismen wil ik met een recent (03 oktober 2006) praktijkvoorbeeld verbeelden (zie kader). Op het verzekeringskantoor X in Rotterdam, waar ik enige maanden werkzaam ben geweest ontstond een discussie over vrouwen in de topfuncties en al snel leidde dit naar de arbeidsmarktpositie van de allochtonen. Ik wil niet suggereren dat binnen redacties hetzelfde gebeurt, maar ik denk dat het aannemelijk is, aangezien geringe aantal allochtonen binnen de schrijvende pers, dat een dergelijk scenario ook binnen een redactie plaats kan vinden en dit voorbeeld erg goed de ‘witte’ norm of uitgangspunt weergeeft. Essed heeft er al genoeg over geschreven, maar ik had niet verwacht dat ik anno 2006 dit in de praktijk mee zou maken van nota bene hoogopgeleide werknemers. Ik haal dit voorbeeld juist aan omdat de onderzoeken niet op dit niveau van alledaagse praktijk ingaan. Voor de ‘buitenstaander’ is dit juist datgene wat niet uitgesproken wordt maar wellicht het belangrijkste mechanisme van uitsluiting vormt.

Meneer A (Functie sluiters) verklaart dat er binnen hun kantoor nooit een vrouw de topfunctie zal bekleden omdat de baas erg conservatief en traditioneel is. Lachend geeft hij aan dat er ooit een 'neger' binnenliep en alle werknemers dachten; 'Je kunt een baan wel vergeten'. Dit omdat ze hun baas kennen en inmiddels weten hoe hij over allochtonen denkt. Dit betekent dat deze man, alleen al bij zijn verschijning, geen kans maakte op een baan in de verzekering. Opvallend is dat hij dit heel erg lollig vertelt en niet beseft dat ik en mijn zus (die ook werkzaam is bij het verzekeringskantoor) van oorsprong ook niet Nederlands zijn. We hebben het geluk dat we blank zijn en we er leuk uitzien. Zo ogen wij interessant, vooral voor de mannelijke collega's en worden we niet snel in een 'allochtonenhoek' geplaatst. In dit voorbeeld is het duidelijk dat een vrouw nooit een topfunctie zal kunnen vervullen (glazen plafond) en dat een allochtone werknemer op zijn uiterlijk beoordeeld wordt en als hij/zij zijn uiterlijk tegen heeft nooit een kans zal maken op een hogere functie binnen dit bedrijf.

Een tweede werknemer (meneer B, ook sluiters) verklaart nooit een allochtone werknemer aan te willen nemen, mits hij in de toekomst zijn eigen bedrijf zou beginnen. Als voorbeeld wordt een Surinaamse werknemer genomen en de reden voor het niet aannemen van een Surinamer is dat er altijd wel een betere Nederlander te vinden is. In het verleden hebben ze twee slechte ervaringen met allochtone werknemers gehad en hierdoor is het stereotype beeld ontstaan dat alle allochtone werknemers eigenlijk niet deugen. 'Surinamers zijn toch lui, dat weet iedereen toch. Ze komen nooit op tijd, dus je kunt beter een Nederlander aannemen'. Dit is een goed voorbeeld van het mechanisme 'de grote beoordelingsfout' omdat de werknemers niet in staat zijn de prestaties van allochtonen te beoordelen zonder daarbij te vervallen in vooroordelen over *de allochtonen*.

Tenslotte verklaart de zoon van de baas (meneer C, sluiters): 'Een moslim past niet binnen ons bedrijf, hij zou zich beledigd voelen door onze grappen. Er zijn teveel verschillen en moslims voelen zich snel beledigd'. Essed noemt dit 'overdreven nadruk op cultuurverschillen' of 'etniseren van situaties of ervaringen'. In plaats van naar de overeenkomsten te kijken wordt er hier vooral naar de verschillen gekeken. De 'ander' wordt ook als 'anders' gezien. 'Er blijft weinig aandacht over voor overeenkomsten die men deelt, ongeacht achtergrondverschillen (Essed, 1994, p.35.). Deze verschillen worden dan ook als argument gebruikt om een moslim niet aan te nemen. Verder wordt er in het bovengenoemde voorbeeld van *de moslim* gesproken en is het niet duidelijk naar welke moslim er wordt verwezen, want zoiets als de christen of de protestant bestaat vanzelfsprekend ook niet.

Opvallend was dat tijdens de discussie door meneer A openlijk werd gezegd dat er geen allochtonen in dit verzekeringskantoor binnen komen, niemand hem tegensprak. Op dat moment zaten er vier mannen en één vrouw in het kantoor. Ik beseftte in hoeverre het etnocentrisme en het ‘witte’ denken in deze organisatie geworteld is. Anderzijds kan het niet tegenspreken van meneer A duiden op stilzwijgende bevestiging (dit is tenslotte ook echt de gang van zaken in dit bedrijf) of juist het ontbrekende lef om zich tegen de dominante groep of mening uit te spreken. Maar ook het soort informele gesprekken en grappen, die de sfeer op een kartoon bepalen, kunnen maken dat een allochtone medewerker (als hij of zij al wordt aangenomen) zich niet op zijn plaats voelt.

2.3.2.4 Het niet uitmaken van de ‘witte netwerken’

Vaak wordt er geschreven dat allochtonen moeilijk aan een baan komen, zeker in de journalistiek, omdat ze geen deel uit maken van de juiste en in dit geval witte netwerken (Ramdjan 2002, de Boer 2006, Hermans 2001). De banen die in de journalistiek vrijkomen worden ‘via via’ opgevuld en aangezien allochtonen geen deel uitmaken van deze netwerken vallen ze buiten de boot. De Nederlandse redacties lijken een ‘ons kent ons’ cultuur, aldus Ramdjan.

Econoom, ondernemer en voorzitter van Taskforce Jeugdwerkloosheid Hans de Boer is van mening dat discriminatie op twee pijlers steunt. Nederland is een gesegregeerd land waarin je goed gebruik moet weten te maken van de juiste netwerken. Dit geldt in het bijzonder voor de functies van hoger opgeleiden. Volgens de Boer integreren de allochtone jongeren niet voldoende op hbo’s en universiteiten- dit uit zich in het lage aantal allochtonen in autochtone studentenverenigingen of andere gemengde activiteiten- en hierdoor hebben ze slechtere netwerken en daarmee een moeizamere uitgangspositie op de arbeidsmarkt. Allochtonen moeten harder knokken om aan de juiste contacten te komen. Een tweede punt dat Boer aanhaalt is dat het een menselijke neiging is de voorkeur te geven aan het soort sollicitant dat je kent, want onbekend maakt onbemind. De Boer (2006)¹²: ‘Er is inmiddels sprake van een <rationaliseringsslag>: als werkgevers hun valkuilen onderkennen, dan kunnen ze er wat aan doen. Die maatregelen vloeien voort uit pragmatisme of sociaal bewustzijn. In het bedrijfsleven probeert men er bijvoorbeeld vaker voor te zorgen dat het personeel een afspiegeling is van de klantenkring van het bedrijf’. Zo schrijft Ramdjan in haar onderzoek ‘Hoge Drempels’ dat de gesloten, moeilijk toegankelijke Nederlandse redactiecultuur argeloos en stilzwijgend in stand wordt gehouden door een homogene groep redactieleden. ‘Een veel gehoorde uitspraak tijdens het inventarisatieonderzoek van 2001, met betrekking tot de instroom van allochtone journalisten was: ‘We willen ze wel, maar we kunnen ze niet vinden’. Deze werd vaak aangevuld met: ‘En zijn ze er wel dan zijn ze niet goed genoeg of zijn ze zo weer weg.’ Daarmee wordt de stagnerende instroom, volledig in lijn met de eerdere bevindingen, wederom primair neergelegd bij de allochtone journalist

12

http://groene.alias.nl/index.php?show=article&source=issue&article_id=C26DE1F8054021B3FEgKu1228FE6, bezocht op 9 oktober 2006

zelf (Ramdjan, 2002, p.9.) De vraag is dus in hoeverre redacties dergelijke valkuilen onderkennen en bereid zijn zich in 'het onbekende' in te leven.

2.3.2.5 Overdreven verwachtingen

Essed (1994) schrijft dat er ten aanzien van (etnische) vrouwen maar zeker ook allochtonen in organisaties vaak overdreven verwachtingen bestaan. Deze overdreven verwachtingen worden alleen maar versterkt wanneer een persoon door middel van positieve actie binnengehaald is. Je bent supergoed of een superkluns, schrijft Essed. Daarnaast wordt je gauw als een 'ambassadeur' gezien voor alle etnische minderheden (zie *De grote beoordelingsfout*, p.26). Op deze manier ervaren allochtone journalisten een enorme druk om vooral geen fouten te maken. Elke fout kan de stereotypering over ongeschiktheid bevestigen: van zie je wel! Essed schrijft ook dat dit ook een zelfbevestigend proces kan worden, want altijd op je hoede zijn breekt je op en dan maak je vanzelf fouten. Zo wordt het nog moeilijker om het mechanisme van overdreven verwachtingen door te breken, aldus Essed. Voor startende allochtone journalist kan dit zich uiten in de opmerkingen van collega's of de hoofdredacteur over zijn of haar stuk, of in het ergste geval het niet plaatsen van een stuk.

2.4 MEDIAREPRESENTATIE

Het belangrijkste uitgangspunt in deze paragraaf is de bijdrage van de allochtone journalist op een meer neutraler beeldvorming over allochtonen en de multiculturele samenleving. Deuze omschrijft de rol van de journalisten in de multiculturele samenleving als problematisch. Hij geeft aan dat het voor de hand ligt om de slechte beeldvorming van de allochtonen in de media te koppelen aan de bijna zonder uitzondering 'witte' samenstelling van de journalistenpopulatie in Nederland (Deuze, 2002, dossier deel 6).¹³ Mijn inziens is dit te kort door de bocht en ligt het geheel wat complexer om van een direct verband -tussen de negatieve beeldvorming en te geringe deelname van de allochtone journalisten- binnen de mediasector te spreken.

Uit de eerste fase van het survey onderzoek van Deuze is gebleken dat ruim de helft van de journalisten met een niet-Nederlandse achtergrond bij de landelijke publieke omroep werkt. 'De autochtone collega's zijn het sterkst vertegenwoordigd bij de landelijke en regionale dagbladen en de publikstijdschriften'. (Deuze, Journalist, deel 6)¹⁴. Opvallend is dat van de gespecialiseerde autochtone journalisten 4% de multiculturele samenleving voor zijn of haar rekening neemt tegenover 26% bij de allochtone collega's. De helft van de allochtone buitenlandverslaggevers heeft het land of regio van herkomst als specialisatie. 'Deze cijfers suggereren dat het relatief vaak op de redacties

¹³<http://www.villamedia.nl/journalist/n/dossiers/journalisten6.shtm>, bezocht op 11 oktober 2006

¹⁴ Deuze, M., 2001, Dossier: Journalisten in Nederland, deel 6

<http://www.villamedia.nl/journalist/n/dossiers/journalisten6.shtm>, bezocht op 13 oktober 2006

voorkomt dat de allochtone redacteur of freelancer direct de ‘allochtonenbeat’ krijgt toegewezen, dan wel zelf kiest’ (Deuze, Journalist, deel 6)¹⁵. Dit wordt ook bevestigd door Sterk. Zo schrijft hij: ‘In pleidooien voor etnisch-diverse redacties wordt vaak een pragmatisch argument gebruikt: wanneer we kijken naar de randvoorwaarden waarbinnen journalisten hun werk moeten doen, is het zeer praktisch om mensen te hebben die andere netwerken hebben of, simpelweg, de uiterlijke kenmerken of taalvaardigheden hebben om het vertrouwen van andere gemeenschappen te winnen’ (Sterk, 2001, p.99). Sterk geeft aan dat dit de allochtone journalist een reden geeft om aangenomen te worden. Maar het is niet ondenkbaar dat die allochtone journalist voor minderhedenberichtgeving wordt ingezet. In zijn loopbaan kan iedere journalist, zo ook een allochtone journalist, zijn ‘eigen’ onderwerpen veroveren. Toch is Sterk van mening dat de loopbaan van een allochtone journalist meer hindernissen kent dan het geval zou zijn bij een autochtone journalist. Zo noemt hij de ‘vragen’ die alleen aan een allochtone journalist gesteld zullen worden vanwege zijn zichtbare andere etniciteit. Op deze manier kan het gebeuren dat een allochtone journalist als een soort vraagbak dient en vaak zit een allochtone journalist hier niet op te wachten. Vaak worden de allochtone journalisten als representant van een grotere groep of gemeenschap gezien en dat zijn ze natuurlijk niet. Wel kan een allochtone journalist degelijk advies geven met betrekking tot een groep of gemeenschap. Hij of zij kent deze gemeenschap meestal beter dan een autochtone journalist en zal daardoor bepaalde uitspraken extra gewicht geven. Dit kan een zaak verhelderen en aanvullend werken. Nadeel kan zijn dat een allochtone journalist zodanig betrokken wordt bij een onderwerp zodat hij zijn persoonlijke verhaal of van vrienden/kennissen in het artikel betreft. Volgens Sterk is dit op het arbeid-psychologische vlak geen goede zaak. Sterk vindt dat bovengenoemde aanpak van gemakzucht getuigt en weinig professionaliteit van de autochtone journalisten. Zij kunnen de gezochte antwoorden ook op een andere manier opsporen. Het gevaar is er dat wanneer de allochtone journalist weigert om als ‘allochtone vraagbak’ op te treden, dit als een oncollegiale houding wordt gezien. Het kan in sommige gevallen moeilijk zijn om je als allochtone journalist of werknemer in een redactie of organisatie te positioneren.

Om aan te geven hoe belangrijk de media in onze samenleving zijn geeft Sterk (2000) aan dat de radio, televisie, film, kranten, tijdschriften etc. het materiaal leveren op basis waarvan wij onze identiteiten vormen, ons gevoel van eigenheid, ons besef van mannelijk en vrouwelijk, van klasse, etniciteit, nationaliteit, seksualiteit, en ‘wij’ en ‘zij’. Over de te trekken lijnen tussen ‘wij’ en ‘zij’ zegt de onderzoekster Bilgin het volgende: ‘Het trekken van lijnen tussen ‘wij’ en ‘zij’ op grond van etniciteit gaat gepaard met het toekennen van inferieure kenmerken aan de ander en het idealiseren van het eigen beeld. Het problematiseren van culturele kenmerken van etnische groepen leidt tot hardnekkige

¹⁵ Deuze, M., 2001, Dossier: Journalisten in Nederland, deel 6
<http://www.villamedia.nl/journalist/n/dossiers/journalisten6.shtml>, bezocht op 13 oktober 2006

stereotyperingen, die op hun beurt de subtiele uitsluiting door middel van minorisering versterken en zelfs legitimeren. En dit terwijl wij weten dat iemands culturele achtergrond geen belemmering hoeft te vormen om volwaardig in de maatschappij te functioneren'¹⁶

De impact van de media op opinievorming is al enkele decennia een centraal aandachtspunt in verschillende wetenschappelijke disciplines, schrijft hoogleraar interculturele communicatie Prof. Dr. W. Shadid. In eerste decennia van deze eeuw werd de media veel macht toegeschreven. Later, in de tweede helft van deze eeuw beseften onderzoekers dat het een wisselwerking is van de media en het publiek en dat er niet altijd sprake is van een directe lijn van media naar het publiek toe. Op zijn beurt beïnvloedt het publiek of de maatschappij de media. De reusachtige injectienaald, waarmee de media werd geassocieerd, die het publiek volspuit met informatie is gedeeltelijk ontkracht en theoretische inzichten hebben laten zien dat dit hele proces veel complexer in elkaar zit (Shadid, 1995). Wel blijkt uit verschillende onderzoeken in Europa en Amerika aan dat er iets schort aan de wijze waarop de media over etnische minderheden rapporteren (zie Bovenkerk 1978; Van Dijk 1983; Kross & Lahaise 1991; Doppert & Top 1992). De algemene conclusie is dat deze direct of indirect een centrale rol spelen bij het etnische categoriseringsproces en bij het verspreiden en instandhouden van negatieve beeldvorming over deze groepen. Shadid (1995) noemt drie tekortkomingen van de media in hun berichtgeving jegens minderheden:

1) De media hanteren een generaliserend en een statisch cultuurbegrip. Te gemakkelijk wordt er bijvoorbeeld gesproken van de islam en de islamitische cultuur in relatie tot het gedrag van de individuele leden van Marokkaanse en Turkse groepen. Moslims zijn afkomstig uit verschillende delen van de wereld, maar behoren ook tot de verschillende sociale lagen. Shadid is van mening dat je niet kunt spreken over 'de' Marokkaan of 'de' islamitische cultuur. 2) Ten tweede dragen de media via de inhoud en opmaak bij aan het ontstaan van vooroordelen en met name wanneer de etnische afkomst van de persoon wordt vermeld, aldus Shadid. Uit onderzoek is gebleken (Shadid ontleend dit aan Winkel, Bruijninx & Van der Kley 1987: 83) dat dit stigmatisering van de groep waartoe de dader behoort vergroot en een strengere straf stimuleert. Vaak is de berichtgeving gebaseerd op uitlatingen van ambtenaren, politici en onderzoekers en wordt het sporadisch vergeleken met het betreffende gedrag van autochtonen. Een andere tekortkoming is de plaats die minderheden innemen in de berichtgeving. Men heeft de neiging om de eerste de beste persoon uit de betreffende groep om een mening te vragen met betrekking tot een gebeurtenis. Ten onrechte wordt er van uit gegaan dat deze persoon adequate kennis van de eigen cultuur heeft en dat zijn of haar mening representatief is voor de hele groep. Tot slot is Shadid van mening dat deze mensen aan het woord komen als het hoofdzakelijk om hun cultuur gaat en in mindere mate als het om maatschappelijke of andere problemen gaat. 3) De laatste tekortkoming noemt Shadid het culturaliseren van het minderhedenvraagstuk. Hiermee bedoelt

¹⁶ http://www.groene.nl/1997/49/sbi_allochtoon.html, bezocht op 12 oktober 2006

hij dat in veel berichtgeving wordt verwezen naar bijvoorbeeld het moslim zijn van deze groep(en). Op deze manier wordt er gesuggereerd dat allen met een islamitische achtergrond gelovige en belijdende moslims zijn en dat alleen de religie verantwoordelijk is voor het gedrag dat afwijkt van wat in Nederland gebruikelijk is.

De journalisten reageren verontwaardigd op dit soort constatering en stellen dat ze in hun berichtgeving niets anders doen dan het weergeven van objectieve feiten, gebeurtenissen en opvattingen die in de samenleving bestaan (Shadid, 1995). Journalisten proberen dus zo 'objectief' mogelijk te berichten, toch blijft de gepresenteerde werkelijkheid een gekleurde 'werkelijkheid'. Ieder mens beredeneert vanuit zijn of haar referentiekader en zo dus ook de journalisten. Vanzelfsprekend zijn er binnen de journalistiek bepaalde afspraken en codes (beroepsethiek) die gevolgd dienen te worden, maar daarnaast blijft het moeilijk om via teksten en beelden een beeld van de zogenaamde 'werkelijkheid' te verschaffen.

Sterk (2000) beschrijft de media als een machtig instrument en is van mening dat de media tevens ons de concepten verschaffen die we nodig hebben om de wereld om ons heen te kunnen interpreteren en te begrijpen. Ook geeft hij aan dat er immers niet zoiets als 'de werkelijkheid' bestaat. De wereld komt altijd gefilterd tot ons. Gefilterd door onze ideeën, ervaringen en visies, aldus Sterk. Hij verbeeldt dit met een groepje Marokkaanse jongeren dat op straat rondhangt. Zo zegt hij dat de één deze groep Marokkanen beschouwt als een logische gevolg van de multiculturalisering van de samenleving. Jongeren hebben immers altijd op straat gehangen. Nu zijn het toevallig Marokkaanse in plaats van de Nederlandse straatjochies. Voor de ander vormt dit een bedreiging. Op straat 'rondhangen' en een andere 'afkomst' wordt als snel geassocieerd met overlast en criminaliteit. Volgens Sterk hoeven geen van beide visies volledig (on)juist te zijn. Wel is het zo dat het ene beeld eerder de media zal bereiken dan het andere. In dit soort gevallen is het juist belangrijk om met een gemengd team binnen een redactie te werken. Indien er binnen een redactie voldoende allochtone journalisten werken zal het beeld genuanceerder worden en zal er meer wederzijds begrip ontstaan. Dit is wellicht een idealistisch beeld, maar een allochtone collega kan in ieder geval zijn collega erop wijzen dat er ook een ander beeld bestaat en dit zal de autochtone collega op zijn minst aan het denken zetten, zo niet zal het leiden tot het aanpassen van het (nieuws)bericht. De vraag is wél of de redacties hier open voor staan en het corrigeren van een autochtone collega op prijs stellen. Aannemelijk is dat een journalist die al 20 jaar binnen een redactie werkt niet zit te wachten op een (allochtone) collega die hem of haar probeert uit te leggen dat het verhaal of incident ook van een andere kant belicht kan worden. Vaak is dit één van de kernproblemen. In de meeste redacties wordt er al tientallen jaren op een dezelfde manier gewerkt en gecorrespondeerd en de redactieleden zitten niet te wachten op een verandering. Het vergt veel inspanning om de witte norm te veranderen of aan te passen, daarnaast moet een meerderheid dit ook echt willen. Zoals ook al uit het onderzoek van Ramdjan blijkt is er grote verdeeldheid onder de (hoofd)redacteuren onderling en tevens tussen de leidinggevenden en de 'werkvloer' over de noodzaak

om meer kleur op de werkvloer te creëren. De hoofdredacteurs lijken de noodzaak van meer allochtone journalisten op de werkvloer in te zien en staan over het algemeen positief tegenover diversiteit binnen een redactie. De ‘werkvloer’ daarentegen lijkt zich meer druk te maken om de eigen positie. Daarbij is ook uit het onderzoek gebleken dat het geen hoge prioriteit binnen een redactie heeft.

2.5 BELEID

Vanaf begin jaren 90 is de arbeidsmarktpositie van allochtonen in Nederland sterk verbeterd. Deze verbetering had enerzijds betrekking op de arbeidsparticipatie (het aantal mensen per bevolkingsgroep dat werkt) en anderzijds de werkloosheid onder etnische minderheden (het aantal mensen dat meer dan 12 uur per week betaald wil werken, maar nog geen baan heeft gevonden). De arbeidsparticipatie van de allochtonen steeg van 37% in 1994 naar 50% in 2001. Niettemin is de achterstand ten opzichte van de autochtone bevolking nog niet weggewerkt. De werkloosheid onder de niet autochtonen was in 2001 drie keer zo hoog als bij de autochtone bevolking. De positieve groei van de arbeidsparticipatie van de allochtonen in de jaren 90 had alles te maken met de groei van de economie in deze periode. Vanaf 2001 neemt de groei van de economie flink af waardoor dit een directe invloed op de arbeidsmarktpositie van de allochtonen heeft. Sindsdien is de arbeidsmarktpositie van de allochtonen aanzienlijk verslechterd. De werkloosheid onder de etnische minderheden is gestegen van 9% in 2001, naar 10% in 2002 en 14% in 2003. Er zijn grote verschillen te constateren tussen de diverse allochtone bevolkingsgroepen. De werkloosheid is onder de Turken en Marokkanen het hoogst: respectievelijk 46% en 41% in 2003. Dit komt vooral doordat weinig Turkse en Marokkaanse vrouwen werken. Volgens SPVA (een survey die door het SCP wordt gebruikt) was in 2002 de werkloosheid onder Surinaamse jongeren onder de 25 jaar 30% en bij Antilliaanse jongeren 27%, Turkse jongeren 18%, Marokkaanse jongeren 17% en autochtone jongeren 7%.

Daarentegen is volgens de Enquête Beroepsbevolking (die het CBS gebruikt) de werkloosheid anno 2006 onder de Surinaamse jongeren 18%, Antilliaanse jongeren 17% en Turkse jongeren 12%.

Volgens de laatste onderzoeken is de werkloosheid in 2003 onder de niet-westerse allochtone jongeren 21% tegenover 9% onder de autochtone jongeren. Opvallend is dat er grote verschillen bestaan tussen de cijfers van de SPVA en de Enquête Beroepsbevolking. Deze verschillen kunnen samenhangen in de manier van het definiëren en registreren van leden van etnische afkomst. Los van deze verschillen blijft het een gegeven dat als we de werkloosheidscijfers van allochtone jongeren vergelijken met die van autochtone jongeren de cijfers van de eerste groep veel hoger zijn.

Volgens het LBR (Landelijk bureau ter bestrijding van rassendiscriminatie) kunnen er verschillende oorzaken genoemd worden voor de zwakke arbeidsmarktpositie van de allochtonen. Eén daarvan is discriminatie. ‘Als belangrijkste factor worden meestal het relatief lage opleidingsniveau van allochtonen genoemd en het gebrek aan taalvaardigheid in het Nederlands. Toch kan onderwijsniveau niet alles verklaren. Op elk onderwijsniveau is de werkloosheid onder allochtonen groter dan onder

autochtonen'¹⁷. Van de afgestudeerde hoogopgeleiden had in 2001 83% van de autochtonen een baan tegenover 72% van de niet-westerse allochtonen. Uit onderzoek is ook gebleken dat meer allochtonen dan autochtonen onder hun opleidingsniveau werken. Dit verschil kan enigszins verklaard worden door de houding en zoekgedrag van allochtonen. Het zou de hooggekwalificeerde allochtonen ontbreken aan zelfvertrouwen en de juiste netwerken om te solliciteren op banen voor hooggekwalificeerd personeel (Odé & Dagevos, 1999). Daarnaast komt het zoekgedrag van autochtone werkgevers aan de ene kant niet overeen met de zoekkanalen van de allochtone werkzoekenden aan de andere kant. Werkgevers gebruiken andere zoekmethoden dan allochtone werkzoekenden. Allochtone zoeken vooral binnen de eigen gemeenschap, dus via familie, vrienden en kennissen of via het arbeidsbureau en uitzendbureaus. Verder zoeken ze ook minder via advertenties dan autochtonen. Hierdoor komen zij vaak in laagwaardige werkgelegenheid (Dagevos, Odé & Pels, 1999). Werkgevers maken weinig gebruik van arbeidsbureaus en raadplegen eerder hun informele kanalen. Doordat het ontbreekt aan wederzijdse contacten tussen de twee groepen (allochtone werkzoekenden en autochtone werkgevers) overlappen de informele kanalen elkaar nauwelijks en op deze manier sluiten vraag en aanbod niet op elkaar aan.

Maar dit zijn niet de enige oorzaken van de slechte arbeidsmarktpositie van de allochtonen. Uit diverse onderzoeken is gebleken dat werkgevers, bewust of onbewust, discrimineren bij het aannemen van personeel (Bovenkerk 1994, Veenman 1995). Uit onderzoek van Kruisbergen (2002) blijkt overigens dat werkgevers de voorkeur geven aan autochtone werknemers. Zij zouden betere vaardigheden hebben dan allochtone werknemers. Er heerst een duidelijke negatieve beeldvorming over de allochtone werknemers. Dit betekent dat de kans op werk voor een allochtone werkzoekende verkleind wordt. In het onderzoek van Kruisbergen komen werkgevers openlijk uit voor het onderscheid dat zij maken tussen allochtone en autochtone werknemers.

Eén van de wetten om discriminatie aan te pakken en arbeidsmarktparticipatie van allochtonen te bevorderen was de Wet Bevordering Evenredige Arbeidsdeelname Allochtonen en haar opvolger Wet Samen. De laatste wet liep van 1998 tot 2004 en legde de werkgevers verscheidene verplichtingen op met het uiteindelijke doel hen ertoe aan te zetten meer allochtone werknemers in dienst te nemen. De werkgevers moesten ieder jaar een rapport bij het CWI inleveren met het aantal allochtone werknemers en de maatregelen die genomen zijn om meer allochtonen in dienst te nemen. Het enthousiasme bij de werkgevers was niet groot en mede om deze reden is de wet niet meer verlengd. De Wet Samen is een goed voorbeeld van een positieve actie, dat gevoerd wordt ten aanzien van de allochtonen. De vraag is wel of dit soort wetten de kern van het probleem aanpakken en de gewenste uitwerking hebben. Bij Wet Samen was dit duidelijk niet het geval. Essed stelt in haar boek 'Diversiteit' de vraag hoe positief positieve actie eigenlijk is? Ze is van mening dat positieve actie een

¹⁷ LBR-rapportage Racisme in Nederland. Stand van zaken(2004), <http://www.lbr.nl/?node=1678>, bezocht op 13 oktober 2006

controversieel onderwerp is. Ze is nooit een warm voorstander geweest van een zogenaamd voorkeursbeleid. Volgens Essed heeft positieve actie het doel de scheve verhoudingen, veroorzaakt door discriminatie recht te trekken. Maar vervolgt ze, er is geen garantie dat discriminatie met positieve actie tegen wordt gegaan. Ze maakt zich kwaad over het feit dat er van alles beloofd wordt aan degene die via positieve actie binnen wordt gehaald, terwijl ‘de business as usual’ doorgaat. Vaak bestaat ook het vooroordeel dat wie via positieve actie binnen komt niet competent genoeg is. Als je tegen positieve actie bent dan ben je weer terug bij af, aldus Essed. ‘Je komt terecht in het kamp van degenen die het allemaal onzin vinden, dat gepraat over discriminatie. Want zo menen zij enigszins naïef ‘men neemt altijd toch alleen de ‘beste’ kandidaat’? (Essed, 1994, p.63.). Essed is van mening dat het een mythe is dat er tijdens sollicitaties altijd sprake is van een objectieve keuze voor de beste kandidaat. Veel instituten en bedrijven zouden veel beter presteren indien de keuze werkelijk zou vallen voor de beste kandidaat. Dit onderstreept ze met onderzoeken waaruit is gebleken dat de voorkeur automatisch uitgaat naar een mannelijke autochtone kandidaat, zelfs al zouden er vrouwen of kandidaten zijn van Surinaamse, Antilliaanse of Turkse afkomst met betere papieren (Essed ontleend dit aan Den Uyl e.a. 1986, Willemsen 1988, Verhaar 1991). Zelfs uit de ‘witte’ mannen wordt niet altijd de meest gekwalificeerde persoon gekozen, juist omdat simpelweg een objectieve selectie niet bestaat. Tot slot is Essed van mening dat positieve actie in het achterstandsdenken past. In plaats van de organisaties ter discussie te stellen worden er bij positieve actie eerder de groepen zelf een discussiepunt. Er wordt beredeneerd dat zij (deze groepen) niet in staat zijn om op eigen kracht een baan binnen de arbeidsmarkt te veroveren. Daarnaast gaat positieve actie vooral om kwantiteit, er wordt vooral gesproken over maatregelen die bijvoorbeeld vrouwen en etnische minderheden in hun functies moeten verhogen. Kwalitatieve aspecten worden onderbelicht. Onder kwalitatieve aspecten verstaat Essed onder andere de werkverhoudingen en ontplooiingskansen binnen een organisatie. ‘De praktijk van positieve actie gaat niet veel verder dan dat vrouwen en minderheden een voet tussen de deur krijgen. Wie eenmaal binnen is, komt terecht in een relatief homogene organisatiecultuur: de norm is Nederlands. Ruimte voor culturele diversiteit is er niet of nauwelijks’ (Essed, 1994, p.70.). Ook binnen de redacties is er in het verleden positieve actie toegepast om zo meer allochtone journalisten binnen te halen. Weinig allochtone journalisten krijgen een vast contract, de meerderheid kiest toch voor een freelance bestaan. Uit het onderzoek ‘Een ongewis bestaan’ dat onder de freelance journalisten is afgenomen, blijkt dat degene die uit eigen beweging gestopt zijn met werk in loondienst 63% geen voldoening in het werk meer had, 60% vond dat er weinig tijd was om eigen tijd in te delen en 55% was ontevreden over de wijze van leidinggeven (Ijdens & van der Werff, 2004). De cijfers zijn gebaseerd op 628 respondenten, en er is overigens geen onderscheid gemaakt tussen autochtone en allochtone journalisten.

Tot slot wil ik nog stilstaan bij drie beperkingen van het Nederlandse beleid ten aanzien van de allochtonen (Gowricharn, 2002, p.20)¹⁸.

- Zij beperkt zich alleen tot de allochtonen en heeft nauwelijks enig raakvlak met de autochtone bevolking. Conceptueel is de verbinding te maken door ook de autochtone bevolking, - al dan niet via 'leefstijl' - te benaderen als een multiculturele bevolking.
- De grootste aandacht in het beleid gaat uit naar de materiele zaken: onderwijs, werkloosheid en armoede. Dit zijn 'problemen' aan de onderkant van de samenleving. De oriëntatie op de onderkant is ook terug te vinden in driftige pogingen om nieuwkomers in te burgeren. Vraagstukken die cultureel of politiek van aard zijn krijgen aandacht maar blijven daaraan ondergeschikt. Er is nauwelijks aandacht voor de aard en betekenis van de allochtone middenklasse. Zoals gezegd, het perspectief is beperkt tot de onderklasse.
- De dominante benadering van de overheid is beperkt tot de natiestaat, alsof deze een gesloten entiteit is. Dit staat in contrast met de transnationale gemeenschapsvorming, die per definitie betrekkingen met andere delen van de wereld omvat. In zoverre het beleid over de grenzen kijkt is het om vergelijking tussen landen te maken en niet om mondiale verstrengeling of eigen beperkingen in beeld te brengen.

2.6 GEKLEURDE MEDIA

In deze paragraaf richt de centrale deelvraag zich op de opkomst van de 'gekleurde' media en of deze media een teken zijn dat de huidige media te weinig inspelen op de multiculturele samenleving of is het een teken van het 'volwassen worden van multicultureel Nederland'? Er zullen enkele voorbeelden gegeven worden van de succesvolle gekleurde media en de rol van de allochtone journalist hierin zal worden toegelicht.

Wanneer de samenstelling van redacties eenzijdig is, dan is de kans groot dat de werkelijkheid alleen gezien wordt vanuit het perspectief van de dominante groep schrijft Sterk (2000).

De ideeën, visies, ervaringen en gebeurtenissen van andere groepen blijven dan onderbelicht. Het gevaar is dat de media een te eenzijdige beeld presenteert en diverse groepen in de samenleving zich niet aangetrokken voelen door de berichtgeving en zich tevens niet herkennen in deze berichtgeving. De laatste decennia zien we steeds vaker tijdschriften, radioprogramma's en televisieprogramma's opkomen die zich op een specifieke doelgroep in de samenleving richten. Zo is er in 2004 het maandblad voor de mediterrane vrouw *Sen*, 'jij' in het Turks, opgericht door voormalig TROS-omroepster Senay Ozdemir. Senay is van mening dat de huidige tijdschriften alleen maar gericht zijn op de autochtone Nederlandse vrouwen. 'Ik lees *Opzij*, *Marie-Claire*, *Flair* en *Yes*. In die

¹⁸ Oratie Gowricharn, R. (2002). Het omstreden paradijs; over multiculturaliteit en sociale cohesie, FORUM, Utrecht, (<http://www.forum.nl/pdf/oratie.pdf>)

vrouwenbladen zijn negentig procent van de vrouwen blank en westers. Ik zou nu juist willen weten wat bijvoorbeeld een Algerijnse vrouw draagt, hoe vaak ze naar de film gaat en hoe vaak ze seks heeft'.¹⁹ Maar wat maakt Sen, los dat ze zich op de mediterrane vrouw richt, zo anders van de reguliere vrouwenbladen? Hoofdredactrice Senay zegt hierover het volgende: 'In het huidige media aanbod worden we genoeg geconfronteerd met onderwerpen als integratie, hoofddoekjes en uithuwelijking. Daar gaan wij het óók over hebben, maar wij laten die vrouwen zelf hun verhaal vertellen'.²⁰ Senay vermeldt in een radio uitzending van KRO²¹ dat: 'de vrouwen die zich tot Sen aangetrokken voelen een migratiegeschiedenis gemeenschappelijk hebben. Weliswaar veel verschillen in bijvoorbeeld geloof, maar ook veel overeenkomsten'. Eén van die overeenkomsten is bijvoorbeeld hoe er in de mediterrane cultuur met bejaarde ouders wordt omgegaan. Die worden veel eerder in huis genomen dan dat in de autochtone Nederlandse samenleving gebruikelijk is. Senay gebruikt het woord 'allochtoon' liever niet in haar blad wegens de negatieve bijklank. Sen is in de Volkskrant door drie ervaren oud-hoofdredacteuren uitgekozen tot: 'journalistiek gezien het beste en interessantste nieuwe vrouwenblad'.²²

Een tweede voorbeeld van een succesvolle 'gekleurde' media is de radio Fun-X. Deze zender is niet meer weg te denken uit de Randstad en richt zich op jongeren en jongvolwassenen in de vier grote steden die hun wortels vaak buiten Nederland hebben liggen.²³ Brein achter Fun-X is Melvin Toemin. Volgens Toemin is het Fun-X concept ontstaan omdat er een grote groep was die door de bestaande publieke omroep slecht bediend werd. Fun-X zendt uit onder het motto: 'Welkom bij jezelf' en op deze manier voorzien ze in de culturele identificatie van de 'urban' jeugd in Rotterdam, Utrecht, Amsterdam en Den Haag. Muziek speelt hierbij een centrale rol. Toemin over de Fun-X feeling: 'Multicultureel, zonder dat je in de hoek wordt gedrukt van allochtonen en minderheden. De jongeren in de grote steden betalen ook belasting en verdienen het dat hun stem gehoord wordt in de publieke omroep. Waar het bij Fun-X om gaat is dat de muziekmix buiten de kaders van een bepaalde bevolkingsgroep treedt. Neem Tupac, of je nu Antilliaans of Turks bent, iedereen uit de doelgroep voelt wel iets voor hem, kent zijn werk en weet dat die man een legende is'.²⁴ Radio wordt vaker, dan bijvoorbeeld televisie benut voor programma's gericht op een specifieke doelgroep. Door de digitalisering is radio maken relatief goedkoop geworden. Kleine investeringen of enkele sponsors maken het mogelijk om een studiotje in te richten. Op deze manier kunnen er programma's gemaakt worden voor kleinere doelgroepen. Op lokaal niveau wordt er veel gebruik gemaakt van het medium radio en tevens functioneert het als forum, spreekbuis en uitlaatklep voor de van oorsprong niet

¹⁹ Spits, 10 januari 2004

²⁰ Ibidem

²¹ KRO, 14 april 2004

²² Telegraaf, 22 april 2004

²³ <http://www.radio.nl/2003/home/medianieuws/010.archief/2003/09/83846.html>, bezocht op 12 oktober 2006

²⁴ <http://www.radio.nl/2003/home/medianieuws/010.archief/2003/09/83846.html>, bezocht op 12 oktober 2006

Nederlandse bevolking. De uitzendingen vormen een tegengeluid voor het reguliere nieuws. Verder houdt het de migranten op de hoogte van de laatste ontwikkelingen vanuit het land van herkomst of worden er simpelweg feesten en concerten gepromoot. Ook wordt er veel 'eigen' muziek gedraaid. In Nederland hebben niet alleen de grootste groepen, -Surinamers, Turken, Antillianen en Marokkanen-, hun eigen (radio)programma, maar ook Ghanezen, Kaap-Verdianen, Iraniërs, Koerden, Portugezen, Bosniërs en andere bevolkingsgroepen maken radioprogramma's in eigen taal (Sterk, 2000).

Sterk voegt hieraan toe dat de emancipatie van de verschillende gemeenschappen dan ook tot problematisering van het media aanbod leidt. Minderheden zijn zich welbewust van de functie die de media vervullen en van de eenzijdige, vaak negatieve beeldvorming daarin, aldus Sterk. 'In de 21^e eeuw is het niet meer acceptabel dat er geen ruimte is voor allochtonen, dat hun visies en ervaringen genegeerd worden of dat de capaciteiten van allochtone journalisten, acteurs en cameramensen onderschat worden. Allochtonen zijn structureel deel uit gaan maken van de Nederlandse bevolking. Daar zullen ook de media consequenties uit moeten trekken' (Sterk, 2000, p.13).

Uit de interviews zal blijken wat deze 'nieuwe' media betekent voor de allochtone journalist. Enerzijds kan de opkomst van de gekleurde media een kans zijn om ervaring op te doen en op deze manier de kans te vergroten op een baan bij een (regulier) medium. Anderzijds kan het onderscheid verder in de hand werken met het resultaat dat een allochtone journalist als 'multicultureel' journalist wordt gezien en zich hierdoor in een bepaald 'hokje' plaatst.

2.7 IDENTITEIT

De vragen als: Berichten allochtone journalisten anders dan hun autochtone collega's? Willen de allochtone journalisten de positie van de 'expert' op de multiculturele samenleving binnen de redactie innemen of liever als 'algemeen' journalist werkzaam zijn? Wat is de toegevoegde waarde van allochtone journalisten binnen de schrijvende pers? kunnen niet beantwoord worden zonder de identiteit van de allochtone journalist in ogenschouw te nemen. Met identiteit bedoel ik hier vooral de positie die de allochtone journalist zelf in de schrijvende pers wil innemen en de mate waarin hij of zij daarbij gebruik wil maken van de etnische achtergrond.

Zo onderscheidt professor Ruben Gowricharn in zijn rede 'Het omstreden paradijs' *over de multiculturele samenleving* (2000), drie soorten identiteiten die een niet-autochtoon kan aannemen. Hij schrijft dat de huidige samenleving zich kenmerkt door een gestage culturele differentiatie met als uitersten assimilatie en etnisering. Als derde vorm voegt hij de term hybride aan zijn rede toe. Met assimilatie of 'verwesterlijking' duidt hij op het zich aanpassen aan de Nederlandse normen en waarden. Anders gezegd, een allochtone Nederlander gaat op in de Nederlandse samenleving en hierdoor worden de verschillen tussen de groepen kleiner. De tweede identiteit die plaats kan vinden,

noemt Gowricharn etnisering. Hij schrijft dat etnisering soms wordt opgevat als een vorm van sociale uitsluiting. Gowricharn legt uit dat etnisering betrekking kan hebben op deelaspecten van een cultuur zoals de taal, de godsdienst, de zeden en gewoonten, de geschiedenis, kortom, alles wat met identiteit van gemeenschappen te maken kan hebben. In dit geval worden de verschillen meer benadrukt. Derde en laatste vorm van de ontstane identiteit wordt als hybride omschreven. Gowricharn schrijft dat in de literatuur gewoonte is om te benadrukken dat culturen hybride zijn. 'Dit wil zeggen op elk moment in de tijd gemengd en niet gesloten'. Een hybride vorm kan omschreven worden als een '*tussen*' vorm. Dit wil zeggen dat de allochtoon zich aan de Nederlandse samenleving aanpast, maar daarnaast ook zijn eigen etnische identiteit behoudt. De betrokkenen construeren hun nieuwe identiteiten en trachten zich te onderscheiden door vooral de verschillen te benadrukken, aldus Gowricharn. Hierdoor kunnen er nieuwe scheidslijnen ontstaan. Niet alleen gebeurt dit bij 'hybridenidentiteit', maar ook assimilatie is een proces dat nieuwe scheidslijnen doet ontstaan. Gowricharn benadrukt dat deze nieuwe lijnen niet problematisch hoeven te zijn. Als we deze drie vormen naar de allochtone journalist vertalen, kan de volgende driedeling ontstaan; ten eerste de journalist die geheel opgaat in de (witte) redactie, ten tweede de journalist die voor de tussenvorm kiest en ten derde de journalist die (zie Deuze) de 'allochtonenbeat' zelf kiest. Vanzelfsprekend zijn dit de drie uiterste vormen en niet iedere journalist is onder één van deze drie identiteiten in te delen. Zo kan een journalist binnen een redactie volledig geassimileerd zijn terwijl hij in zijn persoonlijke leven veel waarde hecht aan zijn etnische afkomst en identiteit en bijvoorbeeld meer naar een hybride vorm neigt. Kortom, als een journalist binnen een redactie een bepaalde identiteit kiest of toegewezen krijgt zegt dit niets over zijn gedrag en voorkeuren buiten zijn werk om.

Terugkomend op de identiteitsdriedeling van Gowricharn, kan de volgende situatie binnen een redactie ontstaan en dit kan tevens gelden voor de freelance journalisten.

Ten eerste de journalist die volledig assimileert in de witte redacties, wil zijn etniciteit niet benadrukken en wordt als een autochtoon behandeld. Zo zal hij of zij niet lastig worden gevallen met vragen over zijn etniciteit of zal de verwachting kleiner zijn dat deze journalist advies geeft op het gebied van de multiculturele samenleving. In het geval dat de allochtone journalist in de witte redactie wil opgaan, maar door zijn collega's op zijn etniciteit aangesproken blijft, zal dit tot de nodige frustraties leiden. De voorstelling is dat de 'hybride', bijvoorbeeld Turkse, journalist af en toe geraadpleegd wordt als het onderwerp met Turkije of Turken te maken heeft. Daarnaast schrijft hij soms stukken die gerelateerd zijn aan Turkije of de multiculturele samenleving. Dit door zijn extra inzicht als insider van de Turkse gemeenschap. Verder werkt deze journalist ook aan alle andere items en richt zich niet uitsluitend op de multiculturele samenleving. Het laatste is wel het geval bij etnisering. In dit geval houdt de allochtone journalist zich uitsluitend bezig met de onderwerpen die aan de multiculturele samenleving gerelateerd zijn. Zo zal deze journalist vaak ingezet worden als correspondent of verslaggever voor het land van herkomst en zal hij bij het schrijven van artikelen de 'allochtonenrubriek' kiezen dan wel krijgen. Hij wordt binnen de redactie als de 'multiculturele-expert'

gezien. Daarnaast zien we dit soort journalisten vaak bij de gekleurde media werken en houden ze zich voornamelijk bezig met ‘gekleurd’ nieuws. Hier valt te denken aan Sen-magazine die zich voornamelijk op de mediterrane vrouwen richt. In het empirische gedeelte zal getracht worden om de respondenten in één van de drie bovengenoemde identiteiten onder te verdelen.

Essed hanteert in haar boek ‘Diversiteit’ een soortgelijk model, namelijk het multiculturele model of ook wel een hybride model genoemd (Essed ontleent dit aan Mullard e.a., 1990). Essed schrijft dat er in een multicultureel model met nadruk erkenning is van culturele verscheidenheid, maar afhankelijk van tijd, plaats en groepsbelangen kan er ook sprake zijn van assimilatie, integratie, segregatie en separatisme. Ze geeft aan dat het hier om een vrij complex model gaat en alhoewel we over een model spreken, hebben we het hier over alledaagse realiteit waarin mensen uit een etnische groep worden geplaatst. Isolatie in een bepaald context noemt Essed segregatie, kiezen of zich alleen richten op de eigen groep wordt separatisme genoemd. Het laatste is te vergelijken met etnisering van Gowricharn. Ook onderzoekster Sibel Bilgin (Groene Amsterdammer, 1997) schrijft dat uit onderzoeken blijkt dat ook de tweede generatie (jongeren) zich met hun etnische herkomst identificeert, maar tegelijkertijd een ‘biculturele’ (*hybride*) houding inneemt door elementen uit de eigen culturele achtergrond te combineren met die van de samenleving waarin zij leven. Verder schrijft ze dat het feit dat deze jongeren of jongvolwassene over twee referentiekaders beschikken niet automatisch betekent dat hun identiteit a-priori door breuken en discontinuïteit wordt gekenmerkt. Net als de autochtonen zoeken zij de herkenning in hun naaste omgeving, hetzij binnen het gezin, hetzij binnen de maatschappij.

3.1 INLEIDING

In dit hoofdstuk zal de wijze waarop het onderzoek uitgevoerd is beschreven worden. Beginnend met §3.2 waarin de doelstelling en het onderzoekskarakter evenals de keuze voor kwalitatieve analyse nader toegelicht zullen worden. Vervolgens zal ik de context en de doelgroep (§3.3), selectiecriteria (§3.4), onderzoeksperiode en respondenten (§3.5), diepte-interviews (§3.6) en data-analyse (§3.7) bespreken.

3.2 ONDERZOEKSKARAKTER

Om de opvattingen en visies van de allochtone journalisten in kaart te brengen is er voor gekozen om de kwalitatieve methode van het onderzoek toe te passen.

Volgens Baarda (1995) wordt een kwalitatieve analyse toegepast als er weinig bekend is over het onderwerp. Nu is het zo dat er wél bekend is dat er weinig allochtone journalisten binnen de media en vooral binnen de schrijvende pers werkzaam zijn (Deuze, 2004). Daarentegen is er weinig wetenschappelijk, structureel onderzoek verricht naar de ervaringen en opvattingen van de allochtone journalisten die wel een baan in de schrijvende pers hebben gevonden. Aangezien in dit onderzoek de opvattingen en ervaringen van de allochtone journalisten centraal staan, leent de kwalitatieve methode zich hier het beste voor om dit in kaart te brengen. Verder biedt het kwalitatieve karakter van het onderzoek de mogelijkheid om op bepaalde onderwerpen dieper in te gaan. Op deze wijze kunnen de respondenten hun visie omtrent hun positie als een biculturele journalist binnen een redactie uitvoerig omschrijven en beredeneren. Een voordeel van een kwalitatieve analyse is de veelheid aan informatie die verkregen wordt en de potentiële rijkdom van de verkregen informatie (Pligt, 1995). Een nadeel is dat het niet mogelijk is om de uitspraken te baseren op de schrijvende pers in zijn algemeenheid binnen Nederland. De uitkomsten representeren niet de hele schrijvende pers in Nederland, maar geven een goede indicatie van de positie van de allochtone journalist in het algemeen. Het onderzoek heeft vooral een exploratief karakter.

3.3 ONDERZOEKSCONTEXT EN ONDERZOEKSDOELGROEP

De context van dit onderzoek vormt de schrijvende pers. In dit onderzoek worden de kranten en de tijdschriften tot de schrijvende pers gerekend. De keuze is op de schrijvende pers gevallen doordat er ten eerste geen exacte cijfers bestaan over het aantal allochtone journalisten in de schrijvende pers en ten tweede omdat we weinig weten over die allochtone journalisten die werkzaam zijn in de schrijvende media.

De onderzoeksdoelgroep vormen de allochtone journalisten. In alledaags gebruik wordt er met de term allochtoon: ‘diegenen die op grond van uiterlijke kenmerken herkenbaar zijn als niet -West-Europeanen’ bedoeld (Sterk, 2000). In Nederland is de term ‘allochtoon’ omstreden doordat het impliceert dat er een autochtone bevolking is met stabiele sociale en culturele kenmerken, waarvan de ‘allochtonen’ nooit deel uit zullen kunnen maken. Buiten Nederland wordt zulke definiëring niet

gehanteerd. In §2.1.3 heb ik uitgelegd dat ik in dit onderzoek genoodzaakt ben deze term(en) te hanteren en ik de allochtone journalist als een integraal onderdeel van de Nederlandse samenleving beschouw.

3.4 SELECTIECRITERIUM

Met eigen inventarisatie uit tijdschriften en kranten is er een eerste lijst samengesteld van de allochtone journalisten werkzaam binnen de kranten- en tijdschriftenredacties. Daarnaast heeft Hoofdunit Communicatie en Informatie Giovanni Massaro van Mira Media me geholpen bij het verzamelen van de namen van de allochtone journalisten. Mira Media is het landelijke kenniscentrum op het gebied van media in de multiculturele samenleving.

Het is tevens de verbindende schakel tussen media en burgers in de multiculturele samenleving. De naam van de Mira Media staat voor het streven van de organisatie: ‘kijken, spiegel en weerspiegeling’. De missie van de Mira Media valt in de volgende drie punten te omschrijven:

- Mira Media onderzoekt en monitort de rol, functie en impact van media op die samenleving.
- Mira Media bevordert (etnisch culturele) diversiteit in mediaproducties
- Mira Media bevordert actieve participatie aan de media, hetzij als mediaprofessional, hetzij als vrijwilliger, hetzij als kritische mediaconsument.²⁵

Doordat binnen de schrijvende media de allochtone journalisten vaak geen vast contract hebben en op freelance basis werkzaam zijn, is het moeilijk in te schatten hoeveel allochtone journalisten daadwerkelijk binnen de redacties van kranten en tijdschriften werken. Zoals eerder vermeld werken er volgens de laatste schattingen van 300 allochtone journalisten ongeveer 100 binnen de schrijvende pers (Vries, de. E. 2001). De schattingen van de Vries zijn gebaseerd op 2001, het is goed mogelijk dat anno 2007 dit aantal iets hoger ligt. Omdat hier geen cijfers over bekend zijn ga ik in dit onderzoek uit van de schattingen van de Vries.

De journalisten zijn om twee redenen willekeurig benaderd: ten eerste werken er naar schatting maar 100 journalisten binnen de schrijvende pers. Voor het onderzoek is belangrijk om in de beschikbare periode zoveel mogelijk journalisten te spreken te krijgen. Dit hangt af van de beschikbare tijd en bereidheid van de journalisten zelf. Het geringe aantal allochtone journalisten maken een selectieproces moeilijker doordat het van te voren moeilijk is in te schatten hoeveel er daadwerkelijk mee zullen doen. Om een te kleine deelname te voorkomen zullen alle opgespoorde allochtone journalisten werkzaam binnen de schrijvende pers benaderd worden. Dit zijn de journalisten wiens naam en contactgegevens ik achterhaald heb. Ten tweede werkt het overgrote deel van de allochtone journalisten niet in een vast dienstverband. Hierdoor is het moeilijk om de journalisten te bereiken.

²⁵ <http://www.miramedia.nl/sitebuilder/index.asp?nodeid=4>, bezocht op 2 januari 2007

Vaak werken ze voor diverse media en zijn ze niet op één adres, te denken valt aan een redactie van een krant, te bereiken. Hierdoor zullen de respondenten die wel reageren uitgenodigd worden voor een interview. Desalniettemin zal er geprobeerd worden om naast de journalisten uit krantenredacties ook een aantal journalisten uit de tijdschriftenbranche te interviewen. Criterium voor journalisten is dat ze van een allochtone afkomst zijn (zie definitie allochtonen, §2.1.3.) en ook daadwerkelijk werkzaam zijn binnen de schrijvende media in freelance- of in dienstverband. Daarnaast zijn freelance journalisten interessant doordat zij vaak voor diverse kranten en tijdschriften werken en op deze manier ervaring bij meer dan één werkgever hebben.

3.5 ONDERZOEKSPERIODE & RESPONDENTEN

De gesprekken vonden plaats in de periode mei –oktober 2006. De voorbereidingen zijn in de maanden april en mei getroffen. De duur van de gesprekken was gemiddeld anderhalf uur.

Een kwalitatieve analyse wordt als een tijdrovende onderzoeksmethode omschreven (Maso, e.a., 1990; Baarda, e.a., 1995). Om deze reden en de beschikbare periode voor het afronden van het masterthesis onderzoek is er volstaan met het interviewen van twaalf respondenten.

Vier van de twaalf respondenten zijn vrouw. Zeven van de geïnterviewde respondenten werken of hebben gewerkt op freelance basis in de journalistiek, waarvan twee hoofdredacteur van een eigen blad zijn. De overige vijf respondenten werken in vast dienstverband bij landelijke- en regionale dagbladen. De respondenten hebben naast de Nederlandse minstens nog een tweede culturele achtergrond. Deze zijn: Marokkaans (1), Bosnisch (1), Half Nederlands, half Pakistaans (1), Surinaams (2), Turks (2), Turks-Koerdisch (2), half Nederlands, half Italiaans (1), half Nederlands, half Surinaams (1) en tot slot Antilliaans (1). Slechts drie van de twaalf respondenten zijn in Nederland geboren, de overige negen respondenten zijn in het land van herkomst geboren en op latere leeftijd naar Nederland verhuisd.

De volgende twaalf respondenten hebben meegewerkt aan het onderzoek:

- (A), freelance journalist, 30-05-2006 Amsterdam
- (B), freelance journalist, 01-06-2006 Utrecht
- (C), redacteur landelijk dagblad, 02-06-2006 Amsterdam
- (D), freelance journalist, 08-06-2006, Dordrecht
- (E), freelance journalist, 28-06-2006, Utrecht
- (F), chef Economie landelijk dagblad, 30-06-2006, Amsterdam
- (G), freelance journalist en hoofdredacteur eigen blad, 04-07-2006, Amsterdam
- (H), freelance journalist, 05-07-2006, Utrecht
- (I), redacteur en plaatsvervangend chef regionaal dagblad, 25-10-2006, Rotterdam
- (J), redacteur regionale blad, 30-10-2006, Den Haag
- (K), freelancer, 30-10-2006, Utrecht
- (L), hoofdredactrice eigen blad, presentatrice en producente, 31-10-2006, Rotterdam

De respondenten reageerden erg positief op het telefonische verzoek om mee te doen aan mijn onderzoek en gaven de indruk erg geïnteresseerd in en betrokken te zijn bij dit onderwerp. In het telefoongesprek is de opzet van het interview uitgelegd en vervolgens is er een e-mail met informatie naar de respondent verzonden. De e-mail gold tevens als de bevestiging van de afspraak. Door het vooraf sturen van de e-mail krijgt de respondent extra informatie en kan hij of zij zich een idee vormen van het gesprek en zich eventueel voorbereiden. De gesprekken zijn in de meeste gevallen op het kantoor van de respondent afgenomen. Er is getracht om de gesprekken in een rustige omgeving af te nemen en een eventuele afleiding door externe factoren zo veel mogelijk te vermijden. De respondenten lieten tijdens de gesprekken merken erg betrokken te zijn bij dit onderwerp en gaven aan zowel in hun carrière als privé-leven meerdere malen discussies gevoerd te hebben over dit onderwerp. Daarnaast hadden ze heel veel te vertellen, het was alsof er een kraan opgedraaid werd en het water bleef maar stromen. Dit was enerzijds erg positief voor mijn onderzoek, anderzijds moest ik er voor waken dat we niet te veel van de hoofdlijn afweken. Al met al heb ik de interviews met veel plezier afgenomen en erg veel bruikbare informatie verzameld. Ook gaven alle respondenten aan geïnteresseerd te zijn in de conclusies van dit onderzoek en wilden ze graag op de hoogte gehouden worden.

3.6 DIEPTE INTERVIEWS

In paragraaf §3.2 is er al aangegeven dat de gegevens aan de hand van een kwalitatieve analyse zijn verkregen. De methode die in dit onderzoek gebruikt wordt, om de gegevens te verzamelen, bestaat uit semi-gestructureerde diepte- interviews. Dit wil zeggen dat de onderwerpen vast liggen maar de vragen en antwoorden niet. Het interview bestaat uit een topiclijst en de daarbij behorende vragen. De topiclijst met de bijbehorende vragen vormt meer een leidraad door het gesprek heen en hoeft niet in de aangegeven volgorde gesteld te worden. Indien het interview niet verloopt zoals verwacht kan op deze wijze de interviewer de draad makkelijker oppakken. Echter is er voldoende ruimte om tijdens het gesprek uit te wijden in de richting van interessante antwoorden en opmerkingen. Voordeel van deze methode is dat de beschikbare tijd zo volledig mogelijk wordt benut. Alle gesprekken zijn op een digitale memorecorder opgenomen. Op deze manier kan de volledige aandacht en de concentratie van de interviewer op de respondent gericht worden en is het makkelijker om direct op de respondent te reageren.

De onderwerpen die in het interview aan de orde komen zijn afgeleid uit de probleemstelling en het theoretisch kader.

Algemeen

- Naam/Geslacht
- Etnische afkomst
- Geboorteland

- Opleiding
- Huidige functie
- Werkgeschiedenis
- A. Redactiecultuur**
 - Redactiecultuur op de werkvloer
 - Afspiegeling van de samenleving
 - Bijdrage allochtone journalisten
- B. Identiteit**
 - Wijze van berichten
 - ‘Algemeen’ versus ‘multicultureel’ journalist
 - Toegevoegde waarde allochtone journalist
 - Rol redacties
- C. Mediarepresentatie**
 - Eenzijdige beeld media
 - Meer allochtonen in de media
- D. Gekleurde media**
 - Opkomst gekleurde media
 - Behoeftte aan gekleurde media
- E. Beleid**
 - Positieve discriminatie
 - Initiatieven overheid
- F. Multiculturalisatie**
 - Toekomst

Het volledige interview is opgenomen in bijlage II.

3.7 DATA ANALYSE

De afgenomen interviews zijn volledig uitgeschreven. Om anonimiteit te garanderen zijn de namen van de respondenten vervangen door letters, bijvoorbeeld A t/m K en zullen de namen van de dagbladen vervangen worden door het soort dagblad (bijvoorbeeld landelijk dagblad). Het doel van de kwalitatieve analyse is om een bepaalde structuur of patroon aan te brengen en tot een zinnige ordening te komen (Baarda, e.a., 1995). Het interview is verwerkt in een aantal categorieën of topics. Om de verkregen gegevens zo efficiënt en overzichtelijk mogelijk te verwerken zal er rekening worden gehouden met deze categorieën. Baarda e.a. noemen dit een iteratief proces. Dit betekent dat er een soort wisselwerking tussen de ideeën en data bestaat. Bij het verwerken van de gegevens zullen de volgende stappen gehanteerd worden (Baarda, e.a., 1995):

Analysestep 1: Informatie selecteren op relevantie

In de eerste analysestep wordt overbodige informatie geschrapt. Het uitgangspunt vormt de probleemstelling en de deelvragen.

Analysestep 2: Relevante tekst opsplitsen in fragmenten

Tijdens de tweede stap wordt de tekst opgesplitst in fragmenten. De volgende richtlijnen zullen gebruikt worden bij het onderscheid in fragmenten:

- a) het fragment gaat over één onderwerp
- b) het fragment is los van de context te lezen en te begrijpen
- c) het fragment mag niet te klein zijn. Het gevaar bij een kleine fragment is dat het lastig te interpreteren is waardoor het teveel uit zijn verband kan raken
- d) fragmenten mogen elkaar overlappen

Analysestep 3: Het labelen

Labelen houdt in dat de tekstfragmenten van namen worden voorzien. Dit is één van de moeilijkste stappen in de verwerking en de analyse de interviews (Baarda, e.a., 1995). Het interview is ingedeeld in topics en in principe vormen deze topics min of meer de labels. Nu kan het zo zijn dat tijdens het interview andere onderwerpen aan bod komen en de indeling aangepast zal moeten worden. Tenslotte zullen de labels geordend en geoperationaliseerd worden. De labelling in dit onderzoek is gebaseerd op de bovengenoemde, aan de theorie ontleende onderwerpen.

Analysestep 4: Het beantwoorden van de probleemstelling

De drie voorgaande analysestappen resulteren in een beschrijving van de bevindingen. De bevindingen zullen uiteindelijk een antwoord op de probleemstelling geven.

Naast de vier bovengenoemde stappen zal er ook gebruik worden gemaakt van een zogenaamde kaderanalyse. Maso(e.a., 1990) verwoordt de kaderanalyse als volgt: *'Een analyse waarbij het theoretisch kader zoals dat voor de aanvang van het onderzoek is geformuleerd, wordt geconfronteerd met de verzamelde informatie. Die informatie kan er toe bijdragen dat de begrippen, veronderstellingen en hypothesen waaruit het theoretisch kader bestaat, voorlopig worden bevestigd, ontkend, veranderd of aangevuld'*(p.57.). Op deze wijze kan het verband tussen de theoretische- en empirische gedeelte al dan niet bevestigd of verworpen worden.

4.1 INLEIDING

In dit hoofdstuk zullen de resultaten van het empirische gedeelte gepresenteerd worden. Het doel is om de uitspraken van de respondenten met betrekking tot hun positie als allochtone journalist in kaart te brengen. Ieder paragraaf zal afgesloten worden met de samenvatting van de belangrijkste bevindingen. Tijdens het interview met de respondenten zijn de volgende topics besproken:

- **Carrièreschets**
- **Redactiecultuur**
- **Media**
- **Beleid**
- **Gekleurde media**
- **Identiteit**
- **Toekomst**

De bovengenoemde topics zullen behandeld worden aan de hand van de citaten van de respondenten. Deze citaten zullen een gemiddelde indruk vormen van de uitspraken van de respondenten van het desbetreffende onderwerp. Tot slot is het belangrijk om te melden dat in dit hoofdstuk alle onderzoekgegevens uitsluitend uitspraken en uitlatingen van de allochtone journalisten zelf zijn.

4.2 CARRIERÈSCHETS

Met de carrièreschets wordt simpelweg bedoeld: de weg die een allochtone journalist in zijn carrière aflegt. De nadruk ligt vooral op de kansen en drempels die een allochtone journalist in zijn carrière ervaart. De vragen die een leidraad voor deze topic vormen zijn onder andere: Welke opleiding heeft u gevolgd? Hoe bent u bij een redactie binnengekomen? Waarom bent u van werkgever veranderd? Welke kansen heeft u tijdens u carrière gekregen en welke drempels heeft u ervaren?

Ten eerste hebben alle respondenten een HBO opleiding afgerond, waarvan elf ook daadwerkelijk een journalistieke studie hebben gevolgd en met succes afgemaakt.

Ten tweede is het opvallend dat zowel freelancers als journalisten in vast dienstverband tijdens hun carrière voor diverse werkgevers veelal in de mediasector gewerkt hebben. De banen liepen uiteen van verslaggever bij de lokale radio omroep, redacteur van een lokale/regionale/landelijke dagblad, freelance werk voor diverse dagbladen/magazines tot televisie werk. Interessant is dat veel journalisten ook voor gekleurde media hebben geschreven, zowel op freelance basis als in vast dienstverband. Het blad Contrast en Fast Forward werden veelvuldig genoemd:

(...) Ik heb voor een lokale radio gewerkt, 2 jaar voor een Hindoe-omroep in Hilversum gewerkt, gefreelanced voor een landelijke allochtonen krant, voor Contrast geschreven en ik ben eindredacteur van een website geweest' (redacteur, regionaal dagblad).

‘Tijdens mijn opleiding heb ik stage gelopen bij een regionaal dagblad. Na de stage ben ik op freelance basis gaan schrijven voor Parool, Trouw, Volkskrant, Algemeen Dagblad en Groene Amsterdammer. Ik heb bij Haagsche Courant in vast dienstverband gewerkt en begin 2000 ook kort voor Parool, MTL en Tv West gewerkt’ (freelance journalist, hoofdredacteur eigen blad).

‘Van 1989 tot 1996 heb ik op allerlei functies bij een landelijk dagblad gewerkt. Vervolgens heb ik wisselend freelance werk gedaan en in vast dienstverband bij Intermediair en VPRO gewerkt. Verder heb ik een eigen blad opgericht. Het blad was bedoeld voor nieuwe Nederlanders met ambitie. We hadden een beetje veel ambitie (lacht). Het blad bestaat niet meer. Binnen de schrijvende pers heb ik ook nog voor Contrast en Vrij Nederland geschreven’ (freelance journalist).

4.2.1 Netwerken

Uit het onderzoek blijkt ook dat een groot deel van de respondenten ‘via via’ aan een baan is gekomen. De respondenten zijn via vrienden/kennissen/collega’s geïnformeerd over een bepaalde vacature of door middel van een stage hebben ze de mogelijkheid gekregen om te werken bij een blad:

(....) Vervolgens ben ik bij Intermediair gaan werken. Via een journaliste met wie ik gestudeerd had hoorde ik dat ze iemand zochten voor Intermediair online. Later zal blijken dat ik vaker ‘via via’ aan een baan zal komen’ (freelance journalist).

‘Bij GPD bijvoorbeeld werkte een collega van mij en zo kwamen ze bij mij. Ook bij het landelijke dagblad werkte een collega van mij en zo hebben we samen een artikel geschreven’ (freelance journalist).

‘Alle contacten heb ik zelf opgedaan. Zelf geloof ik niet in sollicitaties, vooral niet in de media. Als de mensen je niet kennen, kun je nog zo hoog van de toren blazen, maar dan ben je niet interessant. Als mensen je wel kennen dan gaat het heel makkelijk’ (freelance journalist, hoofdredacteur eigen blad).

‘Bij het landelijk dagblad ben ik via een stage terechtgekomen en ik ben daar blijven hangen. Ik was redelijk oud toen ik begon, dus ik had wel een drive en je pakt je kansen natuurlijk’ (freelance journalist).

‘Het is allemaal begonnen met een stage bij het regionaal dagblad en vlak voor mijn afstuderen ben ik gebeld of ik daar een jaartje wilde komen werken’ (redacteur, regionaal dagblad).

4.2.2 Veranderen van werkgever

Uit interviews met de allochtone journalisten bleek dat de helft van de respondenten uit ontevredenheid van werkgever is veranderd. Opvallend is dat het culturele aspect hier een rol in speelde. Zo voelden de journalisten zich niet thuis binnen een redactie(cultuur) en hadden ze het gevoel dat ze beperkt werden in hun identiteit. De freelance journalisten gaven aan dat de vrijheid en eigen baas zijn ook een belangrijke rol speelden bij het verlaten van hun werkgever:

'Ik zag het niet meer zitten in die omgeving. Ik wilde vrij zijn en gaan freelancen. Daarnaast veranderde de samenstelling van de redactie. De hoofdredacteur ging weg en er zaten gewoon echt alleen maar Nederlanders. Het was niet mijn club. Ik kon het goed met ze vinden, maar ik bloeide daar niet echt van op. Dan moet het echt een paar niveaus hoger zijn en meer internationaal georiënteerd. Niet echt alleen Hollands zijn, om 17 uur als een gek naar huis rennen om met de kinderen te zijn. Het is een compleet andere manier van leven, een gesloten manier. De Nederlanders doen alsof ze tolerant zijn. En ik vind Nederlandse werknemers vaak lui. Ze zitten jaren op één positie en verdienen daar goed. Ze zitten daar goed en blijven daar dan ook. Ik mis bevlogenheid, gedrevenheid, niet alles hoeft zo geprogrammeerd' (freelance journalist).

'Ik was niet meer happy bij die krant en daar had het culturele aspect zeker mee te maken. (...) Op een gegeven moment kreeg je de opvatting dat we de politieke correctheid over boord moesten zetten en toen was er eigenlijk geen debat meer te voeren. Dit was één van de aspecten die van invloed zijn geweest voor mijn vertrek. Het tweede is dat ik me heel hard heb gemaakt voor de verkleuring van de krant. Ik heb meegedaan aan instroomprogramma's, ben mentor geweest. Ik was ook lid van de werkgroep die toentertijd Media&Migranten heette. Op een gegeven moment was dat een bedreiging voor mijn loopbaan. Dit heeft alles te maken met het feit dat dit onderwerp een lage status heeft. En als je je hiermee bezig houdt dan krijg je als allochtoon of als semi-allochtoon het verwijt dat je te betrokken bent en dat werkt tegen je. Als journalist moet je objectief zijn. Zo heeft iedere journalist bepaalde 'betrokkenheden' maar die worden niet ter discussie gesteld. Zoals bij die collega-journalist die niet eens bekend maakte dat hij zelf een rol in zijn verhaal had. Dat kan wel' (freelance journalist).

'Werken als freelancer geeft je een ander mate van vrijheid. Op een redactie moet je in een bepaalde redactiecultuur passen. Je moet een bepaald profiel hebben wil je goed kunnen functioneren. Met profiel bedoel ik hoe je jezelf opstelt. Dus als schrijver (journalist) van stukken en niet als individu. Er is weinig ruimte voor mensen die individueel hun visie willen uitdragen. Ik wilde juist mijn eigen visie uitdragen en niet de visie van andere mensen. Het heeft ook met de culturele achtergrond te maken. Dat was ook de reden waarom ik überhaupt de journalistiek ben ingegaan. Ik wilde een bepaald beeld van mezelf neerzetten. Ik herkende mezelf niet in de samenleving waarin ik leefde, dus ik wilde dat

beeld bijstellen. Een ander perspectief laten zien, laten zien dat er ook andere denkbeelden zijn' (freelance journalist).

De andere helft van de journalisten is om meer praktische redenen van de werkgever veranderd. Zo kregen de respondenten een beter aanbod bij een andere krant of waren ze toe aan iets anders:

'In eerste instantie ben ik aanbevolen bij een landelijk opinietijdschrift en ik vond dit een goede kans doordat ik hier andere dingen kon uitproberen. Het was niet zo dat ik ontevreden was bij het regionaal dagblad, integendeel, ik had het daar erg naar mijn zin (chef economie, landelijk dagblad).

'Ik kon daar nog wel een jaartje blijven, maar dan moest ik naar Bergen op Zoom verhuizen en daar zat ik erg tegen op. Ik ben opgegroeid in Rotterdam en ik voel me hier erg thuis. Ik heb gesolliciteerd bij een regionaal dagblad en tot mijn verbazing ben ik heel snel aangenomen' (plaatsvervangend chef, regionaal dagblad).

4.2.3 Samenvatting

De huidige generatie kenmerkt zich vooral door 'jobshoppen' en dit lijken de ondervraagde respondenten te bevestigen. Op basis van de gesprekken kan geconcludeerd worden dat de gemiddelde journalist vaak van baan heeft gewisseld in zijn carrière. Zo combineerden de geïnterviewden zowel vast- als freelance werk om op deze manier meer ervaring en contacten op te doen. Daarnaast blijkt ook dat deze journalisten wel deel uitmaken van de juiste (witte)netwerken (collega's, vrienden, kennissen, stage) en veelal op deze manier een baan vonden in de journalistiek.

Culturele identiteit heeft bij de helft van de journalisten daadwerkelijk een rol gespeeld bij het verlaten of veranderen van de werkgever. Dit had te maken met het zich niet kunnen of willen aanpassen aan een bepaalde redactiecultuur, wat resulteerde in conflicten op de werkvloer die te maken lijken te hebben met de culturele achtergrond van de journalist. Actief bezig zijn (te actief in de ogen van autochtone collega's) met verkleuring van de krant of de inhoud van de artikelen lijkt op meer en minder expliciet verzet te stuiten.

4.3 REDACTIECULTUUR

De allochtone journalisten is gevraagd de cultuur op de redacties waar zij werken of gewerkt hebben te omschrijven. Tijdens de bespreking van dit topic vormden de volgende punten de leidraad:

- Verhouding allochtoon/autochtoon, goede afspiegeling
- Speelt de culturele achtergrond een rol binnen de redactie
- Problemen/onduidelijkheden/misverstanden op de redactievloer

4.3.1 Samenstelling redacties

Alle journalisten zijn het erover eens dat de redacties binnen de schrijvende pers erg homogeen en wit zijn:

'Ik ben de enige echte allochtone journalist hier. Ik zou meer allochtonen willen hebben, maar we hebben gewoon pech gehad met de mensen die binnen zijn gekomen. Dus de afspiegeling allochtoon-autochtoon is niet goed (redacteur, regionaal dagblad).

'De samenstelling van de redactie was natuurlijk heel blank, maar dat is volgens mij in heel veel bedrijven zo, is niet alleen voorbehouden aan de journalistiek. Ik vond dat verder ook geen probleem, de mensen waren aardig en ik werd heel goed begeleid. Maar dit lag ook aan de krant' (chef economie, landelijk dagblad).

'Het klopt dat de redacties een witte mannen cultuur is. De laatste jaren zijn er wel meer allochtone journalisten bijgekomen, maar dit blijft incidenteel' (freelance journalist).

'Ik heb me nooit iets aangetrokken van de kritiek, van het zijn allemaal witte bolwerken. Ik heb altijd gezegd als je de kwaliteiten hebt dan lukt het wel. Binnen het landelijke dagblad werken ik en nog een collega in vaste dienst, maar verder hebben we weinig allochtone journalisten' (redacteur, landelijk dagblad).

Volgens de respondenten zijn er verschillende oorzaken te noemen voor het geringe aantal allochtonen op de Nederlandse redacties. De belangrijkste zijn:

'Het heeft voornamelijk te maken met het feit dat witte redacties denken dat ze allochtone redacteuren alleen maar nodig hebben om voor allochtone doelgroepen te schrijven. Allochtone journalisten willen gewoon schrijven en niet alleen voor hun eigen doelgroep. Dit is een cultuur en een gedachte dat voornamelijk in Nederland en paar Europese landen bestaat' (producent, hoofdredacteur eigen blad).

'De witte journalisten ontberen een netwerk in de allochtone gemeenschap en ze hebben vaak nauwelijks allochtone vrienden. Dit was zeer aanwezig in de jaren '70-'80, maar ik denk dat het vandaag de dag nog steeds zo is' (freelance journalist).

'Vanuit de 'allochtonenhoek' hoor ik vaak: Dat zijn witte Hollanders en ze willen ons niet accepteren! Er is dus wantrouwen vanuit de allochtonen. Anderzijds is er ook wantrouwen vanuit de redacties. Vaak denkt de redactie: Is zijn taal wel goed? We moeten van dat wantrouwen af! Er wordt teveel naar de taal en te weinig naar de inhoud gekeken. Dat vind ik ongelooflijk en jammer'. (freelance journalist, bestuurslid NVJ).

'Grof gezegd vind ik het bullshit als mensen roepen dat ze allochtone journalisten willen. Ze zeggen dan ook: We willen ze wel, maar we kunnen ze niet vinden. Dit is een fabel. Als ik naar mijn opleiding, ervaring en contacten kijk, dan zou de landelijke dagbladen mij als één van de eerste in dienst moeten nemen' (freelance journalist, hoofdredacteur eigen blad).

'Ik denk dat het voornamelijk door angst komt. Bedrijven en redacties denken dat als ze andere culturen binnenhalen, ze het hele bedrijf moeten aanpassen. Redacties denken: straks hebben we een speciale bidruimte nodig! Meestal is het zo dat degene die binnenkomt zich aanpast aan de cultuur van het bedrijf, anders moet je je eigen bedrijf oprichten' (producent, hoofdredacteur eigen blad).

'Ik heb daar een heldere mening over. Als ik het even heel polemisch zeg: we mogen wel seks bedrijven, maar we mogen niet trouwen, we mogen niet in het huwelijk stappen met de Nederlandse samenleving. We mogen wel langskomen om te eten, maar niet overnachten. Dat is wat ik heb ervaren. Tot een bepaald niveau ga je mee, maar op het moment dat het om serieuze werk gaat (dus om een contract) dan vissen we achter het net. Dit omdat we op dat moment de serieuze concurrentie ingaan met iemand uit de dominante gemeenschap' (freelance journalist, consultant media&culture).

'(...)Als een Surinamer gaat studeren, dan wil hij advocaat, chirurg of zakenman worden. Journalistiek scoort heel laag. Volgens mij is het bij Turken en Marokkanen hetzelfde' (redacteur, landelijk dagblad).

'Ik denk dat vooral het punt van de zogenaamde objectiviteit het uitsluitende criterium is. Dat betekent een vorm van twijfel aan iemands journalistieke geschiktheid, alleen al door de culturele achtergrond. Je moet eigenlijk van zeer goede huize komen en bewijzen dat je niet afhankelijk of onafhankelijk bent door behoorlijk grof tekeer te gaan. Je moet dus van tijd tot tijd laten zien: ik heb met niemand iets te maken en de heersende mening bevestigen. Als je dat niet doet heb je een probleem. Enige manier om dat te omzeilen is door je niet met het onderwerp bezig te houden. Je ziet ook dat degene die het overleven buiten de 'multiculturele' onderwerpen blijven en zich er niet mee bemoeien' (freelance journalist).

'Mensen blijven veel te lang hangen, waardoor nieuw bloed weinig kans krijgt om door te stromen' (freelance journalist).

'Allochtonen hebben daarnaast ook het gevoel dat ze zich meer moeten bewijzen. Dit is wel enigszins zo, want ten eerste moet je bewijzen dat je Nederlands goed is en dat je stukken niet per se extra

nagekeken hoeven te worden. Er zijn bepaalde vooroordelen en daar let een redactie, onbewust of bewust, toch op'(redacteur, regionaal dagblad).

4.3.2 Culturele achtergrond

Op de vraag of de culturele achtergrond een rol binnen de redactie speelt geeft het grootste gedeelte van de journalisten aan dat dit wel het geval is. Echter, bij het eerste deel van de respondenten speelt de culturele achtergrond geen nadrukkelijke rol en werd het functioneren van deze journalisten hierdoor niet belemmerd. De respondenten geven aan dat ze niet het gevoel hadden dat ze als een buitenstaander werden gezien of dat de redactieleden hen anders behandelden dan hun autochtone collega's. Wel geven ze aan dat het in hun carrière incidenteel voorkwam dat ze bij bepaalde onderwerpen/zaken binnen de redactie niet betrokken werden door hun achtergrond. Verder hebben ze ook geen problemen of misverstanden ervaren die te maken hadden met hun culturele achtergrond: *'Ik heb nooit het gevoel gehad dat ik hier niet welkom was of zo. Het feit dat ik hier de kans krijg om plaatsvervangend chef nieuwsdienst te zijn zegt genoeg denk ik. Als je goed bent, dan ziet men je als volwaardig aan', (plaatsvervangend chef, regionaal dagblad).*

'Ik zelf voelde me meteen thuis binnen de redactie, maar dit komt ook doordat ik me kwetsbaar heb opgesteld. Ik heb me als een leerling opgesteld en zo zagen ze mij ook. Nadat ik een vast contract kreeg bleven ze me nog steeds als een leerling zien. Op het moment dat je met verhalen gaat scoren zien je ze meer als een gelijke en na de fusie was ik volledig gelijkwaardig aan mijn collega's. Wel hoorde ik tijdens mijn functioneringsgesprekken dat ik me te bescheiden opstelde. Ik durfde mijn mond vaak niet open te doen en ik moest assertiever worden. Dit heeft te maken met cultuurverschillen, want ik heb dat nooit geleerd'(redacteur, regionaal dagblad).

'Zelf heb ik nooit last gehad van die witte cultuur. Ik heb ook nooit gemerkt dat ik als een allochtone journalist werd gezien of werd behandeld. Toen ik hier in 1990 binnenkwam kreeg ik de vrijheid om dingen te doen die ik wilde doen. Het ligt er ook aan hoe je jezelf opstelt' (redacteur, landelijk dagblad).

De tweede groep daarentegen zegt juist wel het gevoel te hebben anders benaderd te worden en wellicht uitgesloten te worden doordat ze van oorsprong niet Nederlands zijn. Dit belemmerde hen in hun carrière doordat bijvoorbeeld hun stukken niet of achter in de krant werden geplaatst en hun contract niet werd verlengd. De problemen die zij ondervonden hadden duidelijk met hun achtergrond te maken, aldus de journalisten:

'Hoe breed georiënteerd je ook bent, ziet men op de redactie je als een Turk. Niet als een journalist, maar als een Turk. Bij het landelijke opinieblad en regionale dagblad was deze ervaring sterk

aanwezig en bij beiden kranten is mijn contract niet verlengd. Ze zeggen tegen je: je hebt voor ons de deuren geopend, maar als ze je in dienst moeten nemen hebben ze opeens geen geld. (...)

Bij het landelijk opinieblad stond ik een keer in de rookruimte. Een collega en ik hadden goed werk verricht, dus ging ik met haar een sigaartje roken. Eén van de chefs kwam binnen en hij mompelde: Moet je zien een Turk en een sigaar. Vervolgens liep hij gewoon weg. Alsof alleen autochtone Nederlanders een sigaar roken. Dit geeft wel heel goed de mentaliteit weer. Wat hij eigenlijk bedoelde is: Een Turk en een sigaar? Dat kan gewoon niet. Hij hoort haastig een sigaretje te roken. Een allochtone journalist moet buigzaam en kneedbaar zijn. Alleen op deze manier kun je het overleven. Je mag geen gevaar vormen voor de redactie' (freelance journalist, hoofdredacteur eigen blad).

'Er treedt een heel vreemd psychologisch proces op, waarbij je soms geneigd bent om mee te gaan in die dominante cultuur. Ik noem het prostitueren van jezelf (lacht). Je gaat mee in de dominante setting. Dezelfde kroeg bezoeken, met bepaalde mensen omgaan en op een bepaalde manier communiceren. In die zin dat je kritisch moet zijn, je moet hard zijn, bepaalde grappen kunnen maken, dezelfde humor daarin hebben, kortom dezelfde culturele milieu hebben. Ik heb dat nooit gehad. Ik had een heel ander referentiekader. Ik heb het wel geprobeerd. Maar ik wilde helemaal geen gesprekken voeren over wandelingen langs het Pieters Pad van Noord Holland naar Zuid Limburg! Want daar gingen de gesprekken over. Ik had zoiets van: Donder op met je Pieters Pad! Als wij allochtonen een auto hebben dan rijden we erin en gaan we niet wandelen (hard lachend). Dat is een wereld van verschil. Dat vertaalde zich dan ook in hoe je werd bejegend op een redactie. Het ging op een gegeven moment er niet om of je je stukken goed schreef, maar of je in staat was om in die dominante cultuur een plek voor jezelf te creëren en daarmee ook voor je stukken. Het was ook bepalend waar en hoe je stukken in de krant zouden komen. In de eerste zes maanden belanden mijn stukken achter in de krant. Het waren algemene stukken en ze belanden op pagina 56! Siberië van de krant noem je dat. Op het moment dat je stukken daar belanden, moet je jezelf serieus afvragen of je het goed doet? Via collega's kwam ik erachter dat er een heel subtiel systeem binnen zo'n redactie bestaat. Je moet een interne lobby ontwikkelen.' (freelance journalist, consultant media&culture).

'Je culturele identiteit mag op geen enkele wijze een rol spelen. Er is geen plek voor een andere identiteit en dat is nog steeds een probleem. Niet uit afwijzing of slechtheid. Maar omdat er impliciet veronderstelt wordt dat de heersende norm de absolute is. En dat het verschil in referentiekader, wat je hebt als je een allochtone achtergrond hebt, afdoet aan jouw journalistieke competenties.

Allochtonen hebben net iets te vaak 'het nadeel van de twijfel'. Er kleeft iets aan ze en als er iets aan je kleeft is dat een minpunt. Ik zal een voorbeeld geven: Een collega van mij werkte bij een landelijk dagblad, hij had een tijdelijk contract. Hij was erg goed. Op een gegeven moment schreef hij iets over een kwestie wat met Koerden te maken had. Hij was zelf van Koerdische afkomst. Vervolgens werd er

bij de hoofdredactie geprotesteerd door de Turkse ambassade en de hoofdredactie schrok hiervan. Die dachten, Turkije een belangrijk land, de ambassadeur belt, en ze brachten de collega in het diskrediet. De krant kende de achtergronden niet goed en in plaats van vertrouwen te hebben in de eigen redacteur ging men in op het verhaal van de ambassadeur. En ja, die jongen heeft het afgelegd. Ze geloofden eerder de ambassadeur dan hun eigen redacteur. En dat noem ik altijd 'het nadeel van de twijfel' (freelance journalist).

4.3.3 Hoofdredacteurs versus werkvloer

Tot slot was de laatste vraag binnen de topic 'Redactiecultuur' of de journalisten een verschil merkten in hoe er naar de bijdrage van allochtone journalisten werd gekeken tussen het niveau van de hoofdredacteurs/chefs en de werkvloer (verslaggevers, redacteurs):

'Hoofdredacteurs zijn vaak enthousiast over allochtone journalisten en ze kijken van bovenaf naar een redactie. Hoofdredacteurs doen ook hun best om allochtone journalisten binnen te houden. De chefs kennen je iets beter, ze zijn je directe leidinggevende en die weten ook of je wel of niet goed functioneert. Als het op allochtonen aankomt, is er ook geen eensgezindheid. De ene chef is helemaal voor meer allochtonen en de andere weer niet. Je naaste collega's kunnen je als hun concurrent zien. Dit komt doordat je binnen hun portefeuille schrijft en je met hun zaken bemoeit. Allochtone journalisten hebben het gevoel als een grotere concurrent gezien te worden dan een autochtone collega. Ik denk dat dit meer een gevoel is (redacteur, regionaal dagblad).

'Je hebt mensen met een lange termijn visie, die ook overzicht hebben en als manager optreden. Ze beredeneren vanuit een strategie. Ik heb bijvoorbeeld heel veel positieve ervaringen gehad met de hoofdredacteur van een landelijk dagblad, die bewust een bepaalde visie wilde uitzetten. Openlijk gaf hij aan dat hij mensen in huis wilde hebben met een toegevoegde waarde en hiermee zette hij een koers uit. Dat vind ik belangrijk. Voor heel veel verslaggevers gaat het puur om de eigen toko. Toen ik bij het landelijk dagblad binnenkwam had iemand als toko religie en culturele diversiteit. Die persoon zag mij meteen als een bedreiging. Die had zoiets van: daar komt die allochtoon mijn toko inpikken. En dat gebeurde ook op sommige terreinen. Ik denk dat het in Nederland ontbreekt aan een lange termijn strategie, zowel in ideologisch als op microniveau opzicht' (freelance journalist, consultant media&culture).

4.3.4 Mentor

Opvallend is dat tijdens het interview de respondenten als aanbeveling de noodzaak benadrukten van een mentor of coach voor alle beginnende journalisten:

'Ik ben ook altijd een voorstander geweest van een mentor voor de nieuwkomers. Los van je kleur en etniciteit. Mentoren die in staat zijn bepaalde gevoeligheden te ontdekken. Soms zijn het hele basale dingen. Subtiliteit waar je op moet letten. Het is een voortdurend samenspel van aftasten,

communiceren en de klik krijgen met zo'n redactie. En daar gaat het vaak mis. De redactie reageert krampachtig en de nieuwkomer voelt zich beledigd en op zijn teentjes getrapt' (freelance journalist, consultant media&culture).

4.3.5 Samenvatting

De respondenten bevestigden dat de samenstelling van de redacties waar zij werken of gewerkt hebben uit homogene, overwegend witte groep journalisten bestaan. De oorzaken voor het ontbreken van de allochtone journalisten op de redacties lopen uiteen en op basis van de gesprekken zij dit de belangrijkste factoren: 1.) de redacties schijnen de gedachte te hebben dat de allochtonen journalisten alleen nodig zijn om te schrijven voor de 'allochtone' doelgroep, 2.) de allochtone journalisten maken geen deel uit van de juiste netwerken, 3.) 'We willen ze wel, maar ze zijn er niet oftewel ontkenning van de kwalificaties van allochtone journalisten, 4.) angst voor het onbekende, de redacties zijn bang voor de gevolgen die andere culturen (allochtone journalisten) met zich meebrengen, 5.) uitsluiting door de dominante groep op het moment van serieuze concurrentie (vast contract), 6.) positie van het beroep scoort laag bij allochtonen met het resultaat dat er weinig allochtone studenten zich aanmelden voor een journalistieke studie, 7.) een allochtone journalist lijkt zich meer te moeten bewijzen oftewel de eisen zijn strenger, 8.) twijfel door je culturele achtergrond, 'nadeel van de twijfel' hebben, en tot slot 9.) economische motieven spelen een rol, weinig doorstroom doordat de huidige journalisten te lang blijven hangen op hun posities.

Uit de interviews blijkt ook dat bij de journalisten de culturele achtergrond op zowel positieve als negatieve wijze een rol binnen de redactie heeft gespeeld. Degene met positieve ervaringen hebben een liberaal uitgangspunt: als je hard werkt en goed bent, dan kom je er wel. Zij wijzen erop dat een allochtone journalist evenmin vrij van vooroordelen is en in zekere zin soms onbewust anticipeert op een afwijzende houding. Echter, de helft van de journalisten lijken anders behandeld te zijn of in conflicten en misverstanden geraakt te zijn door hun achtergrond. Dit uitte zich in het ontbreken van het vertrouwen uit de redactie jegens de journalist, het niet kunnen aankaarten van of schrijven over bepaalde onderwerpen en zich niet kunnen uiten in de gesloten redactiecultuur waar de witte norm geldt. Uit de bevindingen is ook gebleken dat er wel degelijk verschil is hoe de hoofdredacteurs/chefs en verslaggevers/bureauredacteurs naar de bijdrage van allochtone journalisten kijken. Zo heeft de eerste groep een lange termijn visie en willen ze over het algemeen meer allochtone journalisten binnen hun redactie. Dit om o.a. diversiteit binnen hun team te stimuleren wat uiteindelijk kan resulteren in nieuwe invalshoeken/gedachten, netwerken en lezersgroepen. De verslaggevers en bureauredacteurs daarentegen lijken zich druk te maken om de eigen plek en houden zich niet zo zeer bezig met de samenstelling van de redactie. Het liefst willen ze dat de plek door iemand opgevuld wordt waar ze iets mee kunnen en die geen bedreiging vormt voor hun portefeuille. Tenslotte

benadrukten de journalisten de noodzaak van een mentor bij alle beginnende journaliste. De mentor kan de beginnende journalisten de weg wijsmaken binnen een redactie.

4.4 MEDIAREPRESENTATIE

Twee issues stonden in dit topic centraal:

- Eenzijdige beeld media
- Meer allochtonen in de media

Twee vragen vormen de leidraad, namelijk: berichten de media in de brede zin eenzijdig als het om culturele minderheden gaat en zal er door de komst van meer allochtone journalisten in de media verandering in komen?

4.4.1 Eenzijdige beeld media

Het overgrote deel (negen van twaalf) van de journalisten is het erover eens dat de media een te eenzijdig beeld presenteren als het om minderheden gaat. De media zou aan bepaalde onderwerpen te veel aandacht schenken (islam, Marokkanen, minderheden in het algemeen) en hierdoor ontstaat er een verkleurd beeld. Ook geven de respondenten aan dat het de afgelopen tien jaar veel verbetering zichtbaar is in de wijze hoe er over minderheden e.d. wordt bericht. Maar de gemiddelde gedachte luidt: De media zijn er nog lang niet:

'Ik denk dat de media in brede zin, een te eenzijdig beeld presenteren. In de vijftien jaar dat ik in de media zit is er een hoop verbeterd, er is meer aandacht voor allochtonen gekomen en de kwalitatieve en de kwantitatieve aandacht voor allochtonen is verbeterd. MAAR., het kan mij nog niet charmeren. Ik denk dat we nog veel verder kunnen gaan. Ik vind het geheel nog te krampachtig, er is nog teveel discussie over etniciteit, er wordt teveel gegeneraliseerd in de media en er is teveel gebrek aan kennis' (freelance journalist, consultant media&culture).

'Deels heeft dat te maken met hoe de media werken en het heeft niet alleen toepassing op de multiculturele samenleving, maar op alles. Als journalist heb je de neiging om conflicten op te zoeken en te kijken waar de problemen liggen. Precies hetzelfde geldt ook voor Den Haag, op abstract niveau dan. De neiging is om vooral te kijken naar wat er fout gaat. Los hiervan wordt er over de multiculturele samenleving nog eens extra eenzijdig bericht. Het tweede is dat de journalistiek erg incidentachtig wordt gedreven en dit zal deels te maken hebben met de samenstelling van de redacties. (...) Er wordt de media heel veel macht toegedicht en ik vind die macht een beetje overdreven. De media zijn tenslotte een spiegel van de stromingen en gevoelens in de maatschappij. Het is een spiegel van al het ongenoegen. De Nederlandse maatschappij is op dit moment erg vijandig tegenover het vreemde, alles wat niet Hollands is. Je ziet het in het beleid van de politiek, op straat, je ziet het overal. Een soort algemene vijandigheid. Vijftien jaar geleden was de multiculturele samenleving top en nu is de multiculturele samenleving een mislukking. Het is natuurlijk ook een wisselwerking, want

de krant is niet beter dan de maatschappij waar die uit voortkomt. Het is een reflex van het klimaat en die is nu niet zo gunstig tegenover het vreemde' (chef economie, landelijk dagblad).

'Kijk, objectiviteit is een mythe, dat men in het Westen heeft uitgevonden. Zeker na de val van de Twin Towers zag ik dat zoiets als objectiviteit niet bestaat. Dit was ook goed zichtbaar na de dood van Theo van Gogh. Ik ben absoluut geen islamfan en hoe moslims omgaan met islam is niet meer van deze tijd. In sommige gevallen ben ik het eerder eens met Fortuyn (lacht), maar tegen mijn wil in moet ik 'moslims' toch beschermen. Waarom? Omdat ik zie dat men niet objectief is'. (hoofdredacteur eigen blad).

'De media laten zien wat er gaande is en dan stoppen ze. Wat ik altijd mis en heb gemist is de diepgang. Journalisten stoppen met research en met nieuwsgierig zijn. Ik mis de emotie in de communicatie' (freelance journalist).

4.4.2 Meer allochtonen in de media

De respondenten zijn van mening dat meer allochtone journalisten in de media enigszins invloed kunnen uitoefenen op de manier van denken en indirect op de berichtgeving, maar geen drastische veranderingen teweeg zullen brengen. Om echte veranderingen te kunnen stimuleren moet de allochtone journalist de juiste positie binnen zo'n redactie bekleden en dit is nog lang niet het geval, aldus de respondenten:

'Dat zal pas gebeuren als er voldoende allochtone journalisten binnen de media zijn en als die mensen op hoge posities komen. Het zal pas invloed hebben op het moment dat een grote krant of een grote televisiekanaal een allochtone hoofdredacteur krijgt. Dus echt mensen op vooraanstaande posities, zoals in Engeland en Frankrijk het geval is. Dat kun je bepaalde dingen niet meer maken binnen een organisatie. En zover zijn we in Nederland nog niet' (freelance journalist).

'Het zou ongetwijfeld invloed hebben, maar ik weet niet of het een radicale invloed zou hebben. We moeten de invloed van de media niet onderschatten en de invloed van een individu niet overschatten. Het is toch een bepaald systeem waarin we opereren en dat laat zich door een aantal poppetjes moeilijk veranderen. Maar het zou absoluut helpen en het zou de omgeving plezieriger maken' (chef economie, landelijk dagblad).

'Geen drastische veranderingen zullen er plaatsvinden, maar op het moment dat er 4-5 allochtone journalisten binnen een redactie werken, zal er toch overleg plaatsvinden en dit zal wel invloed op de berichtgeving hebben' (freelance journalist, consultant media&culture).

4.4.3 Samenvatting

Op basis van bovengenoemde bevindingen kan er geconcludeerd worden dat de afgelopen tien jaar veel vorderingen in de media zijn gemaakt, zeker met betrekking tot de berichtgeving rondom de minderheden. Maar de media kunnen nog veel verder gaan, zo luidt de gemiddelde visie van de respondenten. Uit de bevindingen blijkt dat de journalisten van mening zijn dat de media te eenzijdig berichten en aan onderwerpen als de islam, bepaalde groeperingen en minderheden in het algemeen te veel aandacht aan besteden. Op deze manier ontstaat er een gekleurd en onjuist beeld.

Meer allochtonen in de media kunnen dit proces enigszins beïnvloeden, maar het zullen geen drastische veranderingen zijn. Om het laatste te realiseren moeten veel meer allochtone journalisten in de media werken en belangrijke posities gaan bekleden om vanuit deze posities invloed uit te kunnen oefenen en verandering te stimuleren. Er is een zogenaamde cultuurverandering nodig.

4.5 BELEID

De volgende punten zijn aan de orde geweest:

- Positieve discriminatie/actie
- Initiatieven overheid

4.5.1 Positieve discriminatie/ actie

De helft van de respondenten geeft aan zeker te weten dat ze via positieve actie ergens binnen zijn gekomen. In die zin dat ze bij gelijke geschiktheid de voorkeur genoten.

De andere helft, die zegt niet via positieve actie geselecteerd te zijn, verklaart dat het niet altijd even duidelijk was. Ze geven aan dat het een rol gespeeld kan hebben, maar dit kunnen ze niet hard maken, het kan ook een gevoel zijn. Ze zijn ervan overtuigd dat ze in eerste instantie op hun kwaliteit geselecteerd zijn, maar dat het zeker een leuke bijkomstigheid voor de redactie is als de journalist ook een kleurtje heeft of van een andere afkomst is. Tenslotte geven de geïnterviewden aan dat het huidige klimaat totaal omgeslagen is en hierdoor geen ruimte is voor positieve actie in de positieve zin:

‘Nogmaals, ik ben een luxe ‘prostituee’. Ik schaam me daar ook niet voor. Ik heb het alleen wel in eigen hand. Ik weet tot hoe ver ik me laat prostitueren. Deels uit de gedachte: binnenkomen als een allochtoon en dan mezelf ontpoppen tot een hele slimme wijze Nederlander (lacht hard)’ (freelance journalist, consultant media&culture).

‘Oh nee, was dat maar waar (lacht). Het heeft me niet bevoorrecht nee. Het is juist dat ik me door mijn achtergrond dubbel moet bewijzen en harder moet knokken om ergens binnen te komen’(producent, hoofdredacteur eigen blad).

‘Je moet elke kans aangrijpen om je doelen te bereiken. Als je via een project binnen kan komen, ben je dom als je dit weigert. Als je eenmaal binnen bent moet je je, net als ieder ander, toch bewijzen. Het

is niet zo dat als je ‘binnen’ bent je de rest van je leven op rozen zit. Een ander komt binnen omdat zijn vader hoofdredacteur is en weer iemand anders heeft er stage gelopen en is heel dik geworden met de directeur. Naast de reguliere weg zijn er zoveel andere manieren om binnen te komen. Zodra je drie keer opening hebt in de krant, zijn ze al lang vergeten dat je via een project binnen bent gekomen’ (chef economie, landelijk dagblad).

‘Ik denk het haast niet. Want als het wel zo was, zou ik nu al twee keer aangenomen zijn met het idee we hebben nog geen Surinamer bij de krant, dus nemen we hem aan. Pas tijdens de vierde sollicitatie kreeg ik het aanbod van 18 uur in de week’ (redacteur, landelijk dagblad).

‘Ik denk dat het wel een rol heeft gespeeld. Dat vermoed ik, maar zeker weet ik het niet. Maar je moet het ook niet te vaak zeggen, want dan denken ze: ze is aangenomen omdat ze een kleurtje heeft. Het gaat niet om de kleur, het gaat erom dat je iets extra’s in huis hebt wat de redactie op dat moment niet heeft. Ik sta achter positieve discriminatie en het is ook nodig. Maar het klimaat is er nu niet meer voor, het is totaal omgeslagen. Als je nu zegt dat je voor positieve discriminatie bent of toepast wordt je voor gek verklaard’ (freelance journalist).

4.5.2 Initiatieven overheid

Het overgrote deel van de respondenten is van mening dat er initiatieven van de overheid nodig zijn om participatie van de allochtone journalisten te bevorderen, alleen vinden ze de acties van de overheid slecht doordat ze niet de gewenste uitwerking hebben. Werkgevers mogen ook niet gedwongen worden om allochtonen aan te nemen, want dit werkt alleen averechts, zoals het falen van de ‘Wet Samen’ heeft bewezen. Daarnaast zijn de journalisten ook van mening dat zolang er geen wil is vanuit de redacties om meer allochtone journalisten aan te nemen, de wetten en initiatieven niet zullen werken:

‘Mensen die in Nederland zijn geboren worden via een zijdeur binnengehaald. Daarom zeg ik ook, er is een cultuurverandering nodig. Zolang de wil er niet is, zullen al die wetten en initiatieven niet werken. Je moet overtuigen dat het wel nodig is. Als 10% van de bevolking niet wordt vertegenwoordigd, ja dan zit er iets scheef’ (NVJ bestuurslid, freelance journalist).

‘Een hoofdredacteur zou moeten zeggen: ik wil mensen hebben die in staat zijn om nieuwe lezers te bereiken. Zo zou je dat moeten formuleren. Dat is ook positieve actie, een Wet Samen, maar dan in je hoofd. Het vastleggen in wetten, daar geloof ik niet in. Als overheid zijnde kun je aan veel zaken sturing geven, maar uiteindelijk gebeurt het op de werkvloer en blijkt of iets een succes is of niet. Ik ben het eens met de constatering van de overheid dat er iets moet veranderen, alleen zijn de initiatieven niet geslaagd en slaan ze soms volledig de plank mis’ (freelance journalist, consultant media&culture).

‘Allemaal bullshit! Ik geloof niet in de oprechtheid van al die projecten. De overheid heeft er meer baat bij dan een allochtone journalist. Ze geven één miljoen uit voor zo ’n project hé, daarvan worden vier mensen in dienst genomen, zij huren weer bureaus in die voor hen de selectieprocedure gaan doen etc. en uiteindelijk komt 50% ten goede van de allochtone journalist. De grootste racisten zijn de instellingen die voor de allochtonen opkomen. Wet Samen betekent eigenlijk: We gaan er samen voor zorgen dat die mensen buiten de boot vallen (lacht)’ (hoofdredacteur, eigen blad).

‘Ik vind dat juist de gemeenschap veel kan doen om dit soort wetten en acties te vermijden. Bedrijven die niet meedoen aan de afspiegeling van de samenleving steunen we niet (in de laatste editie van mijn blad besteed ik hier aandacht aan). We gaan die bedrijven simpelweg boycotten. Dat vind ik een veel makkelijkere keuze. Je moet mensen niet betalen om andere mensen aan te nemen. Daar geloof ik niet in’ (producent, hoofdredacteur eigen blad).

4.5.3 Samenvatting

De helft van de respondenten is bij gelijke geschiktheid door middel van positieve actie ergens binnengekomen. Uit de gesprekken blijkt dat het niet altijd even duidelijk was of positieve actie een rol speelde bij het aannemen van een allochtone journalist. Het is voor de redactie een leuke bijkomstigheid als de kandidaat naast het Nederlandse nog een andere culturele achtergrond heeft. Uit het onderzoek komt verder naar voren dat dit soort initiatieven nodig zullen blijven, alleen dienen ze wel op de juiste manier geformuleerd en ingevuld te worden. De huidige klimaat is totaal omgeslagen waardoor initiatieven zoals positieve actie nauwelijks positieve aandacht krijgen. Initiatieven als Wet Samen vinden de respondenten vrijuit slecht doordat ze niet de gewenste uitwerking bereiken. De werkgevers mogen niet gedwongen worden om allochtonen aan te nemen, want de gemiddelde visie luidt dat dit alleen maar averechts zal werken. Tot slot zijn de professionals van mening dat zolang er niets op structurele wijze gebeurt en de redacties niet overtuigd zijn van de noodzaak om meer diversiteit te stimuleren de wetten en initiatieven van de overheid geen baat zullen hebben.

4.6 GEKLEURDE MEDIA

Tijdens de voorlaatste topic geven de respondenten hun visie met betrekking tot de:

- Betekenis opkomst gekleurde media
- Springplank of onderscheid

De volgende twee vragen vormen hier de leidraad: Komt de opkomst van de gekleurde media uit de nalatigheid van de huidige media of is het een volwassenwordingproces van de gekleurde media?

En wat betekent deze opkomst voor de allochtone journalist: is het een springplank voor de allochtone journalist of werkt het juist onderscheid verder in de hand?

4.6.1 Betekenis opkomst gekleurde media

De respondenten zijn van mening dat de opkomst van de gekleurde media het resultaat is van zowel het tekortschieten van de gevestigde media als het volwassen worden van de gekleurde media.

Daarnaast zien ze de opkomst van de gekleurde media als een gezonde ontwikkeling en geven ze aan dat de ‘allochtone doelgroep’ moeilijk te bedienen is, aangezien er in Nederland meer dan 150 verschillende etniciteiten wonen. Een goed voorbeeld van een succesvol medium is de Fun-X radio, aldus de respondenten:

‘De reguliere media spelen er te weinig op in, daardoor zijn de gekleurde media ontstaan. Daarnaast heeft de gekleurde media het heft in eigen handen genomen en zijn ze daardoor dus volwassen geworden. Gekleurde media hebben gezien dat het aanslaat. Ik heb bijvoorbeeld het blad Sen ook meteen gepakt. Ik dacht meteen: goh wat ziet het er leuk uit, wat een leuke vrouw op de cover. Vooral een leuke vrouw doordat ze ook een beetje uit ziet als ik, maar dit is overigens niet altijd wat ik zoek’ (freelance journalist).

‘Je kunt het benaderen als volwassen worden, maar ik vind het gewoon een gezonde ontwikkeling. Als er markt voor dit soort bladen is, prima, ik ziet het als een verrijking’ (NVJ bestuurslid, freelance journalist).

‘Beiden spelen een rol. Een goed voorbeeld is de radiozender Fun-X. Zij hebben op een hele goede manier ingespeeld op R&B. Andere stations lieten deze gigantische stroming gewoon liggen. Voor Fun-X zette je de radio aan en je hoorde alleen blanke rockmuziek e.d. Veel muziek waarop in de grote steden gedanst werd, hoorde je niet op de radio. Dat is natuurlijk heel dom van die andere radiostations. En waarom waren ze zo dom? Ja, omdat ze juist mensen in dienst hebben die nooit naar zo’n feest gaan en niet weten dat duizenden mensen in de auto stappen om naar een Antilliaans feest in België te rijden. Sen, bijvoorbeeld, zij heeft ingezien dat er een groep vrouwen met geld is die zich niet herkennen in de huidige tijdschriften. In deze tijdschriften worden crèmepjes aangeprezen voor alleen de blanke huid. Zij weet dat Turkse vrouwen geen achtergestelde vrouwen met een hoofddoek zijn, want dat is wel het idee dat heel veel Nederlanders hebben’ (chef economie, landelijk dagblad).

‘De opkomst is heel terecht. Ik denk niet dat het polarisatie in de hand werkt, integendeel het is daar helemaal niet in toe staat, want ‘allochtonen’ media zijn en blijven een marginaal verschijnsel. Er is niets mis mee en het is noodzakelijk, omdat iedereen zijn eigen blad wil, net als homoseksuelen, managers en gehandicapten. En het is heel lastig om een allochtone doelgroep via de algemene media te bedienen. Je moet dan veel genuanceerder berichten. De allochtonen zijn ook hele andere mediagebruikers dan autochtonen. Ik denk dat iedereen recht heeft op alle informatiebronnen te gebruiken die hij of zij wilt’ (freelance journalist).

4.6.2 Springplank of onderscheid

Beginnen bij een gekleurd medium om vervolgens door te stromen naar een regulier medium kan volgens de respondenten verstandig zijn mits je bij zo'n medium niet te lang blijft hangen.

Daarnaast is het erg persoonsgebonden, want het hangt erg van je wensen en prestaties af. Volgens de geïnterviewde is het beste om meteen bij een regulier medium te solliciteren, mits dit je wens is, en jezelf niet te veel in een bepaald 'hokje' te plaatsen, want je bouwt tenslotte een imago op. Tot slot zijn de journalisten van mening dat het om de ervaring gaat en in principe zou het niet moeten uitmaken of dat bij een gekleurd of regulier medium is, want deze media zijn gelijkwaardig aan elkaar:

'Het is soms een kweekvijver en soms een afvoerputje. Mensen die niet elders komen, komen terecht in de gekleurde media. 90% kan het niet gebruiken als een springplank. Ze blijven steken in Mira Media etc. Je komt in een soort circuit waar je puur de allochtoon blijft. Op één of andere manier wordt het niet serieus genomen' (freelance journalist, consultant media&culture).

'Voor allochtone journalisten is het leuk als oefening en daarna wegwezen, want je blijft hangen. Je wordt gestigmatiseerd. Het is diskwalificatie. Waarom? Omdat de algemene media de gekleurde media minachten. In de media speelt de grootte een rol. Dat is naast kwaliteit het enige wat van belang is' (freelance journalist).

'Je moet het niet als een springplank zien, want het zijn gelijkwaardige media. De reguliere media is niet hoger of beter dan de gekleurde media. Fun-X is veel beter dan bijvoorbeeld 3 FM. Als jij een bekende dj bij Fun-X bent, dan wil je helemaal niet naar 3FM. Het gaat vooral om de ervaring, ik denk niet dat men denkt: Oh die heeft bij een Turkse glossy gewerkt. Het onderscheid tussen wat wel en niet in een multicultureel 'hoek' past wordt kunstmatig alleen door de beleidsmakers in stand gehouden. In de praktijk maakt het geen bal uit of je nu drie jaar voor Forum, Novib of Sen hebt gewerkt' (chef economie, landelijk dagblad).

4.6.3 Samenvatting

Uit de resultaten is gebleken dat de respondenten de opkomst van gekleurde media als een gezonde ontwikkeling beschouwen die voortkomt uit het zowel volwassen worden van de gekleurde media als het tekort schieten van de gevestigde media. Verder blijkt uit het onderzoek dat de 'allochtone' doelgroep een moeilijk te bedienen groep is aangezien er in Nederland meer dan 150 verschillende etniciteiten wonen. Een goed voorbeeld van een 'gekleurd' medium is de Fun-X radio, dit komt mede doordat dit radiostation zich zowel op allochtonen als autochtonen richt. Deze zender bevordert de interactie tussen de twee groepen en om deze reden fungeert het als een voorbeeld. Verder blijkt uit de gesprekken dat de gekleurde media gebruikt kunnen worden als een springplank, indien de journalist niet te lang blijft hangen bij zo'n medium. Als dit wel het geval is zal de journalist in de meeste

gevallen als een soort multi-culti-expert gezien worden en indien dit niet de bedoeling is raden de journalisten aan om meteen bij de ‘algemene’ media te solliciteren.

4.7 IDENTITEIT

Bij de topic identiteit zijn de volgende punten met de respondent besproken:

- Anders berichten/met andere bril naar het nieuws kijken
- Algemeen journalist versus multicultureel expert
- Toegevoegde waarde allochtone journalist
- Rol redacties

4.7.1 Met andere ‘bril’ waarnemen

Uit de bevindingen is gebleken dat het overgrote deel (negen van de twaalf) van de journalisten anders berichten en/of anders naar het nieuws te kijken dan hun autochtone collega's:

‘Ik denk dat er wel een verschil is. Je referentiekader is heel belangrijk. Ik beredeneer vanuit Nederland, maar ik denk ook altijd aan Turkije, zo van: hoe zou dat in Turkije gaan? Dat is een deel van jou en op de achtergrond speelt dit een rol’ (freelance journalist).

‘Ja, je identiteit bestaat uit meer lagen. Je hebt een ander soort kennissenkring en je kijkt meer naar internationale ontwikkelingen’ (freelance journalist, consultant media&culture).

‘Ja zeker, zoals nu bijvoorbeeld speelt de discussie rondom de Halal-voedsel in Albert Heijn. Partij voor de Dieren heeft hier protest tegen aangetekend. Ze zeggen dat de dieren levend worden geslacht, ze zijn dus niet verdoofd en dat is dierenvriendelijk. Als ik dat lees heb ik meteen zoiets van: Ho even! Ik weet dat ook de ‘autochtone’ kippen (lacht hard) ook op een niet diervriendelijke manier worden geslacht. (...) Als ik zoiets lees dan denk ik meteen verder en dan zeg ik: er moet een verhaal komen waarin het precies uitgelegd wordt hoe het gebeurt en de twee manieren van slachten zetten we tegen over elkaar. Zoiets zou een autochtone collega niet denken, ja pas in een later stadium (plaatsvervangend chef, regionaal dagblad).

‘Alles wat je vanuit huis hebt meegekregen neem je mee. Dus opvoeding, normen en waarden, morele kwesties, kortom een bepaalde cultuur. Het heeft bij mij zeker bepaald hoe ik naar dingen kijk. Ook bij berichtgeving over de multiculturele samenleving, het maakt degelijk uit of je autochtoon of allochtoon bent. Als je uit een open Nederlands gezin komt bericht je anders dan dat je uit een gezin komt dat alles van buitenaf als een bedreiging ziet en iedere dag bij wijze van spreken spruitjes eet’ (chef economie, landelijk dagblad).

'Ja, bij vergaderingen bijvoorbeeld benader ik iets uit een andere invalshoek' (redacteur, regionaal dagblad).

4.7.2 'Algemeen' versus 'multicultureel' journalist

Uit het onderzoek blijkt dat meerderheid (acht van de twaalf) van de journalisten zich als een 'algemeen' journalist beschouwt. Maar daarentegen geven de meeste journalisten aan dat 1).de multiculturele samenleving en de onderwerpen gerelateerd aan diversiteit altijd hun interesse hebben gehad, 2). ze over de multiculturele onderwerpen wilden schrijven omdat ze ontevreden waren over de berichtgeving en iets aan wilden veranderen, 3). dit onderwerp vaak een ingang binnen een redactie bood of werden ze op freelance basis gevraagd stukken te schrijven en konden moeilijk nee zeggen, en tot slot 4). ze een tijd over de multiculturaliteit schreven en vervolgens na een tijd weer 'algemene' onderwerpen onder hun hoede namen, zo werd het geen sleur om telkens over hetzelfde onderwerp(en) te schrijven. Daarnaast zijn de journalisten van mening dat het geen automatisme mag worden dat zodra iemand bijvoorbeeld uit Turkije komt hij of zij per definitie iets over de Turken moet schrijven. Volgens de respondenten gebeurt dat vandaag de dag nog te vaak:

'Ze zochten iemand die de positie van de migranten op de arbeidsmarkt wilde doen. (...)Ja, je krijgt een aanbod van de krant waarvoor je wilt werken. Beste kwaliteitskrant van Nederland! Moet je dan nee zeggen? Dat was niet eens een keuze. En bovendien vond ik het niet eens erg, het is een kans om binnen te komen bij een krant. En het heeft gewerkt, want na drie maanden hoefde ik het niet meer te doen en werd ik overal ingezet. Eerlijk gezegd was ik ook blij dat ik er van af was. Ik heb van de kans gebruik gemaakt om mezelf te bewijzen (redacteur, landelijke dagblad).

'Ik heb altijd twee sporen gevolgd. Ik ben altijd algemeen journalist geweest en daarnaast deed ik wat ik noem de diversiteit. Tussen deze twee dingen switchte ik. Werd het me te heet onder de voeten met diversiteit dan kon ik weer terug naar algemene onderwerpen' (freelance journalist).

'Ik vind Turkse onderwerpen super interessant. Dat gaat mij aan. Mijn voelsprietten zijn gericht op de multiculturele onderwerpen. Als freelancer vind ik het belangrijk om over allochtonen te schrijven en ik vind dat een heel serieus onderwerp. Maar als ik bij een redactie zit hoef ik niet per se over multiculturele samenleving e.d. te schrijven. (...) Je komt meestal via je 'allochtonen-onderwerpen' ergens binnen'. (freelance journalist).

'Tot nu toe ben ik meer een expert geweest op het gebied van multiculturele samenleving en dit was geheel mijn eigen keuze. Maar het moet niet automatisch worden dat iemand van bijvoorbeeld Turkse of Marokkaanse afkomst meteen in de multi-culti-hoek wordt gedrukt of dat zelf kiest. Ik denk dat het vandaag de dag nog veel gebeurt' (NVJ-bestuurder, freelance journalist).

‘Eerste drie van jaar van mijn journalistieke carrière heb ik als algemeen verslaggever gewerkt. Na deze drie jaar wilde ik over de multiculturele samenleving en allochtonen schrijven. Ik wilde een bepaalde boodschap overbrengen. Ik wilde laten zien dat het anders is dan men denkt. Ik vond dat ik het aardig had gedaan maar op een gegeven moment was ik het zat. Dit had ook te maken met de opkomst van Pim Fortyun. Ondanks de vele verhalen die ik had geschreven bleek dat heel veel Nederlanders een bloedhekel hadden aan mensen met een buitenlandse afkomst. Dat heeft me persoonlijk erg veel pijn gedaan’ (plaatsvervangend chef, regionaal dagblad).

4.7.3 Toegevoegde waarde

Grote meerderheid (negen van de twaalf) van de journalisten is het erover eens dat een allochtone journalist niet per se beter kan berichten met betrekking tot de onderwerpen over de multiculturele samenleving. Volgens hen moet iedere journalist zich kunnen inlezen en inleven om zo over diverse onderwerpen te kunnen schrijven. Wel geven de respondenten aan dat het begrijpelijk is dat in sommige situaties een allochtone journalist makkelijker ingang heeft en wellicht meer informatie kan loskrijgen dan een autochtone collega. Hier valt te denken aan een Turkse journalist, die een item over een moskee maakt, makkelijker de moskee binnenkomt, daarnaast de taal beheerst en zich beter verstaanbaar kan maken. Echter vinden de respondenten dat het ook in het nadeel van de journalist kan werken doordat hij of zij bij een onderwerp te betrokken kan raken en het vertrouwen van de (eigen)doelgroep kan schenden. De journalist is op dat moment kwetsbaarder. Over het algemeen zien de respondenten de toegevoegde waarde van de allochtone journalist niet zo zeer in het feit dat hij of zij de multiculturele onderwerpen voor zijn rekening neemt, maar juist een adviserende en corrigerende rol kan vervullen. De allochtone journalist kan op zo’n moment als een extra check fungeren. Daarnaast heeft een allochtone journalist andere netwerken en zo kan hij of zij de redactie aan juiste adressen/mensen helpen:

‘Door mijn contacten en netwerken kan ik meer informatie krijgen. Zo gebeurt het ook dat ik bepaalde dingen moet bijsturen. Aan de andere kant schrijf ik bepaalde verhalen bewust niet. Dit doe ik niet omdat ik anders het gevaar loop te subjectief te worden of het vertrouwen van mijn contacten kan beschadigen’ (redacteur, regionaal dagblad).

‘Ik kan me voorstellen dat bijvoorbeeld een Turkse journalist soms verder kan komen als hij een item maakt over een moskee. Of dat een Bosnier bij een onderwerp over Bosnië eerder het vertrouwen zal kweken en meer netwerken en ingangen heeft. Maar eigenlijk vind ik dat iedere goede journalist met de juiste capaciteiten hetzelfde kan doen’ (freelance journalist).

‘Er zijn tal van autochtone Nederlanders die in staat zijn zichzelf te ontstijgen, die niet in hokjes denken, die weten dat het soms wat genuanceerder ligt en die bijvoorbeeld veel hebben gereisd. Puur

pragmatisch gezien is het wel zo dat allochtone journalisten een dubbele antenne en meer ingangen hebben' (freelance journalist, consultant media&culture).

4.7.4 Rol redacties

Uit het onderzoek blijkt dat het grootste gedeelte van de allochtone journalisten (tien van de twaalf) door de redacties benaderd is om multicultureel nieuws te verslaan. De respondenten geven aan dat je snel in een hokje wordt geplaatst en het moeilijk is om je daar aan te onttrekken. Zeker als je een beginnend journalist bent en naarstig op zoek bent naar werk. Voor veel journalisten was het een manier om een redactie binnen te komen en konden ze na een tijdje ook over andere onderwerpen gaan schrijven. Andere hebben, door hun interesses, binding met hun achtergrond e.d. het zelf aangestuurd en op deze manier 'multiculturele onderwerpen' gekozen. Ook geven de respondenten aan dat ze zowel algemene als multiculturele verslaggeving voor hun rekening namen en hiertussen afwisselden (zie ook algemeen versus multicultureel journalist):

'Wat je ook doet, je wordt altijd in een hokje gedrukt. Het lijkt wel of eerst je culturele achtergrond binnenkomt en dan pas jij' (producent, hoofdredacteur eigen blad).

'(...) Op een gegeven moment moest ik bijna de islamitische bevolking gaan verdedigen. Ik werd daar ingeduwdd omdat men daar natuurlijk profijt van had. Ik heb daar ook zelf voor gekozen omdat ik daar datzelfde profijt uithaal, maar waarbij ik voortdurend aangeef waak ervoor! Je zoekt steeds de grenzen op. 80% van de journalisten en collega's die ik ken, met een andere etniciteit, hebben ervaren dat ze werden benaderd omdat ze tot een bepaalde etnische groep behoorden. Ze worden vanwege hun etniciteit binnengehaald. Dat is een mechanisme waar je je moeilijk aan kunt onttrekken. (...) Het gaat er om dat je op een gegeven moment genoeg macht en autoriteit ontwikkelt om die marktmechanisme tegen te gaan. Veranderingprocessen gaan vaak gepaard met machtswisselingen. Ben je in staat nee te zeggen tegen een opdrachtgever die zegt: je krijgt 1500 euro en daarvoor hoef je alleen een stukje te schrijven over de vrouwen op de Balkan. Op het moment dat je een volle portemonnee hebt kun je zeggen: Donder op met dat, ik ben geen Balkan expert, ik ben een expert op het gebied van mode. Kom maar terug als je een vraag hebt over mode. Je moet stevig in je schoenen staan en in staat zijn om dit te communiceren' (freelance journalist, consultant media&culture).

'Het lastige is dat je dat zelf doet. Door je gevoeligheid. Als je vanuit maatschappelijke betrokkenheid werkt, ga je niet schrijven over beursberichten. Het is echt aan de allochtone journalist om daar super clever mee om te gaan. Geef advies als je daar om gevraagd wordt, maar houd je, zeker de eerste drie tot vijf jaar, afzijdig. En als je naam hebt gemaakt, dan kun je er wat mee doen' (freelance journalist).

‘Ik vind dat er veel te melden is over de multiculturele samenleving en dan schrijf ik erover. Ik heb liever dat ik een goed stuk schrijf over de Ramadan, dan dat een collega schrijft dat de omzet daalt doordat er minder wordt gekocht’ (hoofdredacteur eigen blad).

‘Toen ik bij deze krant begon heeft de chef meteen gezegd: we willen niet dat jij alleen over de Hindoestanen schrijft. Zelf wilde ik dat ook niet, maar ze vinden het wel makkelijk als je het wel doet’ (redacteur, regionaal dagblad).

4.7.5 Samenvatting

Uit de bevindingen met betrekking tot de identiteit van de allochtone journalisten is gebleken dat de ondervraagden anders berichten en/of anders naar het nieuws kijken dan hun autochtone collega's. De journalisten doen dit meer vanuit hun culturele achtergrond en referentiekader. Naast Nederland refereren ze ook naar het land van herkomst. Een meerderheid van de journalisten noemt zich een algemeen journalist, maar al snel blijkt dat ze in hun carrière veelvuldig geschreven hebben over de multiculturele onderwerpen doordat: 1.) ze door hun interesse vaak in 'multiculturele' onderwerpen terechtkomen, 2). ze ontevreden waren over de berichtgeving en hier een bijdrage aan wilden leveren, 3). ze via hun 'multiculturele onderwerpen makkelijker aan een baan/opdracht kwamen, wat overigens ook door de redacties gestimuleerd wordt, 4). ze 'multiculturele'- met 'algemene' onderwerpen afwisselen om zo de sleur te voorkomen. Verder is gebleken dat de toegevoegde waarde van een allochtone journalist niet zo zeer moet zitten in het feit dat hij of zij de multiculturele onderwerpen voor zijn of haar rekening neemt, maar dat juist een redactie gebruik kan maken van de deskundigheid van de allochtone journalist op het gebied van de multiculturaliteit. In sommige gevallen kan het handig zijn om een allochtonen journalist op multiculturele onderwerpen te zetten, maar het mag geen automatisme worden en uit de bevindingen blijkt dat het nu nog te vaak gebeurt. Tot slot blijkt uit de resultaten dat de redacties een allochtone journalist in de meeste gevallen enkel lijken te benaderen voor verslaggeving met betrekking tot de multiculturele onderwerpen. Anderzijds wordt het ook door de journalist in stand gehouden doordat ze vaak via hun 'multiculturele' onderwerpen een redactie binnenkomen of freelance opdrachten krijgen. Er lijkt hier sprake te zijn van een wederzijds proces dat door beide partijen in stand wordt gehouden.

4.8 TOEKOMSTPERSPECTIEF

Aan het einde van het interview is de respondenten gevraagd hoe ze het multiculturaliseringproces binnen nu en tien jaar in de geschreven media zien:

De gemiddelde visie van de geïnterviewde journalisten is dat we dit gesprek over tien jaar opnieuw kunnen voeren. Uiteindelijk zal de pers kleurrijker worden, maar hier is er meer dan tien jaar voor nodig, aldus de journalisten:

'Het kan niet anders dan dat we meer allochtone journalisten gaan zien. Autochtone doelgroep sterft uit, we hebben met de verjonging van de allochtone groep te maken. Ik denk dat het op de journalistieke opleidingen ook anders gaat worden. Hoe meer kansen allochtonen krijgen om zich zichtbaar in de media te profileren, hoe meer de allochtonen geïnspireerd zullen worden. Misschien zijn ik, Senay, Jorgen Raymann etc. wel de voortrekkers ervan en we hebben juist voorbeelden nodig die duidelijk zichtbaar zijn'(producent, hoofdredacteur eigen blad).

'Ik ben positief gesteld, maar ik vind wel dat het langzaam gaat. Ik denk dat we over tien jaar dit gesprek opnieuw kunnen voeren, misschien op een iets andere manier' (NVJ bestuurslid, freelance journalist).

'Ik denk dat we absoluut een gekleurdere pers zullen hebben. Als je nu naar scholen gaat en ziet wat er afstudeert, in aantallen zijn er veel meer allochtonen dan 20 jaar geleden. Het is logisch dat ze ook op de redactie zullen komen, het lijkt mij in ieder geval een logisch proces. Het zal wel langzaam gaan, omdat kranten het nu moeilijk hebben en we weinig mensen aannemen. Er is weinig doorstroom, als je over tien jaar komt, dan zitten wij er allemaal nog. Dat heeft te maken met de economische en financiële situatie van de media zelf'(chef economie, landelijk dagblad).

'Ik denk dat het net zo gaat als bij vrouwen. Het heeft 100 jaar geduurd voordat ze volledig geëmancipeerd waren en het is nog steeds niet fifty-fifty op de redacties wat man-vrouw verhouding betreft'(redacteur, regionaal dagblad).

'(..)Ik denk dat de rol van de geschreven media steeds meer op de achtergrond zal raken. Internet en televisie zullen het in toenemende mate overnemen. Bij de radio en televisie is er zeker een positieve toekomst zichtbaar voor de allochtone journalisten. Ze zullen hun plek opeisen, vooral op internet, televisie en radio. De geschreven media zullen in hoge mate wit blijven'(freelance journalist).

'(...)De redacties denken nu dat het niet nodig is om meer diversiteit te stimuleren. Over een aantal jaren zullen ze geconfronteerd en zelfs gedwongen worden. In de toekomst betalen inwoners van Rotterdam voor een programma dat uitgezonden wordt door Talpa. Talpa zal dan toch iets aan haar programmering moeten doen, wil ze overleven. Want nu spreekt het geen enkele (allochtone) Rotterdammer aan. Er is vaak geen feeling met de stad, door zowel kranten als (regionale) televisie'(freelance journalist).

4.8.1 Samenvatting

Binnen nu en tien jaar kunnen we dit gesprek opnieuw voeren, zo luidt de gemiddelde gedachte van de ondervraagden. De respondenten denken dat we meer allochtonen in de media gaan zien, maar hier is

er meer dan tien jaar voor nodig. Vooral in de audiovisuele sector zien journalisten kansen voor de allochtone journalisten. Dit mede door het open karakter en de snelle groei van de audiovisuele media. De geschreven pers zal steeds meer op de achtergrond raken en televisie en vooral internet zullen het overnemen. De redacties zullen meer diversiteit stimuleren op het moment dat het water ze aan de lippen stijgt. Dus pas op het moment dat het niet anders kan en het voortbestaan van een medium gevaar loopt zal er wellicht actie ondernomen worden. De positie van de allochtone journalisten in de (geschreven) pers wordt vergeleken met de positie van de vrouwen in de media. Het heeft 100 jaar geduurd voordat vrouwen geëmancipeerd waren en anno 2007 is de verhouding man-vrouw op de redacties nog steeds niet fifty-fifty.

In dit laatste hoofdstuk zal een antwoord worden gegeven op de centrale onderzoeksvraag. Positie van de allochtone journalist zal, aan de hand van de verkregen onderzoeksresultaten nogmaals kort beschreven worden om vervolgens voor zover mogelijk verbanden te leggen met het theoretisch kader uit hoofdstuk 2. Ten slotte zullen er enkele aanbevelingen gedaan worden.

In deze studie wordt de positie van de allochtone journalist door vijf elementen, respectievelijk redactiecultuur, mediarepresentaties, beleid, gekleurde media en identiteit beïnvloed.

De eerste drie elementen bevinden zich op het structureel niveau, dit wil zeggen dat deze elementen niet zo snel aan verandering onderhevig zijn. Opkomst gekleurde media en identiteit vallen onder agency-theorie doordat het een bewustzijnwordingsproces van rationeel denkende persoon(en) is.

De probleemstelling die de basis voor deze masterthesis vormde is: *‘Welke kansen en drempels ervaren allochtone journalisten bij het verwerven van een positie binnen de Nederlandse geschreven pers’?* Wellicht kunnen de ervaringen van deze professionals verklaren waarom er zo weinig allochtone journalisten werkzaam zijn binnen de schrijvende pers.

Uit zowel theoretische als empirische inzichten is gebleken dat de positie van de allochtone journalist door tal van factoren beïnvloed wordt en niet in de laatste plaats door de individuele handelingen van de journalist zelf. Tijdens het onderzoek en de interviews met de respondenten is ook gebleken hoe complex dit onderwerp in elkaar steekt en hoe de diverse elementen met elkaar verweven zijn en elkaar beïnvloeden.

Ten einde een antwoord te geven op de vraag welke kansen en drempels allochtone journalisten binnen de schrijvende pers ervaren, zullen de belangrijkste factoren besproken worden die van invloed zijn op de positie van de allochtone journalist.

Mark Deuze en Ellen de Vries hebben aangetoond dat de Nederlandse redacties overwegend wit zijn en uit een homogene groep journalisten bestaan. Volgens de laatste schattingen werken er 100 journalisten binnen de geschreven media. Naar verwachting bevestigen de allochtone journalisten dat de samenstelling van de redacties waar zij werken of gewerkt hebben uit homogene, overwegend witte groep journalisten bestaan. De allochtone journalisten geven aan in minderheid of in sommige gevallen de enige allochtone journalist op de redactie te zijn.

Volgens Sterk e.a., Ramdjan en Mira Media ervaren allochtone journalisten eerder hindernissen dan kansen bij het verwerven van een positie binnen de schrijvende pers in Nederland. De gesprekken met de allochtone journalisten lijken enerzijds dit beeld te bevestigen en de culturele achtergrond speelt

hier een belangrijke rol in. In sommige gevallen wordt er zelfs van uitsluiting gesproken. Anderzijds schuilen er kansen in de positieve actie, waarbij een allochtone journalist bij gelijke geschiktheid de voorkeur krijgt. Ook beginnen de hoofdredacteuren de noodzaak in te zien van meer diversiteit op de werkvloer.

Hieronder zullen de belangrijkste drempels en kansen per element besproken worden:

In de theorie zijn de mogelijke mechanismen van uitsluiting besproken die binnen een **redactie** kunnen optreden. Opvallend is dat de bevindingen op basis van de interviews veel overeenkomsten vertonen met de theoretische inzichten, wel kan er enige nuance aangebracht worden.

Op basis van de bevindingen uit zowel theorie als interviews zijn de volgende drempels te benoemen voor het geringe aantal allochtone journalisten binnen de redacties:

1.) De redacties schijnen de gedachte te hebben dat de allochtone journalisten alleen nodig zijn om te schrijven voor de ‘allochtone’ doelgroep. Essed noemt dit ‘etnisering van het werk’. In de praktijk gebeurt het vaak dat allochtone journalisten enkel benaderd worden als de redactie deskundige op multicultureel gebied zoekt of als ze een bepaalde doelgroep willen benaderen. Daarnaast komen allochtone journalisten vaak via hun ‘multiculturele’ onderwerpen ergens binnen en lijkt hier sprake te zijn van een wederzijds proces. Veel journalisten zijn ook geïnteresseerd in en begaan met multiculturele onderwerpen en schrijven hier graag over of wisselen het af met andere onderwerpen. Het wordt dus pas problematisch als het een automatisme en keurslijf wordt.

2.) De allochtone journalisten maken geen deel uit van de juiste netwerken. Ook de Boer, Hermans en Ramdjan concluderen in hun onderzoeken dat allochtonen moeilijk aan een baan komen doordat ze juist geen deel uitmaken van de witte netwerken. De banen die in de journalistiek vrijkomen lijken vooral ‘via via’ opgevuld te worden. Een Amerikaans onderzoek naar het falen van het integratie beleid van etnische minderheden binnen de redacties geeft aan dat de grootste hindernis voor een succesvolle integratie naar alle waarschijnlijkheid het niet deel uitmaken van het (autochtone) netwerk is. De gesprekken met de allochtone journalisten bevestigen deze hypothese. Opvallend is dat de geïnterviewde journalisten zelf wel degelijk deel uitmaken van de juiste netwerken en veelal op deze manier een baan vonden in de schrijvende pers. Geconcludeerd kan worden dat allochtone journalisten die slagen een baan te vinden in de journalistiek dit in de meeste gevallen via hun netwerken realiseren.

3.) We willen ze wel, maar ze zijn er niet. Dit is een vaak gehoorde uitspraak als het aankomt op het aanstellen van meer allochtone journalisten in de redacties. Essed omschrijft dit als ‘ontkenning van de kwalificaties, vaardigheden en competenties’ van allochtone journalisten. Ze is van mening dat op deze wijze de schuld wordt gelegd bij de allochtone journalist. De geïnterviewde journalisten geven

aan dat in de meeste gevallen er niets door de redacties wordt gedaan om meer allochtone journalisten aan te trekken. Het actief proberen te bevorderen van diversiteit op de werkvloer wordt door collega-journalisten ook niet altijd gewaardeerd. Daardoor wordt ook de status-quo gehandhaafd. Deze bevinding is deels waar, want uit interviews blijkt ook dat een journalistieke studie niet hoog scoort onder de allochtonen en de geïnterviewde journalisten verklaren dat allochtonen eerder de voorkeur geven aan beroepen met zogenaamde status (advocaat, arts e.d.). De lage status van de opleiding journalistiek (in de ogen van de allochtonen) en de strenge eisen verklaren enigszins het geringe aantal allochtone studenten bij de journalistieke opleidingen. Ook Ramdjan concludeert in haar onderzoek dat allochtonen eerder voor een beroep met een duidelijk perspectief zullen kiezen en dat de studie journalistiek een lage status bij veel allochtonen heeft.

4.) De redacties zijn bang voor de gevolgen die andere culturen met zich meebrengen oftewel ‘angst voor het onbekende’. In de theorie wordt dit fenomeen omschreven als ‘overdreven nadruk op cultureel verschil’ en met dit mechanisme wordt bedoeld dat er vooral naar verschillen in plaats van naar de overeenkomsten wordt gekeken. Volgens Essed moeten de bedrijven zich meer op het interculturaliseringsproces richten in plaats van alleen naar de verschillen te kijken.

5.) Uitsluiting door de dominante groep op het moment van serieuze concurrentie (vast contract e.d.). Uit de gesprekken met de allochtone journalisten blijkt dat ze op het moment van het krijgen van een vaste baan of betere positie vaak buiten de boot vallen. Dit mechanisme van uitsluiting is vaak onuitgesproken, zoals ook uit theorie is gebleken als we naar ‘dikke cultuur’: bedrijfscultuur en omgangsvormen kijken.

6.) Een allochtone journalist lijkt zich meer te moeten bewijzen doordat de eisen strenger zijn. Essed noemt dit ‘overdreven verwachtingen’ en geeft aan dat er overdreven verwachtingen bestaan tegenover allochtonen en zeker als ze via positieve actie zijn binnengehaald. Hiertegen staat de mening van sommige (allochtone) journalisten dat ‘het extra bewijzen’ ook een gevoel kan zijn en dat iedere journalist zich moet bewijzen. Als men hard werkt en goed genoeg is, red men het wel.

7.) ‘Nadeel van de twijfel’ hebben. Op basis van de gesprekken blijkt dat de allochtonen journalisten eerder het ‘nadeel van de twijfel’ hebben dan hun autochtone collega’s. Dit uit zich in het ontbreken van het vertrouwen vanuit de redactie jegens de journalist, het niet kunnen aankaarten of bespreken van bepaalde onderwerpen en zich niet kunnen uiten in de gesloten redactiecultuur waar de witte norm geldt.

8.) De economische motieven spelen een rol, er is weinig doorstroom doordat de huidige journalisten te lang blijven hangen op hun posities. Uit het onderzoek van Ramdjan

blijkt dat de motivatie om allochtone journalisten in media en zeker redactie aan te nemen gelieerd is aan de financieel-economische perspectieven met betrekking tot het voortbestaan van het medium op de korte en lange termijn.

9.) De geïnterviewde journalisten geven aan in de meeste gevallen positieve ervaringen te hebben gehad met hoofdredacteuren en chefs. De hoofdredacteuren hebben een lange termijn visie en willen over het algemeen meer allochtone journalisten binnen hun redactie. Dit om diversiteit binnen het team te stimuleren om zo uiteindelijk nieuwe invalshoeken/ideeën, netwerken en lezersgroepen te bereiken. De verslaggevers en bureauredacteuren maken zich eerder druk om de eigen portefeuille en zijn niet zo bezig met de samenstelling van de redactie. Ook uit de theorie is gebleken dat de hoofdredacteuren de problematiek erkennen en over het algemeen de gedachte delen dat het van groot belang is om allochtone journalisten in dienst te hebben op de redactie.

Verschillende onderzoeken in Europa en Amerika tonen aan dat er iets schort aan de wijze waarop de **media** over etnische minderheden rapporteren (Bovenkerk, Van Dijk, Doppert e.a.). De algemene conclusie is dat deze direct of indirect een centrale rol spelen bij het etnische categoriseringsproces en bij het verspreiden en instandhouden van negatieve beeldvorming over deze groepen. De ondervraagde respondenten lijken dit te bevestigen en geven aan dat de media eenzijdig berichten met betrekking tot de minderheden en teveel aandacht aan onderwerpen als islam en minderheden in het algemeen besteden in verhouding met andere onderwerpen. Op deze manier ontstaat er een onjuist en gekleurd beeld. Meer allochtonen in de media kunnen dit onjuiste beeld enigszins bijstellen, maar het zullen geen drastische veranderingen zijn. Om dit laatste te realiseren moeten er ten eerste meer allochtone journalisten in de media werken en ten tweede zullen ze belangrijke posities moeten bekleden om zo verandering te stimuleren.

In de literatuur over **beleid** concludeerde Essed dat het vooroordeel bestaat dat wie via positieve actie binnenkomt niet competent genoeg is en zich extra moet bewijzen. De gesprekken met de allochtone journalisten ontkrachten dit deels, want de helft van de allochtone journalisten is door middel van positieve actie een redactie binnengekomen en ze zijn van mening dat iedereen zich moet bewijzen, ongeacht hoe je een redactie binnenkomt. Op het moment dat je een paar keer voorpagina haalt is iedereen vergeten dat je via een project binnen bent gekomen. Verder zijn de geïnterviewde van mening dat de initiatieven van de overheid nodig zullen blijven, mits ze op de juiste manier ingezet worden. Een initiatief als 'Wet Samen' vinden ze ronduit slecht, want een redactie mag niet gedwongen worden om meer allochtone journalisten aan te nemen. Zolang er niets op structurele wijze gebeurt en de redacties niet overtuigd zijn van de noodzaak om meer diversiteit te stimuleren zullen de wetten en initiatieven van de overheid geen baat hebben.

Naast positieve actie schijnt zich ook in de opkomst van de **gekleurde media**, wat overigens als een gezonde ontwikkeling wordt gezien, een kans te schuilen voor de allochtone journalist. De journalisten geven aan dat het verstandig is om bij een gekleurd medium ervaring op te doen, maar dat een allochtone journalist er voor moet waken niet te lang bij een dergelijk medium te blijven hangen. Indien dit wel gebeurt, loopt een journalist het gevaar als een ‘multicultureel’ expert gezien te worden en de praktijk wijst uit dat slechts weinig allochtone journalisten erin slagen de gekleurde media als een ‘springplank’ te gebruiken. Een goed voorbeeld van een succesvol ‘gekleurd’ medium is de Fun-X, dit omdat dit radiostation zich zowel op allochtonen als autochtonen richt.

De allochtone journalisten geven aan anders te berichten dan hun autochtone collega’s. De **identiteit** speelt degelijk een rol bij de berichtgeving en deze wordt gevormd door de culturele achtergrond en het referentiekader van een journalist. Naast Nederland refereren de journalisten vaak naar het land van herkomst. De journalisten omschrijven zich als een ‘algemeen’ journalist, maar geven aan in hun carrière veelvuldig geschreven te hebben over de ‘multiculturele’ onderwerpen. Ze wisselen de ‘multiculturele-’ met ‘algemene’ onderwerpen af. Ze kiezen dus voor een tussenvorm en om deze reden zullen ze in de driedeling van Gowricharn als een hybridenjournalist omschreven worden. De journalisten menen dat deze toegevoegde waarde meer kans biedt om een redactie binnen te komen, maar het mag geen automatisme worden dat een allochtone journalist alleen maar ingezet wordt op het ‘multicultureel’ nieuws. Dat gebeurt nu nog te vaak. Vaak werd ‘het corrigeren van het beeld’ genoemd als aanleiding om over de multiculturele onderwerpen te schrijven. Hierdoor ontstaat er meer ruimte voor verschillende meningen en dit kan leiden tot meer nuancering in de berichtgeving. Dit is tevens punt 4 (genuanceerd) van de criteria die genoemd worden in de journalistieke handboeken en huisregels om de kwaliteit van de nieuwsmedia in Nederland te verbeteren.

Over de **toekomst** in de geschreven pers binnen nu en tien jaar zijn de journalisten niet al te rooskleurig. De pers zal uiteindelijk kleurrijker worden, maar hier is er meer dan tien jaar voor nodig. De ‘algemene’ media zullen pas een veranderingsproces gaan invoeren op het moment dat het voortbestaan van het medium in gevaar komt. Dit zal niet vanuit een bepaalde visie gebeuren, maar simpelweg omdat ze vanuit de economische en financiële motieven zullen moeten. De journalisten zijn van mening dat de schrijvende pers steeds meer in de schaduw van internet en televisie zal komen te staan. Verder wordt de positie van de allochtone journalisten in de (geschreven) pers vergeleken met de positie van de vrouwen in de media. Het heeft 100 jaar geduurd voordat vrouwen geëmancipeerd waren en anno 2007 is de verhouding man-vrouw op de redacties nog steeds niet fifty-fifty. Tot slot geven de journalisten aan vooral kansen te zien binnen de audiovisuele media. Door het open karakter en de snelle groei bieden deze media een beter perspectief voor de allochtone journalisten.

Aanbevelingen

Op basis van de conclusies van dit onderzoek kunnen de volgende aanbevelingen gedaan worden:

- De Nederlandse redacties moeten de noodzaak inzien van meer diversiteit op de werkvloer en hier op een structurele wijze aandacht aan besteden. Uit het onderzoek blijkt dat de ‘witte’ norm stilzwijgend in stand wordt gehouden en totale aanpassing de norm is. Er is weinig tot geen ruimte voor andere identiteiten en op dit niveau is er een cultuurverandering nodig. Door het interculturaliseringsproces te stimuleren zullen de redacties meer kennis en inzicht in huis halen en daarnaast zullen ze ook andere lezersgroepen kunnen aantrekken.
- De allochtone journalisten benadrukken de noodzaak van een mentor voor alle beginnende journalisten, los van de afkomst. Volgens de journalisten is het noodzakelijk dat een mentor een beginnende journalist de weg binnen een redactie wijsmaakt en de nieuwkomer op hele basale gevoeligheden wijst.
- Indien de redactie een allochtone journalist aanneemt om ook gebruik te kunnen maken van zijn netwerken en deskundigheid op het gebied van de multiculturaliteit, dient de redactie dit duidelijk te maken bij de sollicitatie. Op deze manier weten beiden partijen wat ze van elkaar kunnen verwachten en kunnen misverstanden voorkomen worden.
- Een aanbeveling van de geïnterviewde journalisten richting de allochtone journalisten is dat ze meer moeten gaan netwerken. Dit gebeurt nu te weinig en doordat ze geen deel uitmaken van de ‘witte’ netwerken hebben ze vaak geen ingang bij een redactie.
- Uit het onderzoek is gebleken dat weinig allochtonen zich voor een journalistieke studie inschrijven. De opleiding heeft een lage status bij de allochtonen en vaak denken ze dat er strenge selectiecriteria gehanteerd worden. Dit is ook enigszins zo, maar de opleiding dient meer gepromoot te worden onder deze doelgroep en vooraanstaande allochtone journalisten kunnen als een rolvoorbeeld fungeren.

BIBLIOGRAFIE

Bovenkerk, F., Gras, M.J.I. en Ramsodh, D. (1994). *Discrimination against migration workers and ethnic minorities in acces to employment in the Netherlands*. Genève : International Labour Office

Brant, K.,Crone,L en Leurdijk,A.(1998).*Media en Migranten, Inventarisatie van onderzoek in Nederland*, de Kreeft vorm en druk, Amsterdam

Dagevos, J.M., Odé, A.W.M. en Pels, T. (1999). *Etnisch-culturele factoren en de maatschappelijke positie van etnische minderheden*. Rotterdam: Instituut voor Sociaal-Economisch Onderzoek (ISEO)

Deuze, M.(2002).*Journalists in the Netherlands, an analysis of the people, the issues and the (inter-) national environment*, Aksant Amsterdam

Deuze, M.(2004).*Wat is journalistiek?* Het Spinhuis Amsterdam

Essed, P.J.M.(1984).*Alledaags racisme*,Feministische Uitgeverij Sara, Amsterdam.

Essed, P.(1994).*Diversiteit, vrouwen, kleur en cultuur*,Ambo/Baarn, Amsterdam

Extra, G.(1996).*De multiculturele samenleving in ontwikkeling:feiten,beeldvorming en beleid*, Tilburg University Press

Gowricharn, R.(2000).*Andere gedachten, over de multiculturele samenleving*. Uitgeverij Damon Budel/ FORUM Instituut voor Multiculturele ontwikkeling ,Utrecht

Gowricharn, R.(2002).*Het omstreden paradijs, over multiculturaliteit en sociale cohesie*, FORUM, Utrecht

IJdens,T &Werff,van der,H.(2004).*Een ongewis bestaan, De beroepspraktijk van schrijvende freelance journalisten in Nederland*, IVA Tilburg

Janssen, M en Rijk de, M.(1994).*Door het glazen plafond, loopbaanontwikkeling voor vrouwen, allochtonen en ouderen in lagere functies*, Dick Coutinho,Bussum

Kruisbergen, E.W. en Veld, Th (2002). *Een gekleurd beeld: Over beoordeling en selectie van jonge allochtone werknemers*, Assen

- Meerman, M.(1999).*Gebroken wit, over acceptatie van allochtonen in arbeidsorganisaties*, Thela Thesis, Amsterdam
- Odé, A.W.M. en Dagevos, J.M. (1999).*Vreemd kapitaal: Hoger opgeleide minderheden op de arbeidsmarkt*. Den Haag: Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
- Oosterbaan, W.(2004).*Een leesbare scriptie, gids voor het schrijven van scripties, essays en papers*, Prometheus/NRC Handelsblad Amsterdam/Rotterdam
- Ramdjan, F.F.M.(2002).*Hoge drempels, Nederlandse redacties en allochtone journalisten*, Bedrijfsfonds voor de pers, Amsterdam
- Scheffer, P.(2000). *Het multicultureel drama*. NRC Handelsblad, 29 januari 2000
- Schelfhout, E en Verstraeten,H.(1998).*De rol van de media in de multiculturele samenleving*, Vubpress, Brussel
- Stappers, J.G.,Reijnders,A.D en Moller,W.A.J.(1990). *De werking van massamedia, een overzicht van inzichten*, Uitgeverij de Arbeiderspers, Amsterdam
- Sterk, G.(2000). *Media en allochtonen, Journalistiek in de multiculturele samenleving*, NVJ Bureau Media en Migranten
- Trienekens, S.J.(2004).*Urban paradoxes:lived citizenship and the location of diversity in the arts*, Ponsen&Looijen,Wageningen
- Veenman, J. (1995). *Onbekend maakt onbemind: Over selectie van allochtonen op de arbeidsmarkt*. Assen: Van Gorcum; Olde
- Vries de, E.(2000). *De 300 multi culti journalisten van Nederland*, De Journalist 7 september 2001
- Vries de, E.(2004).*Journalistiek in de multiculturele samenleving*, NVJ Bureau Media en Migranten
- Waters, M.(1994).*Modern Sociological Theory*, SAGE Publications Inc, Londen

INTERNET

www.lbr.nl (*Landelijk bureau ter bestrijding van rassendiscriminatie*)

Diverse publicaties bezocht, o.a. artikelen over Wet Samen.

Hermans,M(2001). *Wat de boer niet kent...*Debat over redactieculturen in Nederland: gesloten of open?

Prof. Dr. W. Shadid, Gepubliceerd in Toegepaste Taalwetenschap (TTW): *Thema's en trends in de sociolinguïstiek*, jrg. 1995, no.2, pp. 93-104.

Fogteloo,M&Kaan,M.(2006).*Kleur op de werkvloer*, de Groene Amsterdammer,17 februari 2006.

http://www.groene.nl/1997/49/sbi_allochtoon.html

Bilgin,S.(1997).*Weg met het woord allochtoon*, de Groene Amsterdammer, 3 december 1997

<http://www.radio.nl/2003/home/medianieuws/010.archief/2003/09/83846.html>

Radio Fun-X

Umar, E. 'Waarom ik geen allochtoon ben', Volkskrant 21 augustus 2005

INTERVIEWS

(A), freelance journalist, 30-05-2006 Amsterdam

(B), freelance journalist, 01-06-2006 Utrecht

(C), redacteur landelijk dagblad, 02-06-2006 Amsterdam

(D), freelance journalist, 08-06-2006, Dordrecht

(E), freelance journalist, 28-06-2006, Utrecht

(F), chef Economie landelijk dagblad, 30-06-2006, Amsterdam

(G), freelance journalist en hoofdredacteur eigen blad, 04-07-2006, Amsterdam

(H), freelance journalist, 05-07-2006, Utrecht

(I), redacteur en plaatsvervangend chef regionaal dagblad, 25-10-2006, Rotterdam

(J), redacteur regionale blad, 30-10-2006, Den Haag

(K), freelancer, 30-10-2006, Utrecht

(L), hoofdredactrice eigen blad, presentatrice en producente, 31-10-2006, Rotterdam

BIJLAGEN I

OPZET INTERVIEW

RESPONDENT

Naam, datum, tijd, locatie

Introductie:

Mijn achtergrond → studie

Aanleiding onderzoek

Centrale punt van het onderzoek

- *in het kort de discussie uitleggen met beïnvloedbare elementen-*

De opvattingen & visies vormen een belangrijk deel van het onderzoek

Anonimiteit wordt gewaarborgd

Duur van het interview vermelden (+/- 1 uur)

Bandoonname vermelden

ONDERZOEKTOPICS

Tijdens het interview zullen de volgende onderwerpen met de respondent besproken worden:

- **Algemeen**
- **Redactiecultuur**
- **Identiteit**
- **Media**
- **Gekleurde media**
- **Beleid**
- **Slotvraag**

ALGEMEEN

1. Naam:

2. Geslacht:

M ☐

V ☐

3. Etnische afkomst:

4. Geboorteland:

5. Opleiding(en):

6. Huidige functie:

7. Werkgeschiedenis/carrièreshets: (Waarom veranderd van werkgever/redactie?) kansen gecreëerd of gekregen.

A. REDACTIECULTUUR

Diverse onderzoeken (Deuze, Mixed Media, Sterk) hebben aangetoond dat er binnen de kranten- en tijdschriftenredacties (schrijvende pers) sprake is van een witte redactiecultuur. Dit wil zeggen dat de samenstelling van de redacties vrijwel homogeen is. De autochtone mannen zijn ruim in de meerderheid, hebben een hoog opleidingsniveau en de gemiddelde leeftijd van deze mannen is 42 jaar. De organisatie Mixed- en Mira Media zetten zich in om de participatie van de allochtone journalisten binnen de media te bevorderen. Daarnaast zijn er ook geluiden dat er een lichte opkomst van de niet westerse journalisten binnen de schrijvende pers op gang is, oftewel de colofon wordt kleurrijker. Toch bestaat anno 2006 de schrijvende pers merendeels uit autochtone Nederlanders en werken de meeste allochtone journalisten op freelance basis. De volgende vragen hebben betrekking op de redactiecultuur. Graag wil ik uw ervaringen met betrekking tot de redactie of redacties (freelancers) horen.

1. Hoe zou u de redactiecultuur op uw werkvloer omschrijven?

*** FREELANCE: U heeft voor diverse kranten en tijdschriften gewerkt. Hoe zou u (indien mogelijk) de redactiecultuur bij die kranten/tijdschriften omschrijven?**

- *Verhouding man/vrouw*
- *Verhouding allochtoon/autochtoon (cultuurverschillen, discriminatie) Speelt uw culturele achtergrond in de omgang een rol binnen uw werkveld/redacties? Zo ja, hoe gaat u hiermee om?*
- *Goede afspiegeling samenleving (zo nee, hoe komt dit?)*
- *Problemen/onduidelijkheden/misverstanden. Zo ja, hoe gaat u hiermee om?*

2. Merkt u verschil in hoe er naar de bijdrage van allochtone journalisten wordt gekeken tussen het niveau van de hoofdredacteuren/chefs en de “werkvloer” (verslaggevers, redacteuren? Zo ja, hoe gaat u hiermee om?

B. IDENTITEIT

Referentiekader en identiteit spelen een rol bij de berichtgeving. Zo heeft iedere journalist zijn of haar manier van berichten en wordt het nieuws in een bepaald kader geplaatst. Bij een niet westerse journalist kan zijn of haar culturele achtergrond een rol spelen bij de berichtgeving. Met name in de berichtgeving over de multiculturele samenleving kan de achtergrond van een journalist een rol spelen. Alhoewel de meningen hierover verdeeld zijn. Sommige critici en wetenschappers zijn van mening dat iedere journalist maatschappelijk verantwoord is en kennis dient te hebben van zijn of haar samenleving. Dus in principe over alle en dus ook over onderwerpen m.b.t. de multiculturele samenleving kan berichten. Tegengeluid hier is dat een allochtone journalist, met zijn netwerken en bijvoorbeeld beheersing van de taal, beter of vanuit een andere invalshoek het nieuws kan verslaan. Graag hoor ik uw ervaringen m.b.t. tot de identiteit van een journalist.

3. Bericht u, door uw culturele achtergrond, anders of kijkt u met een andere bril naar het nieuws dan uw autochtone collega's? In hoeverre speelt het een rol bij de berichtgeving?

4. Wilt u liever een 'algemeen' journalist zijn (inzetbaar voor alles) of eerder de positie van expert op het gebied van b.v. de multiculturele samenleving kiezen dan toegewezen krijgen?

5. In hoeverre kan volgens u een allochtone journalist beter de ontwikkelingen in de Nederlandse samenleving m.b.t. multiculturaliteit beschrijven? (toegevoegde waarde)

6. Wordt u door bepaalde redacties eerder in de rol van “multicultureel expert” gepositioneerd dan door andere redacties? Hoe komt dat denkt u? En hoe gaat u daar mee om?

C. MEDIA/ AARD BERICHTGEVING

De media informeren ons over de gebeurtenissen in de samenleving en dragen bepaalde visies en opvattingen uit naar de ontvanger toe. De discussie gaande op dit moment is dat de media een te eenzijdig beeld presenteren als het om niet autochtonen gaat. De media zou polarisatie in de hand werken en vaak stigmatiserend optreden. Tegengeluid is weer dat de media het nieuws alleen brengt en wanneer allochtonen vaak problemen veroorzaken komen ze ook vaker in het nieuws, met resultaat dat er onbegrip van beide kanten optreedt. De allochtone gemeenschap voelt zich vaak onbegrepen en kan zich tevens niet terugvinden in de beelden die ze zien terwijl de nieuwsmakers/journalisten anderzijds zeggen dat ze zo ‘objectief’ mogelijk proberen te zijn.

7. Denkt u dat de media een te eenzijdig beeld presenteren als het om allochtonen gaat?

8. Denkt u dat met de komst van meer allochtone journalisten in de (geschreven) media er anders bericht gaat worden?

F. GEKLEURDE MEDIA

De laatste decennia zien we steeds vaker tijdschriften, radioprogramma's en televisieprogramma's opkomen die zich op een specifieke doelgroep in de samenleving richten. Zo valt te denken aan Sen-magazine, Mzine, Fun-X radio en omroepen en televisieprogramma's die zich specifiek op een bepaalde doelgroep richten.

9. Is de opkomst van deze ‘gekleurde’ media een teken dat de huidige media te weinig inspelen op de multiculturele samenleving of is het een teken van het “volwassen worden van multicultureel Nederland”?

10. Wat denkt u dat de opkomst van deze media betekent voor de allochtone journalist? Biedt het kansen (is het bijv. een springplank naar journalistiek werk bij reguliere kranten)? Of werkt het onderscheid alleen verder in de hand?

G. BELEID

Tot 31 december 2004 bestond de ‘Wet Samen’ die de arbeidsmarktpositie van de allochtone werknemers trachtte te verbeteren. Naast deze wet heeft de overheid diverse initiatieven genomen om de arbeidsmarktpositie van de etnische minderheden te verbeteren. (overheid maakt afspraken met diverse partners, b.v. met MKB, Grote Ondernemingen over het voeren van multicultureel personeelsbeleid). Graag hoor ik uw visie ten opzichte van deze maatregelen van de overheid en het voeren van positieve actie.

11. Wordt er binnen uw redactie positieve actie toegepast? Zo ja, hoe is dat gegaan en wat vond u daarvan?

***FREELANCE: Is er tijdens uw carrière positieve discriminatie toegepast? Zo ja, hoe is dat gegaan en wat vond u daarvan?**

12. Wat vindt u van de initiatieven (wet samen, positieve discriminatie) van de overheid?

H. SLOTVRAAG

13. Hoe ziet u het multiculturalisatieproces binnen de geschreven media binnen nu en 10 jaar?

I. AFSLUITING

Opmerkingen/Aanmerkingen

Eventuele toevoeging

Op de hoogte gehouden worden: JA of NEE

Kent u nog andere allochtone journalisten die ik zou kunnen benaderen?

²⁶ De wet SAMEN legt werkgevers verscheidene verplichtingen op met als doel hen ertoe aan te zetten meer allochtonen in dienst te nemen. Zo moeten werkgevers elk jaar een rapport deponeren bij de Centra voor Werk en Inkomen (CWI) met daarin gegevens over onder meer het aantal allochtone werknemers in dienst, verspreid over de verschillende functieniveaus. Ook moeten werkgevers melden welke maatregelen ze hebben genomen om meer allochtone werknemers in dienst te nemen.